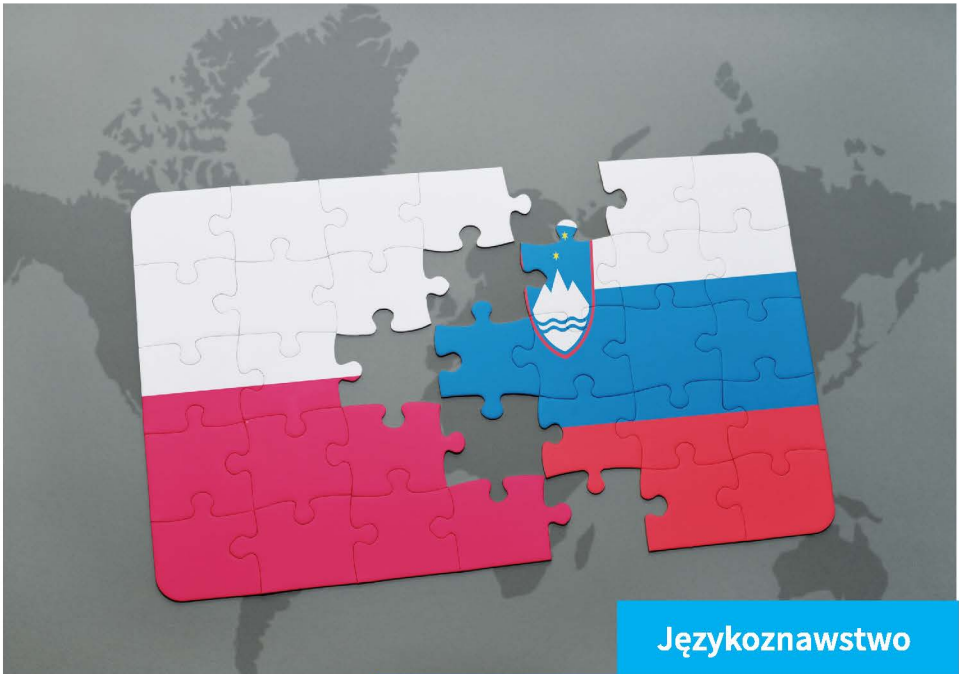

Anna Stefan

S

Struktury posesywne i partytywne w języku polskim i słoweńskim

Językoznawstwo

Komparatystyka polsko-słoweńska

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu
ŁÓDZKIEGO

Struktury posesywne i partytywne w języku polskim i słoweńskim

WYDAWNICTWO
UNIWERSYTETU
ŁÓDZKIEGO

Anna Stefan

Struktury posesywne i partytywne w języku polskim i słoweńskim

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu
ŁÓDZKIEGO

ŁÓDŹ 2016

Anna Stefan – Uniwersytet Łódzki, Wydział Filologiczny, Katedra Sławistyki Południowej
90-236 Łódź, ul. Pomorska 171/173

RECENZENT

Maria Wtorkowska

REDAKTOR INICJUJĄCY

Urszula Dzieciatkowska

REDAKTOR WYDAWNICTWA UŁ

Bogusław Pielat

SKŁAD I ŁAMANIE

Munda – Maciej Torz

PROJEKT OKŁADKI

Stämpfli Polska Sp. z o.o.

Zdjęcie wykorzystane na okładce: © Shutterstock.com

© Copyright by Anna Stefan, Łódź 2016

© Copyright for this edition by Uniwersytet Łódzki, Łódź 2016

Publikacja jest udostępniona na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Użycie
niekomercyjne-Bez utworów zależnych 4.0 (CC BY-NC-ND)

Wydane przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego

Wydanie I. W.07505.16.0.M

Ark. wyd. 7,3; ark. druk. 13,75

ISBN 978-83-8088-372-7

e-ISBN 978-83-8088-509-7

<https://doi.org/10.18778/8088-509-7>

Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego

90-131 Łódź, ul. Lindleya 8

www.wydawnictwo.uni.lodz.pl

e-mail: ksiegarnia@uni.lodz.pl

tel. (42) 665 58 63

Mojemu mężowi

Spis treści

Wstęp	15
-------	----

Rozdział I

1. Miejsce posesywności w językoznawstwie	21
1.1. Prolegomena	21
1.2. Przegląd stanu badań nad posesywnością	22
1.2.1. Pojęcie posesywności w rosyjskiej literaturze przedmiotu	22
1.2.2. Pojęcie posesywności w językoznawstwie anglojęzycznym i kognitywnym	28
1.3. Posesywność w ujęciu polskich językoznawców	33
1.4. O posesywności w języku słoweńskim	37
1.5. Podsumowanie	38

Rozdział II

2. Wykładniki kategorii posesywności w języku polskim i słoweńskim	47
2.1. Wykładniki kategorii posesywności w języku polskim	47
2.1.1. Zaimki dzierżawcze	47
2.1.2. Genetivus possessivus	49
2.1.3. Przymiotniki dzierżawcze	52
2.1.4. Dativus possessivus	59
2.1.5. Posesywność a składnia	60
2.2. Posesywność we frazie werbalnej	60
2.3. Adnominalne wykładniki posesywności w języku słoweńskim	63

Spis treści

2.3.1. Przymiotniki dzierżawcze	63
2.3.2. Zaimki dzierżawcze	68
2.3.3. Genetivus possessivus	70
2.3.3.1. Dopełniacz z przyimkiem <i>od</i>	71
2.4. Adwerbalne wykładniki posesywności w języku słoweńskim	72
2.5. Podsumowanie	74

Rozdział III

3. Kategoria partytywności w języku polskim i słoweńskim	79
3.1. Pojęcie partytywności	80
3.2. Kategoria partytywności w języku polskim	83
3.3. Wykładniki kategorii partytywności w języku polskim	92
3.4. Kategoria partytywności w języku słoweńskim	95
3.4.1. Genetivus w gramatyce słoweńskiej	95
3.4.2. Genetivus partitivus	97
3.4.3. Zwroty ilościowe	99
3.5. Podsumowanie	100

Rozdział IV

4. Analiza struktur posesywnych	105
4.1. Prasa kobieca	105
4.2. Konstrukcje posesywne w języku polskim	107
4.2.1. TYP I	107
4.2.2. TYP II	111
4.2.2.1. TYP II _A	111
4.2.2.1.1. Pokrewieństwo	112
4.2.2.1.2. Kontakty towarzyskie i społeczne	118
4.2.2.1.3. Inne relacje interpersonalne	120
4.2.2.2. TYP II _B	121
4.2.2.2.1. Części ciała	121
4.2.2.3. TYP II _C	122

4.2.2.3.1. Typ: 'X znajduje się w określonym stanie fizycznym' (np. zdrowotnym)	123
4.2.2.3.2. Typ: 'X znajduje się w określonym stanie mentalnym / uczuciowym / ma określone cechy umysłowe'	123
4.2.2.3.3. Typ: konstrukcje o znaczeniu abstrakcyjnym, przenośnym lub wynikające z frazeologii	125
4.2.2.3.4. Inne	126
4.2.2.4. TYP II _D	126
4.2.2.4.1. Typ: 'X ma określoną cechę zewnętrzną'	126
4.2.2.4.2. Typ: 'X ma określoną cechę charakteru'	127
4.2.2.5. TYP II _E	127
4.2.2.6. TYP II _F	128
4.2.2.7. TYP II _G	130
4.2.2.7.1. Typ: 'X znajduje się w określonym stałym stanie / sytuacji / wykonuje określoną stałą czynność'	131
4.2.2.7.2. Typ: 'X znajduje się w określonym powtarzalnym stanie / sytuacji / wykonuje określoną powtarzalną czynność'	131
4.2.2.7.3. Typ: 'X znajduje się w określonym okazjonalnym stanie / sytuacji / wykonuje określoną okazjonalną czynność'	132
4.2.2.8. TYP II _H	133
4.2.2.9. Konstrukcje problematyczne	133
4.3. Struktury posesywne w języku słownym	134
4.3.1. TYP I	134
4.3.2. TYP II	138
4.3.2.1. TYP II _A	138
4.3.2.1.1. Pokrewieństwo	138
4.3.2.1.2. Kontakty towarzyskie i społeczne	143
4.3.2.1.3. Inne relacje interpersonalne	146
4.3.2.2. TYP II _B	146
4.3.2.2.1. Części ciała	147

4.3.2.3. TYP II _C	148
4.3.2.3.1. Typ: 'X znajduje się w określonym stanie fizycznym' (np. zdrowotnym)	149
4.3.2.3.2. Typ: 'X znajduje się w określonym stanie mentalnym / uczuciowym / ma określone cechy umysłowe'	149
4.3.2.3.3. Typ: konstrukcje o znaczeniu abstrakcyjnym, przenośnym lub wynikające z frazeologii	151
4.3.2.4. TYP II _D	152
4.3.2.4.1 Typ: 'X ma określoną cechę zewnętrzną'	152
4.3.2.4.2. Typ: 'X ma określoną cechę charakteru'	153
4.3.2.4.3. Typ: 'X ma określoną cechę gatunkującą'	154
4.3.2.5. TYP II _E	154
4.3.2.6. TYP II _F	155
4.3.2.7. TYP II _G	157
4.3.2.7.1. Typ: 'X znajduje się w określonym stałym stanie / sytuacji / wykonuje określoną stałą czynność'	157
4.3.2.7.2. Typ: 'X znajduje się w określonym powtarzalnym stanie / sytuacji / wykonuje określoną powtarzalną czynność'	158
4.3.2.7.3. Typ: 'X znajduje się w określonym okazjonalnym stanie / sytuacji / wykonuje określoną okazjonalną czynność'	158
4.3.2.8. TYP II _H	159
4.3.2.9. Konstrukcje problematyczne	159
4.4. Podsumowanie	160

Rozdział V

5. Analiza struktur partytywnych	165
5.1. Konstrukcje partytywne w języku polskim	166
5.1.1. TYP A ₁ 'nieokreślona część nieokreślonej substancji'	166
5.1.1.1. Substancje płynne	166
5.1.1.2. Inne	166

5.1.2. TYP A ₂ 'nieokreślona ilość nieokreślonego zbioru'	166
5.1.2.1. Zbiory przedmiotów nieżywotnych i nieabstrakcyjnych	166
5.1.2.2. Zbiory ludzi	167
5.1.3. TYP B ₁ 'nieokreślona część określonej substancji'	169
5.1.3.2. Substancje płynne	169
5.1.4. TYP B ₂ 'nieokreślona ilość określonego zbioru'	169
5.1.4.1. Zbiory ludzi	169
5.1.5. TYP C – pozorna partytywność związana z częścią (względnie natężeniem) pojęcia niesubstancjalnego, niematerialnego, abstrakcyjnego	170
5.1.5.1. Niesubstancjalność (materialność, nieabstrakcyjność)	170
5.1.5.2. Niematerialność (niesubstancjalność)	171
5.1.5.3. Abstrakcja	171
5.1.6. Konstrukcje ilościowe	172
5.1.6.1. Ilość	173
5.1.6.1.1. Liczba ludzi	173
5.1.6.1.2. Liczba przedmiotów	174
5.1.6.2. Waga	176
5.1.6.3. Pojemność	176
5.1.6.4. Miara	176
5.1.7. Konstrukcje predykatywne	176
5.1.8. Typ mieszany	177
5.1.8.1. Przykłady niejednorodne	177
5.1.8.2. Jadłospisy	178
5.1.8.3. Przepisy kulinarne	178
5.1.8.4. Przepisy lecznicze i porady kosmetyczne	181
5.2. Konstrukcje partytywne w języku słoweńskim	183
5.2.1. TYP A ₁ 'nieokreślona część nieokreślonej substancji'	183
5.2.1.1. Substancje stałe	183
5.2.1.2. Substancje płynne	183
5.2.1.3. Inne	184

Spis treści

5.2.2. TYP A ₂ 'nieokreślona ilość nieokreślonego zbioru'	184
5.2.2.1. Zbiór ludzi	184
5.2.2.2. Zbiór przedmiotów nieożywionych i nieabstrakcyjnych	187
5.2.3. TYP B ₂ 'nieokreślona ilość określonego zbioru'	187
5.2.3.1. Zbiór ludzi	187
5.2.3.2. Zbiór przedmiotów nieożywionych i nieabstrakcyjnych	188
5.2.4. TYP C – pozorna partytywność związana z częścią (względnie natężeniem) pojęcia niesubstancjalnego, niematerialnego, abstrakcyjnego	189
5.2.4.1. Niesubstancjalność (materialność, nieabstrakcyjność)	189
5.2.4.2. Niematerialność (niesubstancjalność)	189
5.2.4.3. Abstrakcja	190
5.2.5. Konstrukcje predykatywne	192
5.2.6. Konstrukcje ilościowe	192
5.2.6.1. Ilość	192
5.2.6.1.1. Liczba ludzi	192
5.2.6.1.2. Liczba przedmiotów	195
5.2.6.2. Waga	195
5.2.6.3. Pojemność	196
5.2.7. Typ mieszany	196
5.2.7.1. Przykłady niejednorodne	196
5.2.7.2. Przepisy kulinarne	198
5.2.7.3. Jadłospisy	200
5.2.7.4. Porady kosmetyczne i inne	200
5.3. Wnioski podsumowujące	201
6. Podsumowanie	203
6.1. Posesywność	203
6.1.1. Język polski	204
6.1.2. Język słoweński	204
6.1.3. Podobieństwa i różnice	205
6.1.4. Glosa	205

6.2. Partytywność	205
6.2.1. Język polski	206
6.2.2. Język słoweński	206
6.2.3. Podobieństwa i różnice	206
Wnioski końcowe	207
Wykaz skrótów	209
Wykaz źródeł	211
Bibliografia	213

WSTĘP

Wśród pytań o ludzką egzystencję nierozstrzygnięte pozostaje pytanie *mieć* czy *być*, tak jak w tytule książki filozofa E. Fromma, który przedstawił dwa przeciwstawne sposoby egzystencji: 1) posiadanie, którego istotą jest pogoń za dobrami materialnymi, ich gromadzenie i konsumpcja oraz 2) bycie, oparte na miłości, współczuciu, uwzględnianiu interesów innych ludzi. Problemem posiadania jako kategorią uniwersalną zajmują się specjaliści z różnych dziedzin: filozofowie, językoznawcy, prawnicy, psychologowie, itp. (Grigaliuniene 2011, s. 44). Bardzo trudne jest określenie kategorii posesywności w języku. Podobnie problematyczna jest kategoria partytywności, wyrażająca relację część – całość, traktowana przez niektórych badaczy jako kategoria podstawowa, z której można wyodrębnić inne kategorie, m.in. kategorię posesywności (szerzej o tym w rozdziale 3.1.3).

W literaturze przedmiotu przeważają opracowania synchroniczne, dotyczące wybranych zagadnień posesywności i partytywności. Koncentrują się one przede wszystkim na wykładnikach gramatycznych, jedynie pośrednio na płaszczyźnie semantycznej obu tych kategorii. W poniższym opracowaniu za nadrzędny uznano model semantyczny, który został rozbudowany o określone struktury gramatyczne.

Opracowanie jest poświęcone synchronicznemu ujęciu kategorii posesywności i partytywności w dwóch językach słowiańskich – polskim i słoweńskim. Języki te są do siebie zbliżone pod względem genealogicznym, jednak na drodze rozwoju wykształciły pewne cechy różnicujące. Z punktu widzenia badanych kategorii istotną różnicą pomiędzy nimi jest wykształcenie odrębnych form zaimków dzierżawczych dla 3. osoby liczby pojedynczej i mnogiej w języku sło-

weńskim oraz zachowanie w tym języku liczby podwójnej i tym samym poszerzenie inwentarza form zaimków dzierżawczych. Właśnie zaimki dzierżawcze w języku polskim, natomiast w języku słoweńskim klasa przymiotników dzierżawczych, stały się punktem zainteresowania kategorią posesywności wśród lingwistów. Natomiast w przypadku kategorii partytywności taką bazę stanowiły rozważania nad funkcją genetiwu. Nadal jednak brak bogatej literatury przedmiotu, zwłaszcza w odniesieniu do języka słoweńskiego.

Do podstawowych celów stawianych przed niniejszym studium można zaliczyć ustalenie zakresu znaczeniowego terminów ‘posesywność’ i ‘partytywność’, zestawienie inwentarza typowych środków, za pomocą których kategorie te wyrażane są na płaszczyźnie powierzchniowej, wyróżnienie najbardziej popularnych z nich i wskazanie ewentualnych różnic w dystrybucji formalnych wykładników w obydwu językach. Zaproponowany schemat podziału struktur posesywnych przyjęto za K. Pisarkową (1974), postulując nadrzędność znaczenia nad formą (takie spojrzenie na język uznają również autorzy *Gramatyki współczesnego języka polskiego* (1984, dalej GWJP).

W opozycji do struktur (rzeczywiście) posesywnych dokonano klasyfikacji konstrukcji pozornie posesywnych, wyrażonych za pomocą takich samych środków formalnych, jednak niemających znaczenia dzierżawczości (zob. rozdziały 4.2.2 i 4.3.2). W przypadku partytywności podział na podstawowe typy częściowości przyjęto za M. Korytkowską (1997). Konstrukcje partytywne zestawiono z typowymi strukturami ilościowymi (zob. rozdziały 5.1.6 i 5.2.6).

Moim podstawowym założeniem było zbadanie sposobu przejawiania się kategorii posesywności i partytywności w tekstach oddających współczesny stan obu języków. Jest to zadanie bardzo trudne w odniesieniu do języka słoweńskiego, w którym istnieją równolegle dwa warianty języka literackiego, a co za tym idzie dwie normy: dość sztywna dla języka oficjalnego i bardziej łagodna dla odmiany mówionej (Kryzia 2008, s. 123). Z tego też powodu do analizy została wybrana prasa kobieca (zob. Wykaz źródeł), która w pewnym sensie łączy obydwa style, obok artykułów publicystycznych, reportaży, felietonów, utworów literackich pisanych stylem wysokim, zamieszczane są w niej bowiem rubryki poświęcone sprawom mody, gospodarstwa domowego, problematyce rodziny, wychowania dzieci itp. Nierzadko ich autorkami są same czytelniczki, co powoduje, że ich styl językowy odbiega nieco od wariantu *stricte* literackiego, zbliżając go do „żywego języka”.

Intrygujący jest fakt, że badając wspomniane dwa sposoby istnienia człowieka: *mieć czy być*, E. Fromm poszukiwał dowodów w języku. Jego zdaniem w ciągu ostatnich kilkuset lat w językach zachodnich zaszły zmiany w znaczeniach pojęć posiadania i bycia, co znajduje odzwierciedlenie w coraz częstszym

użyciu rzeczowników i coraz rzadszym – czasowników. Zgadzając się z tym stwierdzeniem ograniczono pole badawcze do grupy nominalnej, ze sporadycznym uwzględnieniem przykładów fraz werbalnych. Ograniczenie obszaru badawczego wynika również z zainteresowań autorki skupiających się wokół płaszczyzny morfologicznej współczesnych języków słowiańskich.

Niniejsze opracowanie składa się z dwóch części. Część pierwszą – teoretyczną, stanowi charakterystyka pojęcia ‘posesywność’ (rozdział I), wykładniki formalne kategorii (rozdział II) oraz pojęcie partytywności i jej wykładniki (rozdział III). Wszystkie przykłady ilustrujące poszczególne problemy pochodzą z cytowanych źródeł.

W części drugiej dokonano analizy badawczej struktur posesywnych (rozdział IV) i partytywnych (rozdział V). Przedstawione zostały typy fraz z poszczególnymi wykładnikami kategorii posesywności i partytywności, osobno dla języka polskiego i słoweńskiego.

Pracę kończą wnioski podsumowujące (rozdział VI).

Rozdzielenie polskiego i słoweńskiego materiału językowego ma ułatwić Czytelnikowi dotarcie do konkretnego przykładu. Zaprezentowany materiał może okazać się przydatny w glottodydaktyce, translatoryce, a także przy opracowaniach słownika dwujęzycznego.

ROZDZIAŁ I

1. Miejsce posesywności w językoznawstwie

1.1. Prolegomena

Posesywność, chociaż jest pojęciem „podstawowym” – często odwołujemy się do niej bez żadnej analizy, dla „organizowania rzeczywistości tak fizycznej, jak i kulturowej” (Lakoff, Johnson 1988, s. 95).

Posesywność jest jedną z prymarnych kategorii językowych – jest niezbywalną cechą każdego języka naturalnego. Podział świata materialnego na „swoje” i „cudze” ma istotny wpływ na status społeczny jednostki i, co za tym idzie, na kształtowanie społeczeństwa. Wyrażanie posiadania czegoś pojawia się właściwie wraz z początkiem człowieczeństwa i nie wydaje się, aby kiedykolwiek miało zniknąć. O zainteresowaniu tą kategorią świadczy również wielość terminów, jakimi jest ona określana w polskiej literaturze językoznawczej. W stosunku do tego pojęcia używa się określeń *kategoria* lub *relacja*. Nazwami synonimicznymi posesywności są *relacja posiadania*, *dzierżawczość*.

Zasadniczą funkcją tej kategorii jest wyrażanie stosunku pomiędzy właścicielem a własnością. Wydaje się, że kategoria posesywności nie nastrocza problemów jedynie zwykłym użytkownikom języka, którzy nie zastanawiają się nad wykładnikami gramatycznymi konstrukcji posesywnych. Brak tak szczegółowej wiedzy absolutnie nie przeszkadza w skutecznej komunikacji.

Z językoznawczego punktu widzenia, co potwierdzają sami badacze, kłopotów nastrocza już samo zdefiniowanie, czym jest owo posiadanie oraz wyznaczenie jego ścisłych granic. Ponadto posesywność wyrażana jest w każdym języku za pomocą trochę innych środków lub w inny sposób.

Wzmianki o relacjach posesywnych można odnaleźć w różnych działach językoznawczych, m.in. przy opisach składni, semantyki czy morfologii. Tematyka ta

nie została, jak dotąd, wyczerpująco opisana. Hasła *posesywność* nie umieszczono w niektórych encyklopediach językoznawczych¹. Większość publikacji traktuje posesywność ogólnikowo, nie dając jednoznacznych odpowiedzi, otwierając w ten sposób pole do dalszych rozważań, które podejmuję w tej publikacji.

Zasadniczym celem rozważań w tym rozdziale jest właśnie charakterystyka pojęcia 'posesywność'. Jest rzeczą ważną, by zacząć opis danego zjawiska od analizy różnych jego definicji. Nie trzeba udowadniać, że posesywność jest pojęciem językoznawczym. Można ją jednak, jak się okazuje, rozpatrywać na różnych płaszczyznach języka.

Wśród autorów zajmujących się tematyką posesywności należy wymienić A. Heinza (1988), K. Pisarkową (1974), J. Lyonsa (1975) czy B. Heinego (1997), którzy w swych opracowaniach skupiali się przede wszystkim na wyjaśnieniu terminu posesywność lub na wykładnikach formalnych tej kategorii. Ponieważ omówień odnoszących się do języka słoweńskiego jest niewiele, ze względu na podobieństwa systemowe posiłkowano się opracowaniami dotyczącymi innych języków słowiańskich, które mogą rzucić nieco światła na ten problem.

1.2. Przegląd stanu badań nad posesywnością

1.2.1. Pojęcie posesywności w rosyjskiej literaturze przedmiotu

W monografii poświęconej pojęciu posesywności w językach słowiańskich i bałkańskich V. Ivanov napisał:

„Посессивность понимается здесь как такое отношение (г) между объектами внешнего мира, при котором один из них (объект обладания обладаемое R) »включается« в другой (обладатель, посессор Ps), составляя с ним единое физическое и/или функциональное целое” (Ivanov 1989, s. 44).

Autor określił tu posesywność jako rodzaj stosunku (względnie relacji) między obiektami rzeczywistymi, z których jeden – tzw. przedmiot posiadany (po-

¹ Por. np.: *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego*, pod red. K. Polańskiego, Wrocław 1993.

siadane R), włącza się w drugi, tzw. posiadacza (posesora), tworząc z nim jedną fizyczną i/lub funkcjonalną całość.

Dalej autor rozważał różne aspekty posiadania:

„Посессивность [...] можем рассматривать как отношение «вхождения» (в частном случае принадлежности): $R \in Ps$ ‘R входит в Ps’ и как отношение включения (в частном случае – обладания): $Ps \ni R$ ‘Ps включает R’, при чем каждый из аспектов отношения r располагает своим набором средств выражения в языке” (Ivanov 1989, s. 45).

V. Ivanov wyróżnił dwa typy posesywności:

1. mającą znaczenie przynależności, posiadania (ros. *принадлежности*) – ukierunkowaną na posiadacza, jak w przykładzie:

(1) *его машина*;

2. mającą znaczenie włączenia w coś (bycie częścią czegoś, ros. *обладания*) – odnoszącą się do posiadanego przedmiotu, np.:

(2) *у него красивое лицо* (Ivanov 1989, s. 45–50).

Dyskusyjny wydaje się sposób ukazania różnicy między posesywnością o znaczeniu przynależności a tą o znaczeniu posiadania, zwłaszcza że na przykład w polskiej literaturze przedmiotu terminy ‘posiadanie’ i ‘przynależność’ bywają traktowane jako synonimiczne. Jest to zatem doskonały przykład tego, że terminologia stosowana do opisu kategorii posesywności ma charakter konwencyjny, inny dla każdego języka. Zapoznanie się z różnym nazewnictwem jest próbą znalezienia uniwersalnej definicji posesywności.

1.2.1.1. Problematykę relacji posesora do przedmiotu posiadanego podejmowali badacze różnych języków słowiańskich, najwięcej miejsca poświęcono jej w języku rosyjskim². Przedstawienie tez odnoszących się do tego języka wydaje się zasadne, gdyż zawierają one wiele cennych uwag, istotnych dla opisywanego tu zagadnienia.

² Oprócz V. Ivanova piszą o tym m.in.: G. A. Zolotova, *Синтаксический словарь элементарных единиц русского синтаксиса*, Москва 1988 oraz H. Safarewiczowa, *Oboczność я имею i у меня есть в языке rosyjskim dziś i давней*, „Prace Komisji Językoznawstwa” 1964, nr 3, s. 12–56.

1. Miejsce posesywności w językoznawstwie

1.2.1.2. Rosyjskie struktury typu: *я имею* – *у меня есть* są traktowane jako synonimiczne i mają znaczenie ‘mieć, posiadać’. W artykule *Обочность я имею и у меня есть в языке русский сегодня и раньше* H. Safarewiczowa przeanalizowała użycie wymienionych konstrukcji czasownikowych w różnych okresach rozwojowych języka rosyjskiego oraz dokonała szczegółowego podziału wyekscerpowanych przykładów z konstrukcjami *я имею* i *у меня есть* na sześć grup, reprezentujących różne znaczenia, a mianowicie:

1. ‘posiadanie na własność z prawem oddania lub odsprzedaży’, np.:

(3) *У Казанского была богатая военная библиотека;*

2. ‘dysponowanie czymś, możliwość posługiwania się czymś’, np.:

(4) *У каждого из нас санитаров был свой пассажирский поезд;*

3. ‘bycie w relacji względem kogoś: pozostawanie w stosunku pokrewieństwa, w kontakcie towarzyskim lub zawodowym’, np.:

(5) *У меня нет ни отца ни матери;*

4. ‘odznaczanie się jakąś właściwością’, np.:

(6) *Откуда только у Нади цыганская кровь?;*

5. ‘znajdowanie się w sytuacji’, np.:

(7) *У меня крах личной жизни;*

6. ‘wykonywanie czynności, bycie podmiotem procesów psychicznych’, np.:

(8) *Уточнять это дело у него не было охоты.* (Safarewiczowa 1964, s. 13).

1.2.1.3. Oprócz powyższej klasyfikacji semantycznej, H. Safarewiczowa sformułowała jeszcze inne kryteria podziału posesywności, analizując wykładniki formalne tej kategorii. Wyróżniła w ten sposób następujące typy posesywności:

1. Podmiotem posiadającym jest osoba, przedmiotem zaś posiadanym przedmiot konkretny, niebędący częścią składową podmiotu. Najbardziej typową sytuację posiadania tworzą podmiot osobowy i przedmiot konkretny niebędący częścią składową podmiotu. Z natury są predysponowane

do roli: osoba pozostaje właścicielem prawnym, posiadaczem faktycznym bądź użytkownikiem przedmiotu konkretnego, konkretny zaś przedmiot może być tylko obiektem własności lub użytkowania.

Przy podmiocie osobowym i przedmiocie rzeczowym, niebędącym częścią składową podmiotu, zazwyczaj występują dwa odcienie znaczenia 'posiadać':

- a) 'mieć coś na własność z prawem oddania lub odsprzedaży',
- b) 'móc się czymś posłużyć, dysponować czymś faktycznie, mieć przy sobie lub na sobie, bez względu na to, czy się jest prawnym właścicielem danego przedmiotu, czy nie'.

Przy pierwszym użyciu należy jeszcze zaznaczyć, że często zamiast stosunków realnych (lub przyjętych za realne) ważniejsze są relacje, które mówiący chce wyrazić w danym momencie, czyli kontekst, np.:

(9) *У моего отца есть маленькая мельница.*

W przypadku b) znajdują się przykłady, w których mowa o dysponowaniu w różnym wymiarze czasowym: od dysponowania ciągłego do ograniczonego na różne obszary czasu: długiego, krótkiego czy momentalnego, np.:

(10) *У нас есть качели и даже яблоки.*

2. Podmiotem posiadającym jest osoba, przedmiotem posiadanym – rzeczownik abstrakcyjny.

Przedmioty abstrakcyjne występujące w funkcji dysponowanego przedmiotu oznaczają najczęściej pojęcia oderwane, których posiadanie nie jest celem samym w sobie, lecz stanowi podstawę do wykonywania pewnych czynności, np.:

(11) *Он имеет право говорить.*

W odróżnieniu od przedmiotów konkretnych, abstraktami podmiot może tylko dysponować i jedynie tę funkcję się przy nich wymienia.

3. Podmiotem i przedmiotem posiadania są rzeczowniki nieosobowe. Nie chodzi tutaj o faktyczne posiadanie przedmiotów, ale w pewnym sensie o posiadanie stosunku uczuciowego do nich, np.:

(12) *Молодость ... имеет свои законы* (Safarewiczowa 1964, s. 18–54).

1.2.1.4. Wśród relacji posesywnych, autorka wyróżniła szczegółowo następujące typy:

1. Miejsce posesywności w językoznawstwie

- Relacja pokrewieństwa, zażyłości, kontaktu towarzyskiego lub zawodowego.

Umieszczone w tej grupie przykłady mają cechę wspólną w postaci równorzędnej wartości leksykalnej podmiotu i przedmiotu. W obu funkcjach występują rzeczowniki osobowe. Chodzi tu o stwierdzenie pewnej relacji między podmiotem i przedmiotem, np.:

(13) *Такой почтенный человек имеет такого недостойного сына.*

- Konstrukcja ‘odznaczam się jakąś właściwością, jestem jakimś’. W przypadku konstrukcji ‘odznaczam się właściwością’ chodzi o uchwycenie tego, jak fakt posiadania wpływa na jakość podmiotu. Można się tutaj doszukać znaczenia ‘posiadam’, a jego zasięg ogranicza się właśnie do sytuacji, gdy owo posiadanie rzutuje na jakość podmiotu. Możliwe jest wyróżnienie dwóch kategorii tych określeń: po pierwsze przedmioty klasyfikujące podmiot od strony zewnętrznej – zwroty takie wyrażają właściwości zewnętrzne podmiotu osobowego, np.:

(14) *Лицо у него было синее,*

(15) *У бабы волосы долги, а ум короткий.*

Poza rzeczownikami nazywającymi anatomiczne części ciała ludzkiego w funkcji wyróżniającego przedmiotu mogą też występować rzeczowniki abstrakcyjne³. Po drugie, przedmioty charakteryzujące podmiot od strony wewnętrznej – zazwyczaj chodzi o posiadanie przedmiotów abstrakcyjnych, niebędących udziałem ogółu ludzi, jak na przykład talent czy szczęście itp., np.:

(16) *Памяти у меня нет.*

- Konstrukcja ‘znajduję się w określonej sytuacji lub stanie’. W tych przykładach podmiot znajduje się w sytuacji, warunkach, stanie, których jakość wyznacza rzeczownik występujący w funkcji przedmiotu zdania. Wobec tego chodzi o warunki bytowe podmiotu, wydarzenia okolicznościowe,

³ Autorka uważa, że wyjątkowo można mówić – tak jak o posiadaniu części organicznych przez człowieka – że również zwierzęta i rośliny mają swoje części składowe. Można to zilustrować przykładami: *ręce człowieka, gałęzie drzewa*, o których już wcześniej wspomniano, że odnoszą się do relacji część – całość i nie powinno się ich rozpatrywać w kategorii posesywności.

stosunki wynikające z obcowania z ludźmi, podleganie rygorom i sankcjom karnym, powodzenia lub niepowodzenia życiowe, stany psychiczne czy fizjologiczne (zwłaszcza chorobowe), np.:

(17) *Ни она ни сестры не имели успеха,*

(18) *Что-то у меня с сердцем.*

- Konstrukcja ‘wykonuję czynność, jestem podmiotem procesów psychicznych’.

Konstrukcje te odnoszą się do wyrażania:

a) akcji zbiorowych, czynności związanych z wykonywanym zawodem, np.:

(19) *Я имею дело с ним;*

b) pewnego typu czynności psychicznych, zwłaszcza procesów długotrwałych, np.:

(20) *Вы ни о чем не имеете понятия.*

To krótkie opracowanie ukazuje niejednorodność posesywności, możliwość wielorakiej interpretacji i porusza różne kwestie, które bez wątpienia mają znaczenie dla całościowego ujęcia tej kategorii.

1.2.1.5. Przy opisie roli, jaką odgrywa dopełniacz w rosyjskiej frazie nominalnej, G. A. Zolotova wymieniła posesywność jako jedną z głównych funkcji tego przypadku. Podała również najpopularniejszą sytuację, w której dopełniacz występuje w tej roli, mianowicie w konstrukcjach charakteryzujących przedmiot według przynależności, jak w przykładach:

(21) *Чья эта чудесная коляска? Моего господина,*

(22) *Дом этот – не мой, дом этот – Мешкова* (Zolotova 1988, s. 32).

1.2.1.6. Jak wynika z powyższego przeglądu, relacja posesywności nastrocza badaczom wiele trudności. Opracowania dotyczące różnych języków potwierdzają wspomniany wcześniej chaos terminologiczny, powodujący problemy w zdefiniowaniu pojęcia oraz zakreszeniu jego granic.

Badacze języka rosyjskiego zaproponowali różne klasyfikacje posesywności (głównie oparte na wykładnikach gramatycznych), jednak większość z nich

1. Miejsce posesywności w językoznawstwie

wyduje się dość problematyczna. Żaden z cytowanych autorów nie podał definicji terminu „posesywność”, nie analizował, czy istnieje jakiś określony model lub schemat posesywności, co wydaje się kwestią kluczową.

1.2.2. Pojęcie posesywności w językoznawstwie anglojęzycznym i kognitywnym

1.2.2.1. Brytyjski językoznawca, J. Lyons, pisząc o relacjach zachodzących między leksemami, przedstawił również relację partytywności oraz marginalnie posesywność. Odnosząc się do kategorii posiadania, zwrócił uwagę na różnicę między przykładami:

(23) *the book is John's* – (24) *John has a book* (Lyons 1975, s. 430),

wprowadzając ogólny podział na struktury posesywne adnominalne, jak w przykładzie (23), i adwerbalne, por. przykład (24).

Posesywność zatem może być wyrażona na różne sposoby. Zastanawiając się nad istotą dzierżawczości, J. Lyons podważył status czasownika *mieć* uznawanego za podstawowy jej wykładnik. Wiele rodzajów zdań z czasownikiem *mieć* wyraża bowiem inne relacje niż dzierżawcza (zwłaszcza egzystencjalne czy lokatywne). Chociaż autor nie udzielił odpowiedzi na pytanie, co konstytuuje relację posiadania, potwierdził, iż istota zdań posesywnych jest niepewna.

W innym opracowaniu autor wyróżnił dwa typy posesywności, mianowicie tzw. *zbywalną*, np.:

(25) *Ela ma książkę/książka Eli*

oraz *niezbywalną* (specyficzny rodzaj relacji częściowości), np.:

(26) *ręka Eli/Ela ma rękę* (Lyons 1984, s. 58).

1.2.2.2. W monografii poświęconej posesywności predykatywnej w języku angielskim (głównie konstrukcji z czasownikiem *have*), B. Heine wyróżnił następujące rodzaje posesywności:

- posesywność fizyczna (ang. *physical possession*) – posesor i posiadane są fizycznie połączeni w konkretnym czasie, np.:

(27) *I want to fill this form, do you have a pen?*

1.2. Przegląd stanu badań nad posesywnością

- posesywność czasowa (ang. *temporary possession*) – posesor może dysponować posiadaną rzeczą przez pewien czas nie będąc jej właścicielem, np.:

(28) *I have a car that I use to go to the office but it belongs to Judy;*

- posesywność trwała (ang. *permanent possession*) – posesor ma formalne prawo do dysponowania rzeczą posiadaną, np.:

(29) *Judy has a car but I use it all the time;*

- posesywność niezbywalna (ang. *inalienable possession*) – którą reprezentują konstrukcje z nazwami części ciała czy określające pokrewieństwo, np.:

(30) *I have blue eyes;*

- posesywność abstrakcyjna (ang. *abstract possession*) – posiadane stanowi jakąś koncepcję, która nie jest widzialna ani namacalna, jak choroba, uczucia czy stany psychiczne, np.:

(31) *He has no time;*

- nieożywiona posesywność niezbywalna (ang. *inanimate inalienable possession*) – najczęściej odnosząca się do relacji część – całość, np.:

(32) *That tree has few branches;*

- nieożywiona posesywność zbywalna (ang. *inanimate alienable possession*) – posesor jest nieożywiony, posiadane zaś można od niego odłączyć, np.:

(33) *That tree has crows on it* (Heine 1997, s. 34–35).

Powyższa klasyfikacja budzi wątpliwości i trudno zgodzić się z niektórymi jej założeniami. B. Heine sam stwierdził, że dwa ostatnie typy posesywności są problematyczne – przede wszystkim dlatego, że posesor jest nieożywiony. Uznał je jednak za posesywne dlatego, że gramatycznie są one wyrażone w ten sam sposób, co pozostałe przykłady. Wydaje się jednak, że w przypadku nieożywionej posesywności niezbywalnej i zbywalnej należy mówić raczej o innym typie relacji (część – całość), a nie o relacji posesywnej, por. przykład (32).

1. Miejsce posesywności w językoznawstwie

B. Heine uważał, iż posesywność nie jest kontynuacją relacji lokatywnej. Dokonał diachronicznego opracowania konstrukcji posesywnych i uznał, że rozwinęły się one z innego rodzaju konstrukcji, o bardziej konkretnym znaczeniu, które określił mianem schematów wydarzeniowych (Heine 1997, s. 47–67).

We wspomnianym tu opracowaniu znalazła się również krótka analiza posesywności atrybutywnej. Posesywność nominalna opiera się głównie na relacji, w jakiej znajdują się dwa rzeczowniki oznaczające posiadane (ang. *possessee*) i posiadającego (ang. *possessor*), a mianowicie, który z nich jest w danej konstrukcji bardziej uwydatniony: posesor, posiadane, obydwa czy żaden. Zdaniem autora, konstrukcja z czasownikiem *have*, np.:

(34) *Peter has a new car,*

nie jest tożsama z nominalną:

(35) *Peter's new car.*

Według autora, konstrukcje atrybutywne prezentują często informacje domniemane, nie zawsze potwierdzone (Heine 1997, s. 143).

1.2.2.3. Problematykę posesywności poruszają utrzymane również w kognitywnym nurcie językoznawstwa publikacje J. R. Taylora (2001) oraz E. Tabakowskiej (2001).

J. R. Taylor zaproponował w swej monografii swoje podejście do pojęcia kategorii językowych, szczególnie zaś do ich budowy. Według autora, przynależność do danej kategorii jest stopniowalna, a jej centralny punkt odniesienia stanowi prototyp. Powstało w ten sposób nowe spojrzenie na kategorię posesywności – przyjmując tę teorię należy założyć istnienie prototypu, czyli modelowego schematu posiadania.

J. R. Taylor przyjął, że można wymienić szereg właściwości wspólnych różnym przypadkom relacji posiadania. Oto te, które charakteryzują typową posesywność:

- a. „posiadacz jest określoną jednostką ludzką. Obiekty nieosobowe, a tym bardziej obiekty nieożywione, nie mogą posiadać innych obiektów;
- b. posiadane jest określonym obiektem konkretnym (zazwyczaj nieożywionym) lub zbiorem określonych obiektów konkretnych, a nie abstrakcją;
- c. relacja posiadania ma charakter wyłączny, tj. każdy obiekt posiadany należy do jednego posiadacza;

- d. posiadacz ma prawo korzystać z posiadanego; inne osoby mogą korzystać z posiadanego tylko za zgodą posiadacza;
- e. posiadacz nabył prawa do posiadanego w wyniku transakcji, tj. w drodze zakupu, darowizny lub dziedziczenia. Prawa te pozostają jego własnością do momentu dokonania kolejnej transakcji (sprzedaży, daru, legatu) przekazującej je innej osobie;
- f. posiadacz ponosi odpowiedzialność za posiadane; powinien o nie dbać i utrzymywać w dobrym stanie;
- g. aby posiadacz mógł skorzystać ze swoich praw i obowiązków wobec posiadanego, posiadacz i posiadane muszą znajdować się w bliskiej odległości przestrzennej;
- h. relacja posiadania jest długotrwała, mierzona w miesiącach i latach raczej niż w minutach czy sekundach” (Taylor 2001, s. 275–276).

Autor uznał, że prototypowa posesywność spełnia powyższe założenia i taką dzierżawczość można wyrazić za pomocą różnych konstrukcji syntaktycznych (m.in. dopełniaczem posesywnym). Wydaje się jednak, iż za podstawowe można uznać punkty a, b oraz h, natomiast pozostałe stanowią uzupełnienie dwóch pierwszych.

Wiadomo jednak, że te same konstrukcje mogą obrazować różne relacje pomiędzy obiektami (jak na przykład partytywność), a zatem o tym, czy daną konstrukcję można nazwać posesywną, zadecyduje nieznacznne lub dalsze rozszerzenie prototypu. J. R. Taylor podał przykłady rozszerzenia konstrukcji dopełniacza posesywnego. Przykładem rozszerzenia nieznacznego jest według niego np. konstrukcja:

(36) *kość psa,*

pomimo iż pies nie jest prototypowym właścicielem, to stosunek psa do kości jest bardzo bliski prototypowi. W podobny sposób autor przeanalizował inne przykłady, m.in.:

(37) *maszyna do pisania sekretarki,*

(38) *pociąg Jana,*

(39) *ręce Jana,*

(40) *ogon kota,*

1. Miejsce posesywności w językoznawstwie

(41) *drzwi samochodu,*

(42) *inteligencja Jana* (Taylor 2001, s. 276–278).

Ponieważ na zakwalifikowanie danej relacji jako posesywnej wpływa przede wszystkim jej strona znaczeniowa, a w drugiej kolejności formalna, niektórych z tych przykładów nie można uznać za posesywne (por. m.in. przykłady 40–42).

1.2.2.4. Praca E. Tabakowskiej dotyczy języka polskiego, ale, podobnie jak wcześniejsze opracowania, utrzymana jest w nurcie kognitywnym i dlatego przytoczono ją w tym miejscu. W pracy tej autorka przeanalizowała różne typy relacji, w tym również relacje posesywne. Jej zdaniem można wyróżnić kilka rodzajów posiadania. Za najbardziej prototypowy uznała stosunek posiadania pomiędzy osobowym posiadaczem a przedmiotem nieożywionym, który może zmienić swojego właściciela oraz swoje położenie. Ten schemat posiadania E. Tabakowska nazywa relacją własności. Relacja posiadania według niej dotyczy również takich stosunków, jak:

- relacja między osobą a obiektem abstrakcyjnym, np.:

(43) *Anna ma świetną intuicję,*

- relacja między nosicielem stanu a przyczyną stanu⁴, np.:

(44) *Anna ma zapalenie płuc,*

- relacja między całością i częścią, np.:

(45) *szafa ma półki,*

- relacje obrazujące pokrewieństwo, np.:

(46) *Jan ma brata* (Tabakowska 2001, s. 120–121).

Zarówno E. Tabakowska, jak i J. R. Taylor uznali za prototypową taką relację, gdzie przede wszystkim posiadacz jest osobą, a własność jest przedmiotem konkretnym. Równocześnie włączyli do tej kategorii rozszerzenia prototypu polegające na odstąpieniu (niewielkim lub znacznym) od wytycznych prototypu, co jest już problematyczne.

⁴ Określenie tej relacji wydaje się problematyczne – E. Tabakowska nie sprecyzowała jasno, co rozumie poprzez *przyczynę stanu*.

1.2.2.5. Jednym z najistotniejszych i najbardziej podstawowych wyróżników posesywności jest podział na posesywność zbywalną i niezbywalną. Jego istotą jest odwołanie do przedmiotu posiadanego. Przedmioty niezbywalne, takie, które nie mogą być w sposób naturalny oddzielone od posesora, mieszczą się w kilku kategoriach. Można zaliczyć do nich np. konstrukcje wyrażające stopień pokrewieństwa, części ciała, części innych przedmiotów, pojęcia przestrzenne, stany mentalne i fizyczne, nominalizacje, w których posiadane jest rzeczownikiem odczasownikowym. Jak zauważył B. Heine, należy jednak być ostrożnym z przyporządkowaniem poszczególnych obiektów do niezbywalnych, ponieważ taka klasyfikacja jest uwarunkowana konwencjami kulturowymi – istnieje szereg obiektów traktowanych jako niezbywalne w jednym języku, natomiast jako zbywalne w innym (Heine 1997, s. 86).

1.3. Posesywność w ujęciu polskich językoznawców

1.3.1. Czołowy polski strukturalista, specjalista językoznawstwa ogólnego i słowiańskiego, A. Heinz, zajmując się systemem przypadkowym, przede wszystkim zaś dopełniaczem, pośrednio poruszył temat posesywności. Opisuując różne typy związków między częściami mowy, zwrócił uwagę, iż posesywność ma charakter związku typu: *rzecz + rzecz*. Istota polega na tym, że człony A i B są znakami treści przedmiotowych oraz elementami relacji posiadania – człon określający jest posiadaczem, człon określany rzeczą posiadaną (Heinz 1988, s. 188). Z tego można wywnioskować dwie podstawowe cechy posesywności: dzierżawczość jest związkiem relacyjnym; posiadacz ma charakter osobowy, własność zaś – przedmiotowy (nie wszyscy autorzy zawiązują w ten sposób granice posesywności, przez co włączane są do niej relacje innego typu).

1.3.1.1. Za podstawę związku relacyjnego (jakim jest również posesywność), A. Heinz przyjął możliwość wyrażania jakiegoś stosunku (czyli sposobu, w jaki człony A i B w danym związku się stykają) i uznał, że podstawą takiej relacji jest funkcja ogólnie partytywna (patrz rozdział III). Według tego językoznawcy, „jeżeli coś jest w najogólniejszym znaczeniu częścią czegoś innego, to sytuację taką można również określić w ten sposób, że coś przynależy do czegoś lub też (ale nie zawsze), że coś pochodzi od czegoś [...]” (Heinz 1988, s. 189). Autor traktował zatem każdą z tych funkcji jako różne warianty relacji styczności.

1.3.2. Najwięcej analiz dotyczących posesywności przyniosły prace K. Pisarkowej. Są wśród nich omówienia samodzielne, jak *Posesywność jako przykład problemu gramatycznego* (Pisarkowa 1974, s. 3–17), a także opracowania terminu posesywność i innych pojęć z nim związanych w *Encyklopedii języka polskiego* (1994, dalej EJP).

K. Pisarkowa uważała, że posesywność występuje we wszystkich językach i jest kategorią semantyczną obok takich kategorii, jak liczba, rodzaj czy czas. Potwierdził to również H. Jankowski, nazywając posesywność *uniwersale lingwistycznym*. Autor opisał ją jako relację binarną R zachodzącą między dwoma jestestwami x i y : (xRy) (Jankowski 1990, s. 11–25). Istotą posesywności, według tego autora, jest wyrażanie relacji posiadania lub bycia posiadany. W związku z tym można mówić o opozycji wewnątrz posesywności, z jednej strony odnosi się ona bowiem do relacji posiadania: $X \text{ ma } Y-a = X \text{ jest właścicielem } Y-a$ (Kowalski *ma dom*); z drugiej strony zaś mówi o relacji odwróconej, czyli byciu posiadany: $Y \text{ jest } X-a = Y \text{ jest własnością } X-a$ (*dom jest Kowalskiego, dom należy do Kowalskiego*), $Y - X-a$ (*dom Kowalskiego*) (EJP 1994, s. 292). Jest to ta sama opozycja, którą zauważył V. Ivanov, przy czym terminologia polska wydaje się bardziej precyzyjna.

1.3.3. Wykładniki posesywności są różne w różnych językach (co szczegółowo jest omówione w kolejnym rozdziale) i nie tworzą w żadnym języku klasy jednoznacznych i precyzyjnych środków. Niejednoznaczność ta jest uwarunkowana brakiem różnicy formalnej między strukturą rzeczywiście posesywną, wyrażającą posesywność właściwą, np.:

(47) *mam dwa białe konie*, (48) *mam sad* = (49) *moje konie*, (50) *mój sad*,

(51) *konie są moje, sad jest mój, a krowy i łąki są Kowalskiego*;

a strukturą pozornie posesywną, wyrażającą posesywność immanentną nieoddzielną od niby-właściciela. Przykładami struktur pozornie posesywnych są wszelkiego rodzaju warianty związku między całością a częścią. Są to zatem związki z rzeczownikami relacyjnymi z natury, jak:

– nazwy pokrewieństwa, np.:

(52) *Kowalski ma dwie siostry*,

(53) *siostry Kowalskiego*;

- nazwy części ciała, np.:

(54) *mam jedno serce,*

(55) *serce Kowalskiego,*

(56) *palce lewej ręki,*

(57) *ogon wiewiórki,*

(58) *pięta Achillesa,*

(59) *włosy Izoldy;*

- nazwy elementów konstrukcji, np.:

(60) *brzeg stołu,*

(61) *dach chałupy,*

(62) *mieszkańcy Warszawy;*

- relacja między twórcą a jego dziełem, np.:

(63) *„Lalka” Prusa;*

- nazwy dolegliwości, np.:

(64) *mam grypę,*

(65) *mam kłopoty.*

Posesywność właściwą można odróżnić od pozornej poprzez możliwość wymiany użytych w posesywności właściwej wykładników na inne, przede wszystkim przekształcenie grupy nominalnej w werbalną, por.:

(66) *dom Kowalskiego = Kowalski ma dom, dom jest Kowalskiego;*

co nie jest możliwe w poniższych przykładach (brzmiały one wówczas absurdalnie):

(67) *serce Kowalskiego = *serce jest Kowalskiego, *Kowalski ma serce,*

(68) *palce ręki = *palce są ręki,*

1. Miejsce posesywności w językoznawstwie

(69) **brzeg jest stołu*,

(70) **mieszkańcy są Warszawy*,

(71) **grypa jest Kowalskiego* (EJP 1994, s. 292).

W cytowanym opracowaniu, w całości poświęconym dzierżawczości w języku polskim, K. Pisarkowa podsumowała, że posesywność jest pewną konstrukcją, która na płaszczyźnie językowej przejawia się w leksemach stanowiących odpowiedź na pytania typu: *czyj?*, *do kogo należy?*, *kto jest właścicielem?*, *czyje jest?*, a zatem określa przynależność danego obiektu do posiadacza (względnie posiadaczy). Kłopotliwe jest jednak to, czy posesywność mówi bezpośrednio o przynależności do zbioru, czy pośrednio o przynależności do właściciela zbioru i czym w ogóle jest relacja właściciela do przedmiotu posiadanego.

Podsumowując, należy stwierdzić, że terminu posesywność używa się, by opisać relacje dzierżawcze, określające stosunek posiadania i/lub przynależności, czyli relacje między posiadaczem a obiektem posiadanym (tym, co jest posiadane).

1.3.4. Krótką, ale istotną informację dotyczącą wykładników posiadania można znaleźć również w *Gramatyce współczesnego języka polskiego* (1984, dalej GWJP). Wychodząc od semantyki, S. Karolak wyjaśnił, że:

„za argument pierwszy (argument x) relacyjnego predykatu posiadania uznaje się ten składnik podstawowej struktury predykatowo-argumentowej, którego wykładnikiem jest mianownik przy formach czasownikowych *ma*, *posiada* i przy formach złożonych ze spójki i rzeczownika: *jest właścicielem* / *właścicielką* oraz składnik wyrażany niemianownikowymi formami rzeczowników przy formach *należy*, *jest posiadany*, *jest własnością*, uznanych za konwersy poprzednich, np.:

x ma y,

x posiada y,

x jest właścicielem y-a,

x jest właścicielką y-a,

y należy do x-a,

y jest posiadany przez x-a,

y jest własnością x-a” (GWJP 1984, s. 34).

Autor określił jednoznacznie, że struktury o takim znaczeniu można nazwać posesywnymi. Podobnie uznała K. Pisarkowa. Właściwe wydaje się zatem przyjęcie znaczenia jako podstawowego kryterium klasyfikacji.

1.4. O posesywności w języku słoweńskim

Problematyce posesywności w języku słoweńskim najwięcej miejsca poświęcili A. Vidovič Muha (2000), F. Lipovšek (2000) oraz J. Toporišič (2000), wciąż jednak brakuje kompleksowych opracowań problematyki posesywności, a stosowana do jej opisu terminologia często ma charakter konwencjonalny. I choć dotychczasowe badania skupiają się głównie wokół gramatycznych wykładników posesywności, przedstawiają sposób postrzegania tej kategorii przez użytkowników języka słoweńskiego.

1.4.1. W słoweńskiej przestrzeni językowej spojrzenie na posesywność jest nieco odmienne niż w cytowanych do tej pory opracowaniach. Obie autorki, A. Vidovič Muha i F. Lipovšek, uznały prymat lokatywizmu i stwierdziły, że relacje przestrzenne są fundamentalne w stosunku do naszego myślenia i innych relacji nieprzestrzennych. Konsekwencją tego jest traktowanie posesywności jako typu relacji lokatywnej polegającej na umiejscowieniu czegoś/kogoś (posiadane) względem kogoś (posesor). W ten sposób A. Vidovič Muha założyła, że w wielu językach konstrukcje posesywne pokrywają się z lokatywnymi, gdyż się z nich wyodrębniły. Pomimo że, zdaniem autorki, takie lokatywne pojmowanie posesywności jest bardzo abstrakcyjne, jej pogląd jest kontynuowany w słoweńskich pracach.

1.4.2. A. Vidovič Muha zaproponowała następujący podział posesywności:

1. Posesywność właściwa (słń. *prava svojilnost*), taka, w której posesor jest człowiekiem, posiadane zaś przedmiotem, relację między nimi można inaczej określić jako własność lub posiadanie, np.:

(72) *sosed ima avto*;

2. Posesywność niewłaściwa (słń. *neprava svojilnost*), która dzieli się na:
 - posesywność opartą na relacjach międzyludzkich (słń. *razmerna svojilnost*), gdzie posiadacz jest człowiekiem, a w miejscu posiadanego zamiast przedmiotu również znajduje się człowiek, np.:

(73) *sosed ima brata*,

1. Miejsce posesywności w językoznawstwie

- posesywność partytywną (słń. *sestavinska svojilnost*), w której w miejscu posesora występuje pewna całość, miejsce zaś posiadanego zajmuje jakaś część tej całości, np.:

(74) *človek ima roke* (Vidovič Muha 2000, s. 246–250).

Do tego typu posesywności autorka zalicza również typową partytywność.

Włączenie partytywności do posesywności to problem już zauważony również w opracowaniach polskich i angielskojęzycznych.

Analiza definicji posesywności udowadnia, że określenie ścisłych granic pomiędzy różnymi typami relacji jest niezwykle trudne, a może w ogóle niewykonalne.

1.4.3. J. Toporišič zwrócił uwagę na posesywność w różnych działach opracowanej przez siebie *Gramatyki słoweńskiej*, głównie w kontekście jej wykładników gramatycznych (Toporišič 2004, s. 318). Posesywne znaczenie przywołał przede wszystkim przy opisie typów i funkcji przymiotnika (Toporišič 2004, s. 319). Ze względu na gramatyczny charakter tych wzmianek zdecydowano o umieszczeniu ich w rozdziale 2.

1.5. Podsumowanie

1.5.1. Analiza powyższych założeń wykazała jednoznacznie, że posesywność jest uniwersalną kategorią języka. Podsumowując poszczególne wyznaczniki posesywności można zauważyć, iż punktem łączącym wszystkie stanowiska jest założenie, że posesywność jest typem relacji/stosunku pomiędzy członami grupy/konstrukcji syntaktycznej. Relacja ta opiera się głównie na szeroko rozumianym posiadaniu. Większość autorów uznała również, że posesywność w ścisłym znaczeniu polega na tym, że posiadacz jest osobą, a obiekt posiadany przedmiotem. Kognitywiści określili taką relację mianem prototypowej. Ostatnią wspólną cechą posesywności jest to, że można ją wyrazić za pomocą różnych środków językowych.

Relacja posesywna styka się z trzema innymi: relacją egzystencjalną, lokatywną i partytywną, które mogą być wyrażane w podobny sposób, co relacja własności, a to powoduje istotne trudności w próbie klasyfikacji poszczególnych konstrukcji. Najbardziej dyskusyjna jest właśnie relacja partytywna, gdyż może być ona wyrażona za pomocą charakterystycznego dla posesywności czasownika *mieć* (słń. *imeti*), por.:

posesywne: (75) *Jan ma książkę / Janez ima knjigo;*

partytywne: (76) *tydzień ma siedem dni / teden ima sedem dni.*

Sama konstrukcja dzierżawcza nie oznacza więc jeszcze posesywności, podobnie konstrukcja lokatywna nie musi oznaczać lokatywności, czego przykładem jest rosyjska konstrukcja *у меня есть* oznaczająca relację własności. Asymilacje między tymi typami relacji spowodowały różne klasyfikacje poszczególnych struktur posesywnych. Wywołały one również dyskusję na temat wywodzenia się owych relacji oraz próbę hierarchizacji jednych wobec drugih, przede wszystkim podporządkowanie posesywności czy to relacji partytywnej (por. założenia A. Heinza) czy lokatywnej (por. badania A. Vidovič Muhy). Nie ulega wątpliwości, iż te trzy typy relacji pozostają w ścisłym związku – opisują wzajemną relację przedmiotów (szeroko rozumianych bądź jako istota żywa, przedmiot, przestrzeń, pojęcie abstrakcyjne), porządkują świat pozajęzykowy przypisując jedne przedmioty innym (znowu szeroko rozumiane), wykorzystując przy tym pokrewne lub wręcz identyczne struktury językowe.

1.5.2. Należy podkreślić, że niektóre ze środków wyrazu posesywności nie mieszczą się wyłącznie w tej kategorii, są wielofunkcyjne i mogą odnosić się do innych kategorii, por. np.: czasowniki *mieć, posiadać, należeć do* i ich opozycje syntaktyczne, w których te czasowniki funkcjonują jako posiłkowe, modalne, a nie posesywne, np.:

(77) *On ma to zrobić.*

A zatem, to nie budowa gramatyczna jest warunkiem zakwalifikowania danej konstrukcji jako posesywnej, lecz jej znaczenie. Uwzględniając semantykę, w cytowanych opracowaniach wyłania się ogólny podział na posesywność rzeczywistą i pozorną.

1.5.2.1. Posesywność właściwa (rzeczywista) charakteryzuje się tym, że posiadacz jest człowiekiem, posiadane zaś konkretnym przedmiotem (względnie zbiorem konkretnych przedmiotów). Ponadto posiadacz ma pewną kontrolę nad posiadanym, a posesywność mierzona jest w pewnych (dłuższych) okresach, por. np.:

(78) *dom ojca / očetova hiša.*

Ten rodzaj relacji określono jako TYP I.

1. Miejsce posesywności w językoznawstwie

1.5.2.2. W pozornej posesywności (TYP II) wyrażenie niby-posiadacza lub ni-by-posiadanego nie opiera się na typie relacji człowiek – przedmiot konkretny w powyższym ujęciu, a jedynie na pozornym podobieństwie do relacji dzierżawczości. Przeanalizowana literatura pozwala na wyodrębnienie kilku relacji pozornie posesywnych. Zaliczyć do nich można:

- relacje międzyludzkie, zwłaszcza:

- a) pokrewieństwo, np.:

(79) *brat ojca,*

(80) *njegov stric;*

- b) stosunki społeczne, np.:

(81) *moja przyjaciółka,*

(82) *njen kolega;*

- c) kontakty towarzyskie, zawodowe, np.:

(83) *jego lekarz,*

(84) *njihov vodja.*

Ten rodzaj relacji wymienia większość autorów. Nazwy pokrewieństwa, obok nazw części ciała oraz nazw twórcy i jego dzieła są rzeczownikami relacyjnymi, w których znaczeniu immanentnie tkwi relacja wchodzenia do zbioru, bycia jego częścią (Pisarkowa 1974, s. 4). Zuzanna Topolińska podkreśliła, że:

„nazwy stopni pokrewieństwa stanowią szczególną grupę nazw o referentach na ogół sytuacyjnie wyznaczonych [...]. *Ojciec* to zawsze tyle co ‘ojciec X-a’ (lub ‘ojciec X-a i Y-a’) itd., *matka* to zawsze ‘matka X-a’ itp.” (GWJP 1984, s. 310–311).

Zaliczyć do nich można:

- relację istota żywa – część ciała/organizmu (TYP II_B) i można tutaj wymienić dwa jej podtypy:

- a) człowiek i jego część, np.:

(85) *moje ręce,*

(86) *njegova roka;*

b) organizm (zwierzę, roślina) i jego część, np.:

(87) *psi ogon*,

(88) *kravji rep*.

Nazwy części ciała, zdaniem Z. Topolińskiej, narzucają problematykę podobną do nazw stopni pokrewieństwa. *Głowa* (...) to zawsze 'głowa X-a', *ręka* jest zawsze 'ręką X-a', itd.

Zgodnie z praktyką językową *ręka* to na ogół *czyjaś ręka*, a nie *jakaś ręka* (GWJP 1984, s. 334). Ten czynnik sprawia, że konstrukcje z nazwami części ciała są traktowane jako posesywne, choć *de facto* nimi nie są, bo nie spełniają wymienionych wcześniej warunków.

Oprócz popularnych dwóch powyższych relacji, można wyróżnić jeszcze następujące:

- relacja człowiek – stan/pojęcie abstrakcyjne (TYP II_C); przy czym ni-by-posiadane może być:
 - a) stanem fizycznym i mentalnym, np.:

(89) *mam gripę*,

b) cechą umysłową, np.:

(90) *Andrejeva ideja*,

- c) pojęciem o znaczeniu abstrakcyjnym lub przenośnym wynikającym z frazeologii, np.:

(91) *wykształcenie Basi*,

(92) *imeti željo*;

- relacja istota żywa – cecha zewnętrzna/cecha gatunkująca/wyróżnik (TYP II_D); warto zwrócić uwagę, iż w ramach tej relacji ni-by-posesor może być:
 - a) człowiekiem – posiadane zaś jest wówczas cechą jego wyglądu, ubioru lub inną cechą charakteryzującą, np.:

(93) *ojciec ma brodę*,

(94) *očetov zlati zob*,

1. Miejsce posesywności w językoznawstwie

- b) zwierzęciem – wtedy brane są pod uwagę cechy gatunkujące, np.:

(95) *lisia nora*,

(96) *pasja uta*;

- relacja człowiek – zwierzę (TYP II_E), np.:

(97) *mam psa*,

(98) *Anin pes*.

Jest to relacja szczególna i różnie traktowana przez autorów – z jednej strony bliska właściwej relacji posiadania: człowiek jest bowiem właścicielem zwierzęcia, może go sprzedać, ale zwierzę nie powinno być traktowane przedmiotowo. Z drugiej strony, relacja ta jest często porównywana przez właścicieli zwierząt do relacji z bliskimi i dlatego umieszczono ją wśród relacji pozornie posesywnych.

- relacja autor – jego dzieło (TYP II_F), np.:

(99) *suknia Diora*,

(100) *njena zadnja pesem*.

Nazwy twórcy i jego dzieła, obok nazw pokrewieństwa i części ciała, są rzeczownikami relacyjnymi. Jak podkreśliła K. Pisarkowa, w ich znaczeniu immanentnie tkwi relacja wchodzenia do zbioru, bycia jego częścią (Pisarkowa 1974, s. 4). A ponieważ czasami dochodzi tutaj do zrównania twórcy z właścicielem, bywają one traktowane jako posesywne, choć nie spełniają założeń posesywności:

- relacja człowiek – czynność/zdarzenie (TYP II_G):

a) stała, np.:

(101) *mój związek*,

(102) *njuna zveza*,

- b) okazjonalna, np.:

(103) *nasze pierwsze spotkanie*,

(104) *najin prvi poljub*,

c) powtarzalna, np.:

(105) *treningi syna*,

(106) *njeni nastopi*,

mówiąc dokładniej, wyrażane jest doświadczenie związane z pewnymi sytuacjami, ich przeżywanie, np.:

(107) *Ania ma urlop*,

(108) *očetovo delo*;

- relacja instytucja/osoba prawna – obiekt nieożywiony/przedmiot (TYP II_H), np.:

(109) *budżet państwa*,

(110) *šolsko igrišče*.

Również ta relacja zbliża się do posesywności, jednak odstępstwem od jej założeń jest to, że oprócz osoby prawnej właścicielem może być instytucja, organizacja itp.

1.5.2.3. Podobne relacje, z wyjątkiem relacji człowiek – zwierzę i instytucja/osoba prawna – obiekt nieożywiony, w odniesieniu do języka rosyjskiego wyróżniła H. Safarewiczowa⁵, choć nie wynika z tego, że tych ostatnich nie ma w tym języku. Jest to zatem dowód na to, że pewne aspekty posesywności są jednakowe w różnych językach.

1.5.3. Jak wynika z powyższego, o posiadaniu mówimy tylko wtedy, gdy spełnione są warunki podane w punkcie 1.6.2.1. Pozostałe przypadki, opisane w rozdziale 1.6.2.2 i sklasyfikowane w osobny typ, odnoszą się do innych relacji, nie mających rdzennego znaczenia posiadania. Ponieważ mogą być one wyrażone za pomocą takich samych środków co posesywność, bywają często traktowane jako posesywne, choć nimi nie są. Jednym z celów niniejszego opracowania jest udowodnienie, że ich znaczenie jest tylko pozornie posesywne w opozycji do rzeczywistej dzierżawczości.

⁵ Zob. więcej punkt 1.2.1.

ROZDZIAŁ II

2. Wykładniki kategorii posesywności w języku polskim i słoweńskim

2.1. Wykładniki kategorii posesywności w języku polskim

Wykładnikami posesywności według K. Pisarkowej są środki morfologiczne (fleksyjne i słowotwórcze), syntaktyczne i semantyczne występujące przede wszystkim we frazie nominalnej.

2.1.1. Zaimki dzierżawcze

2.1.1.1. Paradygmat zaimków dzierżawczych należy do wykładników słowotwórczo-składniowych i stanowi, według niektórych badaczy (m.in. K. Pisarkowej), niezaprzeczalny dowód istnienia kategorii posesywności.

Język polski posiada zaimki dzierżawcze dla 1. i 2. osoby:

mój, twój – nasz, wasz, swój (*swój* bywa określany również jako zaimek zwrotny dzierżawczy),

natomiast dla 3. osoby jest on identyczny z dopełniaczem zaimka osobowego:

jego, jej – ich.

2. Wykładniki kategorii posesywności w języku polskim i słoweńskim

Zaimek zwrotny ma znaczenie posesywne tylko w określonym kontekście, kiedy jest mowa o posiadaniu na własność konkretnych przedmiotów, np.:

(111) *wracam do swojego domu*, oznacza, że ‘mam, posiadam własny dom’.

Ale w przykładzie:

(112) *swój człowiek* ‘człowiek zaufany, można na nim polegać’,

nie można już mówić o znaczeniu posesywnym. Również we frazie werbalnej nie używa się zaimków refleksywnych w znaczeniu posesywnym, gdyż jako predykaty zmieniają one swoje znaczenie, np.:

(113) *on jest swój* ‘on jest jednym z naszych, jest nasz’,

(114) *on jest nieswój* ‘zachowuje się nieswojo’ – określa się tym mianem zły stan psychofizyczny.

2.1.1.2. Z historycznego punktu widzenia zaimki dzierżawcze są praindoeuropejskimi formacjami pochodnymi od tematów zaimków osobowych 1. i 2. osoby liczby pojedynczej i liczby mnogiej. Owa pochodność formalna, poddana różnorodnym procesom fonetycznym, zachodzącym w dawnych epokach, uległa całkowitemu zatarciu. Zachowały się jednak relacje znaczeniowe, stąd zaimkowi osobowemu *ja* odpowiada zaimek dzierżawczy *mój*, zaimkowi *ty* – *twój*, zaimkowi *my* – *nasz*, zaimkowi *wy* – *wasz*. Nie było zaimka dzierżawczego od (późniejszego) zaimka 3. os. *on*, *ona*, *oni*. W tej funkcji występują formy dopełniacza *jego*, *jej* oraz *ich*. Wymienić należy jeszcze zaimki dzierżawcze: *swój*, pochodzący od zaimka zwrotnego *siebie*, *sobie*, *się*, oraz zaimek pytajny dzierżawczy *czyj* (<http://poradnia.pwn.pl/lista.php?id=8504>).

Polskie zaimki dzierżawcze są kontynuantami form prasłowiańskich; dla liczby pojedynczej:

**mojb*, *moja*, *moje* ‘mój’,

**tvojb*, *tvoja*, *tvoje* ‘twój’,

**svojb*, *svoja*, *svoje* ‘swój’,

dla liczby mnogiej:

**našb*, *naša*, *naše* ‘nasz’,

**vašb*, *vaša*, *vaše* ‘wasz’ (Bartula 1981, s. 54).

Pierwotną, regularną odmianą były formy typu: *mojego, mojemu...*, *twojego, twojemu...*, czyli tzw. formy pełne (długie). Wtórnie pojawiły się formy krótkie. Powstały one w wyniku procesu fonetycznego – ściągnięcia (kontrakcji), czyli zaniku joty i asymilacji samogłosek, np.: *-oje* przeszło w *e*, *-oją* – w *-ą*, czyli *mojego* w *mego*, *moją* w *mą*. Formy krótkie, choć bardziej ekonomiczne, były i są używane rzadziej, głównie w tekstach w stylu wysokim. W zasadzie nie ma ich w gwarach ani w polszczyźnie mówionej. Współcześnie są nadal nacechowane stylistycznie i nie są używane w języku codziennym.

2.1.2. Genetivus possessivus

2.1.2.1. Wykładnikiem fleksyjno-syntaktycznym dla osoby trzeciej jest genetivus possessivus, czyli dopełniacz dzierżawczy. K. Pisarkowa opisała ten typ dopełniacza w *Encyklopedii języka polskiego* jako indoeuropejską konstrukcję syntaktyczną składającą się z rzeczownika zawsze w dopełniaczu, który nazywa właściciela, np.:

(115) *dom Janka,*

i rzeczownika wskazującego przedmiot posiadany (EJP 1994, s. 95). Genetivus possessivus odpowiada na pytanie *czyj?*, w zasadzie tworzy grupy z rzeczownikiem i jest traktowany jako przypadek adnominalny, wskazujący na właściciela. W niektórych językach (m.in. w polszczyźnie), może też pełnić funkcję orzecznika, np.:

(116) *Dom jest Janka,*

(117) *Książka jest Zosi.*

Zdaniem autorki, nie zawsze oznacza stosunek posiadania własności przez właściciela, czyli właściwą posesywność, ale również przynależność do całości części, niedającej się od tej całości oddzielić, np.:

- części ciała:

(118) *ręka ojca,*

(119) *włosy Janka,*

(120) *palce lewej ręki,*

2. Wykładniki kategorii posesywności w języku polskim i słoweńskim

- stosunek pokrewieństwa, np.:

(121) *syn Jasia*,

(122) *mąż Zosi* (EJP 1994, s. 95),

a, jak już wcześniej wspomniano (por. punkt 1.6.2.2), jest to jedynie posesywność pozorna.

2.1.2.2. Wyrażanie posiadacza jest istotną, choć jedną z wielu funkcji słowiańskiego i indoeuropejskiego genetiwu. Posługiwanie się dopełniaczem posiadacza w języku polskim przybrało na sile między XVI a XVIII w., w okresie rozpowszechniania się nazwisk szlacheckich i pojawiania się pierwszych nazwisk ludowych (Szlifarsztejnowa 1960, s. 41).

Prymarnie genetivus possessivus występuje we frazie nominalnej. Jego zakres znaczeniowy jest ograniczany przez genetiwy w innych funkcjach:

- genetivus partitivus – dopełniacz częściowy oznaczający niepoliczalną ilość desygnatu bądź występujący z liczebnikami, wskazujący, że podmiot jest częścią pewnej całości, np.:

(123) *trochę chleba*,

(124) *wielu ludzi*;

- genetivus qualitatis, czyli dopełniacz jakości, pełni funkcję przydawki przymiotnej i zawsze występuje w towarzystwie przymiotnika (liczebnika lub zaimka), np.:

(125) *człowiek wielkiego serca*;

- genetivus absolutus – dopełniacz rzeczownika, przy czym odpowiada on funkcjonalnie podmiotowi, np.:

(126) *śmierć ojca*.

Oprócz struktur semantycznie jednoznacznych:

- a) partytywnych, np.:

(127) *kilka gruszek*,

b) kwalitatywnych, np.:

(128) *kolor kawy* ‘kawowy’,

c) absolutnych, np.:

(129) *zemsta bogów*,

zdarzają się również wieloznaczne, których granice się zacierają, np.:

(130) *zaproszenie pisarza* ‘pisarz zaprasza’ lub ‘pisarz jest zaproszony’;

(131) *miasto poetów* ‘miasto ma poetów’ lub ‘poeci mają miasto’⁶.

W takich przypadkach przydatne okazuje się pytanie *czyj?* oraz próba substitucji we frazie werbalnej, w której może się pojawić dopełniacz posesywny:

(132) *dom Karola* – *dom jest Karola*, choć prawdopodobnie jest to skrót zdania ‘Ten dom jest domem Karola’.

Relacja między właścicielem a przedmiotem posiadanym we frazie werbalnej pozostaje niezmieniona. Takim przekształceniom nie ulega genetivus partytywny **kilka jest gruszek*, kwalitatywny **kolor jest kawy*, ani absolutny **zemsta jest bogów*.

Również dopełniacz, uważany za pseudoposesywny (z powodu przynależności inherentnej), nie zmienia się w wyrażenie z predykatem: **ręka jest Karola*, **ojciec jest Karola*. Inaczej dzieje się w przypadku zwrotów typu:

(133) *wiersz Mickiewicza*,

(134) *suknia Diora*,

które wskazują na twórcę, właściciela koncepcji. Dopełniacz odpowiada na pytanie *czyj?*, a syntaktycznie dochodzi tutaj do zrównania twórcy z właścicielem, co by wskazywało na to, że nazwiska twórców można uważać, podobnie jak nazwy pokrewieństwa i części ciała, za nomina relacyjne. Choć, oczywiście, nie można mówić w tym wypadku o relacji identycznej z relacją pokrewieństwa,

⁶ Kolejnym znaczeniem wyrażenia *miasto poetów* może być – obok wymienionych – znaczenie przenośne: ‘miasto (względnie miejsce), w którym mieszka / przebywa wielu poetów’, por. *miasteczko studenckie*.

frazy te dopuszczają bowiem substytucję frazy werbalnej, np.: *wiersz jest Mickiewicza* ‘Mickiewiczowski’, *suknia jest Diora* ‘Diorowska’ (Pisarkowa 1974, s. 7).

W opozycji do dopełniacza posesywnego stoją struktury frazeologiczne, kwalifikujące i predykatywne zarazem, do których należą idiomy typu:

(135) *uczony światowej sławy – sława (tego) uczonego jest światowa*,

(136) *człowiek wielkiego rozumu – rozum (tego) człowieka jest wielki*,

(137) *dziewczyna cudownej urody – uroda (tej) dziewczyny jest cudowna*,

(138) *sprawa wielkiej wagi – waga (tej) sprawy jest wielka* (Pisarkowa 1974, s. 8).

2.1.2.3. Kazimierz Feleszko potraktował genetivus possessivus jako „zakresowo węższą, bardziej sprecyzowaną treściowo odmianę genetiwu przynależności” (Feleszko 1970, s. 40). Zdaniem tego autora, do owej drugiej klasy należą takie użycia genetiwu, które pod względem treści wychodzą poza ramy definicji o stosunku posiadacza i rzeczy posiadanej, pojmowanego dosłownie. Ze względu na znaczenie obu członów frazy genetywnej można tu wymienić frazy symbolizujące różne związki, przede wszystkim: stosunki rodzinne oraz relację część – całość. Jak już wcześniej zauważono (zob.: punkt 1.6.2.2), nazwy te – określone jako relacyjne – nie mają pierwotnie znaczenia posesywności.

2.1.3. Przymiotniki dzierżawcze

2.1.3.1. W wymiarze słowotwórczym kategorię posesywności realizują przymiotnikowe sufiksy dzierżawcze:

-y/-i np.: (139) *dom boży*,

 (140) *ogon koci*;

-ow/-owy np.: (141) *synek tatusiowy*,

 (142) *żebro Adamowe*;

-ski np.: (143) *oko pańskie*,

 (144) *pole chłopskie*;

-owski np.: (145) *dom ojcowski*,

 (146) *filozof marksistowski*;

- in np.: (147) *córeczka matczyna*⁷,
(148) *serce matczyne* (Pisarkowa 1974, s. 5).

We współczesnym języku polskim mają one status archaizmów, ponadto tylko niektóre z nich miały znaczenie rzeczywiście posesywne, por. (144) i (145). Istotną rolę odgrywały one w polszczyźnie historycznej, stając się zleksykalizowanymi wykładnikami posesywności w licznych nazwach osobowych i miejscowych, por. np.

(149) *Kraków* ‘gród Kraka’,

(150) *Anin* ‘gród Ani’.

2.1.3.1.1. W dawnym języku polskim przymiotna przydawka dzierżawcza znajdowała szerokie zastosowanie. Niektóre formy są używane nadal, np.:

(151) *czyjaś torba*,

(152) *obcy wzór*,

(153) *cudzy dom*,

(154) *własny długopis*.

Szersze użycie mają twory pochodzące od nazw zwierząt, np.:

(155) *mysi ogon*,

(156) *lisia kita*,

(157) *szczurzy pyszczek*,

(158) *bociani dziób*,

(159) *krowie wymię*,

(160) *końska grzywa*,

(161) *rybia łuska* itd.,

⁷ Wyrażenie (147) z przymiotnikiem dzierżawczym zastąpiły konstrukcje z dopełniaczem, por. nieco ironiczne, ale bardzo popularne w języku polskim wyrażenia *córeczka tatusia* oraz *syneczek mamusi*.

choć dziś nie zawsze mają one charakter dzierżawczy, por. przykład (161):

rybia łuska to albo łuska (*czyja?*) – ryby, albo łuska (*jaka?*) – jak u ryby (Płóciennik, Podlaska 2006, s. 216). Współcześnie nie ma tu znaczenia posesywnego – jest wskazanie konkretnych cech gatunkowych.

2.1.3.2. Dowodem produktywności przymiotników dzierżawczych w dawnym języku polskim jest monografia S. Szlifarsztejnowej (1960). Pochodzące z lat sześćdziesiątych wieku XX studium stało się skarbnicą wiedzy na temat przymiotników polskich. Autorka dokonała podziału na dwie podstawowe klasy przymiotników dzierżawczych:

- a) przymiotniki dzierżawcze czynne, np.:

(162) *garbaty*,

- b) przymiotniki dzierżawcze bierne, które tworzyły kategorię oznaczającą przynależność, np.:

(163) *ojcowy*.

Zdaniem badaczki, stosunek istniejący między podmiotem a przedmiotem posiadania miał dwojaki charakter. Stosunek oznaczany przez (163) to 'należący do ojca', 'posiadany przez ojca', miał charakter bierny, w opozycji do czynnego (162) 'posiadający garb'.

2.1.3.2.1. Przymiotniki dzierżawcze bierne dały się według niej ująć w węższe kategorie znaczeniowe:

1. przynależności czegoś do istot żywych (lub posiadania czegoś przez istoty żywe) – te przymiotniki określiła jako dzierżawcze, np.:

(164) *soltytowe pole*,

(165) *lisia nora*.

Można wśród nich wyodrębnić jeszcze:

- przymiotniki dzierżawcze-właściwe, np.:

(166) *Najstarszy chłopak miał z dziesięć lat, ojcową czapę i kamizelę;*

- przymiotniki ogólnodzierżawcze, wyrażające posiadanie w szerszym tego słowa znaczeniu, przede wszystkim derywaty nazw zwierząt,

przynależność części ciała oraz przynależność członków rodziny, rodu czy rodzaju, np.:

(167) *W rozłożystych gałęziach było gniazdo orle,*

(168) *Ucałowała czoło synowskie;*

2. przynależności czegoś do gatunku – określone jako przymiotniki dzierżawcze-gatunkujące, np.:

(169) *chorągiew cechowa,*

(170) *konie fornalskie;*

3. przynależności genetycznej (tj. wynikającej z historycznych przesłanek) – tzw. przymiotniki dzierżawcze-jakościowe, np.:

(171) *dorobkiewiczowski dom,*

(172) *jelenie rogi* (Szlifersztejnowa 1960, s. 21).

2.1.3.2.2. Powyższe opracowanie jest kolejnym przykładem na to, jak istotny problem przy opisie posesywności stanowi terminologia. Model S. Szlifersztejnowej potwierdza, że za (rzeczywiście) posesywne można uznać tylko przymiotniki dzierżawcze-właściwe typu (164), natomiast przymiotniki ogólnodzierżawcze typu (167), dzierżawcze-gatunkujące typu (169) oraz dzierżawcze-jakościowe, jak przykład (172), nie spełniają kryteriów posesywności, tylko odnoszą się do cech gatunkujących.

Od wieku XVIII rozpoczął się proces zaniku przymiotników dzierżawczych spowodowany ekspansją formy dopełniaczowej, por.:

(173) *pole soltysa,*

(174) *chorągiew cechu,*

(175) *dom dorobkiewicza.*

Warto jednak zaznaczyć, że w gwarach przymiotniki dzierżawcze są nadal kategorią żywotną i wyrażenia typu:

2. Wykładniki kategorii posesywności w języku polskim i słoweńskim

(176) *tatowo koszula*,

(177) *mamin kożuch*,

(178) *Witosowe pole*,

są nawet częstsze niż konstrukcje z dopełniaczem.

Pozostałe kategorie przymiotników już z nazwy nie są posesywne, tylko łączą się z relacjami jakościowymi czy gatunkującymi. We współczesnym języku polskim zupełnie wyszły z użycia również przymiotniki dzierżawcze-właściwe, których podstawę słowotwórczą stanowią imiona własne. Można je znaleźć w utartych, przekazanych tradycją wyrażeniach, np.:

(179) *pięta Achillesowa*, ale obok: *pięta Achillesa*.

2.1.3.3. Zuzanna Topolińska zauważyła również, że język polski wykształcił ogólnorelacyjne, nie indeksowe pary dla odpowiednich przymiotników, np.:

(180) *ojcowemu* przeciwstawia się:

(181) *ojcowski*, z interpretacją ‘typowy dla ojca’, ‘taki, jakiego można oczekiwać od ojca’ itp.

W zakresie podstawowych stopni pokrewieństwa autorka wymieniła:

„*ojcowy* (rzadkie) : *ojcowski*, *matczyzny* – w obu funkcjach, *siostrzyny* (rzadkie) : *siostrzany*, tylko *synowski*, *córczyny* (rzadkie) – w obu funkcjach, *mężowy* (rzadkie) : *mężowski*, *żoniny* – w obu funkcjach. Stare przymiotniki dzierżawcze utrzymują się bez ograniczeń tam, gdzie brak wyspecjalizowanych oponentów ogólnorelacyjnych, por np. *matczyzna troska* to zależnie od użycia ‘troska mojej / twojej / X-a matki’ lub ‘troska, jakiej można oczekiwać od matki, charakterystyczna dla matki’ itd.” (GWJP 1984, s. 378),

zaznaczając jednocześnie rzadkość użycia większości przymiotników dzierżawczych tworzonych od wskazanych nazw stopni pokrewieństwa w języku polskim, podczas kiedy w języku słoweńskim stosowanie przymiotników dzierżawczych jest normą.

2.1.3.4. Niektóre języki słowiańskie, oprócz polskiego, przy wyrażaniu indywidualnej posesywności zachowały do dzisiaj zwyczaj posługiwania się przymiotnikami dzierżawczymi tworzonymi swobodnie zarówno od wyrazów pospoli-

tych, jak i imion własnych. W polszczyźnie na stałe znalazły swoje miejsce pod postacią tzw. dzierżawczych nazw miejscowych. Poświęcił im uwagę S. Warchoł, analizując nazwy miejscowe na Lubelszczyźnie. Wyróżnił on dzierżawcze nazwy miejscowe tworzone przez dodanie do podstawy słowotwórczej imiennej przyrostków dzierżawczych *-jb*, *-ja*, *-je*. Do takich nazw miejscowych zalicza się np.:

polskie: (182) *Domaradz*,

(183) *Radom*,

(184) *Lubowidza*,

(185) *Poznań* itd.;

czeskie: (186) *Budeč*,

(187) *Mysliboř*;

serbskie: (188) *Budimlje*,

(189) *Ivanje* itd. (Warchoł 1964, s. 112).

Ten sposób tworzenia nazw miejscowych dzierżawczych znany jest powszechnie na przeważającej części Słowiańszczyzny. Dzierżawcze nazwy miejscowe informują najczęściej o tym, jak nazywali się pierwsi mieszkańcy nowo powstałej osady. Czasem nazwa dzierżawcza zawiera w sobie informacje o założycielu miejscowości albo o jej pierwszym właścicielu czy zarządcy. Do nazwiska (względnie przezwiska) lub imienia takiej osoby został dodany odpowiedni sufix, w wyniku czego powstała złożona nazwa dzierżawcza, np.:

(190) *Częstoch* + *owa* to ‘osada należąca do Częstocha’,

(191) *Krak* + *ów* to ‘gród Kraka’,

(192) *Koszal* + *in* to ‘własność rodu Koszala’,

(193) *Sobl* + *ówka* to ‘posiadłość zamieszкана przez Sobla’ (<http://zwardon.prv.pl/onazwach.html>).

Jest to dowód popularności przymiotnika dzierżawczego w staropolszczyźnie.

2.1.3.5. Z dzierżawczymi formantami przymiotnikowymi wiąże się również zagadnienie tworzenia nazwisk żeńskich, dzisiaj już mniej popularne. Andrzej Markowski podaje, że:

„[...] jeśli nazwisko męża kończyło się na *-a*, do nazwiska żony należało dodać przyrostek *-ina*, np.: *Zaręba* – *Zarębina*; przy pozostałych typach nazwisk dodawano przyrostek *-owa*, np. *Nowak* – *Nowakowa*” (Markowski 2004, s. 202).

We współczesnym poczuciu językowym nazwiska typu: (194) *Nowakowa*, mogą funkcjonować w typie kontaktu lokalnego (sytuacja półoficjalna), raczej w postaci mówionej, zarówno w rozmowach między nadawcą i odbiorcą odgrywającymi równorzędne, jak i nierównorzędne role społeczne. W sposób neutralny, zgodny z tradycją, nazwiska żeńskie zakończone na *-owa* funkcjonują jeszcze w pokoleniu najstarszym oraz w języku pewnych tylko, bardzo już rzadkich, środowisk inteligenckich średniego pokolenia, które pielęgnują tradycyjną polszczyznę kulturalną, nie poddając się naciskowi polszczyzny biurokratycznej. W opinii tzw. przeciętnych użytkowników języka odnoszą się one do kobiet jakoś snobujących się (humanistki, pisarki, aktorki); kobiet nienowoczesnych, tradycjonalistek; kobiet wiejskich; kobiet w podeszłym wieku (Skudrzyk 1996, s. 19–20).

2.1.3.6. Według zasad polskiej pisowni przymiotniki dzierżawcze, odpowiadające na pytanie *czyj?*, a odnoszące się do właściciela, autora, twórcy, utworzone od imion własnych, zakończone na *-owski*, *-owy*, *-in*, *-yn*, *-ów* piszemy wielką literą, np.:

(195) *Pałac Kazimierzowski*,

(196) *dramat Szekspirowski*,

(197) *Sabałowe bajania*,

(198) *poezja Miłoszowa*,

(199) *Zosina chustka*,

(200) *Marysin ojciec*,

(201) *Psałterz Dawidów* (= *Dawida*) (<http://so.pwn.pl/zasady.php?id=629387>),

w odróżnieniu od przymiotników jakościowych (przyjmujących często przenośne znaczenie), które zapisujemy małą literą, por.:

- (202) *balzakowski wiek*,
- (203) *komedie molierowskie*,
- (204) *ogród jordanowski*,
- (205) *syzyfowe prace*,
- (206) *porównanie homeryckie*,
- (207) *rok mickiewiczowski*.

2.1.4. Dativus possessivus

Ostatnim wykładnikiem posesywności we frazie nominalnej był dativus possessivus. Celownik dzierżawczy dziś stanowi problem diachroniczny. Konstrukcja ta była bardziej produktywna w staropolszczyźnie, np. stara nazwa:

- (208) *Bogurodzica*,
- (209) *dobra niewiasta jest okrasa mężowi swojemu*,
- (210) *imię temu Kurnatowskiemu Dobrogost*,
- (211) *lew jest król zwierzętom*,

czy Mickiewiczowskie: (212) *sam sobie sterem, żeglarzem, okrętem* (Pisarkowa 1974, s. 9).

Dativus posesywny najczęściej występował przy konstrukcjach uwzględniających relację pokrewieństwa lub części ciała, np.:

- (213) *Józefowi umarł ojciec*,
- (214) *chcecie ludowi zasypać oczy piaskiem*.

Zenon Klemensiewicz traktuje ten dativus jako dopełnienie przedmiotu uwzględnionego i nazywa go dopełnieniem z odcieniem dzierżawczym⁸.

⁸ Por. Z. Klemensiewicz, *Zarys składni polskiej*, Warszawa 1967, s. 42.

2.1.5. Posesywność a składnia

Problematyka posesywności mieści się wśród zagadnień składni języka polskiego i wiąże się ściśle ze sposobami wyrażania części grupy nominalnej, przede wszystkim przydawki. Przydawka jest członem określającym, który opisuje różne właściwości osób, przedmiotów i zjawisk wymienionych w zdaniu (np.: [215] *wesoły chłopiec*, [216] *stary dwór*) oraz przynależność do kogoś lub czegoś (np.: [217] *dom rodziców*, [218] *serce dzwonu*) (Płóciennik, Podlawska 2006, s. 42). Przydawka jest częścią zdania odpowiadającą na pytania *jaki?*, *który?*, *czyj?*, *ile?* w dowolnym przypadku, a także *z czego?* (*z jakiego materiału?*) i wskazuje na właściwości wyrazu, który określa.

Przydawka dzierżawcza odpowiada na pytanie *czyj?* i stosuje się ją, jeżeli wyraża 1. lub 2. osobę; np.:

(219) *mój dom*,

(220) *wasze rzeczy*,

(221) *nasze mieszkanie*;

trzecia osoba wymaga natomiast dopełnienia wyrażonego dopełniaczem zaimka osobowego *jego*, *jej*, *ich* (przydawki dopełniaczowej).

2.2. Posesywność we frazie werbalnej

2.2.1. Według K. Pisarkowej, paradygmat predykatywny tworzą trzy czasowniki, wyrażające relacje posesywne: *mieć*, *należać do* i *posiadać* (Pisarkowa 1974, s. 10).

2.2.1.1. Czasownik *mieć* jest wieloznaczny. W użyciu posesywnym najczęściej oznacza trwałe posiadanie, jak w przykładzie:

(222) *Karol ma dom* – *Karol posiada dom*,

choć ze względu na swą polisemiczność może również oznaczać krótkotrwałe użytkowanie, np.:

(223) *Karol ma twój ołówek* ‘twój ołówek jest teraz u Karola’

albo posesywność pozorną, np.:

(224) *Karol ma kłopoty*

lub jej brak:

(225) *Karol ma za swoje.*

Czasownik *posiadać* jest mocno związany ze znaczeniem posesywnym i to posesywności właściwej (**Karol posiada ojca*; **Anna posiada zielone oczy*), ukierunkowanej na przedmiot posiadany, a nie na właściciela. Gdyby pominąć zabarwienie stylistyczne można by go traktować jako kryterium sprawdzające, czy np. wyrażenie z czasownikiem *mieć* odnosi się do relacji *stricte* posesywnej.

Czasownik *należeć* ma dwa znaczenia podstawowe: modalne (nieosobowe, związane z bezokolicznikiem, wyrażające konieczność, nakaz ‘trzeba, musi się’) oraz posesywne (‘być własnością, częścią’). W odróżnieniu od czasownika *mieć*, człon nacechowany wskazuje na właściciela, a nie na przedmiot posiadany, np.:

(226) *dom należy do Karola.*

Kombinacją obu znaczeń tego czasownika jest jego wariant zwrotny *należy się*:

(227) *należy mi się od niego 10 złotych,*

(228) *należy mi się satysfakcja,*

w których jest i funkcja modalna i znaczenie ‘on mi jest winien coś, co powinno być moje’ (Pisarkowa 1974, s. 11).

Czasowniki *mieć* i *posiadać* charakteryzuje taki sam typ składni – posiadacz jest wyrażony rzeczownikiem. Natomiast determinant posesywny konstrukcji z *należeć* i *być w posiadaniu* wysuwa na pierwsze miejsce rzecz posiadaną, podobnie jak w konstrukcjach strony biernej, por. np.:

(229) *czyta książkę – książka jest czytana.*

2.2.1.2. Oprócz wymienionych czasowników *mieć*, *posiadać*, *należeć do*, funkcje posesywne w języku polskim spełniają jeszcze konstrukcje czasownikowe typu:

a) *być w posiadaniu*, np.:

(230) *Udziały w spółce są w posiadaniu ojca;*

2. Wykładniki kategorii posesywności w języku polskim i słoweńskim

b) *być właścicielem*, np.:

(231) *Ojciec jest właścicielem sklepu;*

c) *być własnością*, np.:

(232) *Budynek jest własnością skarbu państwa.*

Warto przypomnieć, że przy predyktorach *należeć*, *być w posiadaniu* oraz *być własnością* posiadacz jest wyrażony dopełniaczem, natomiast przy *mieć*, *posiadać*, *być właścicielem* – mianownikiem.

2.2.2. W *Innym słowniku języka polskiego* pod hasłem *mieć* jako pierwsze jego znaczenie jest wymienione posiadanie i różne jego formy (ISJP⁹ 2000, s. 852). Wśród najważniejszych jego wariantów są:

1. Jeśli jakaś osoba, instytucja lub organizacja ma jakąś rzecz, to ta rzecz jest jej własnością, np.:

(233) *Mam własną firmę, nieźle mi się powodzi;*

2. Jeśli mamy na coś pieniądze, to stać nas na to, np.:

(234) *Miałem jeszcze tylko na jedno piwo;*

3. Jeśli jakaś osoba lub rzecz ma jakąś cechę, np. określoną budowę, kształt, wymiary, pozycję społeczną lub stanowisko, to one ją charakteryzują, np.:

(235) *Dziewczynka ma czarne oczy po matce;*

4. Jeśli mamy gdzieś jakąś rzecz, osobę lub jakieś zjawisko, to one tam są i mają z nami jakiś związek, np.:

(236) *Teraz będziemy mieli sklep koło domu;*

5. Czasownika *mieć* używamy, gdy określamy nasze bliskie relacje z innymi ludźmi (m.in. rodzicami, dziadkami, dziećmi), np.:

(237) *Mam jeszcze tylko babcię ze strony mamy,*

(238) *Miała dwóch mężów, z jednym z nich ma syna, z drugim córkę.*

⁹ Skrót od *Inny słownik języka polskiego*, pod red. M. Bańko, Warszawa 2000.

Po raz kolejny należy podkreślić, że tylko w pierwszym wypadku można mówić o właściwym znaczeniu posesywnym, natomiast pozostałe przypadki wchodzą w zakres pozornych relacji posesywnych. Z powyższego jasno wynika, iż konstrukcje wyrażające posesywność predykatywną nie są równoważne zarówno pod względem zakresu, jak i znaczenia. Pomimo to czasownik *mieć* pozostaje uniwersalnym środkiem służącym do wyrażania posesywności werbalnej¹⁰.

2.3. Adnominalne wykładniki posesywności w języku słoweńskim

W języku polskim posesywność jest najczęściej wyrażana poprzez konstrukcje syntaktyczne złożone z rzeczownika w genetiwie oznaczającego posiadacza oraz rzeczownika w dowolnym przypadku wskazującego na przedmiot posiadany, np.:

(239) *dom ojca, o domu ojca* itd.,

w języku zaś słoweńskim prymarnie w tej funkcji występuje przymiotnik dzierżawczy, np.:

(240) *očetova hiša, o očetovi hiši*.

2.3.1. Przymiotniki dzierżawcze (słń. *svojlni pridevniki*)

Konstrukcja ta jest charakterystyczna dla części języków południowosłowiańskich. Przymiotniki dzierżawcze (*svojlni pridevniki*), czyli formy odrzeczownikowe, powstały poprzez dodanie do podstaw rzeczownikowych odpowiednich przyrostków dzierżawczych, np.:

(241) *sosed-ova hiša* (od *sosed*),

(242) *mam-ina torba* (od *mama*).

¹⁰ Specyficzne zabarwienie posesywne wyrażają również czasowniki typu *dawać, brać, dostawać, kupić* itd. W niniejszym opracowaniu analizie poddano tylko konstrukcje z czasownikiem *mieć* oraz podobnymi mu *posiadać* i *należać do*.

2.3.1.1. Zagadnienie przymiotników dzierżawczych w języku słoweńskim opracowała dokładnie A. Vidovič Muha, konstatując:

„Za celotno skupino svojilnih pridevnikov je značilna pretvorba v t. i. svojilni rodilnik v desni rodilniški prilastek. Če rodilnik izkazuje edninsko obliko, izraža svojilni pridevnik osebno svojino. Tipična priponska obrazila teh pridevnikov so *-ov, -ev, -in*: *bratovo posestvo* – posestvo brata, *direktorjeva pisarna* – pisarna direktorja, *medvedov brlog* – brlog medveda, *očetov klobuk* – klobuk očeta” (Vidovič Muha 2000, s. 305).

Z powyższego stwierdzenia wynika, że przymiotniki dzierżawcze można przekształcić w konstrukcje z dopełniaczem posiadacza, ale te ostatnie mają znaczenie podrzędne. Przymiotniki dzierżawcze tworzy się poprzez dodanie do tematu rzeczownika odpowiedniego formantu – dla rzeczowników rodzaju męskiego i nijakiego:

-ov, np.:

(243) *bratov denar,*

(244) *bolnikova kartica,*

(245) *Tonetov avto,*

(246) *Ahilova peta,*

(247) *jelenovo rogovje;*

-ev (oboczność *-ov* po spółgłosce twardej > *-ev* po miękkiej historycznie), np.:

(248) *kovačeva kobila,*

(249) *možev glas,*

(250) *Horačev/Horacev izrek,*

(251) *Kettejev spomenik;*

dla rzeczowników rodzaju żeńskiego natomiast:

-in, np.:

(252) *sestrin obraz,*

(253) *babičin rojstni dan,*

(254) *Marijin mož,*

(255) *Anina pisma.*

Ponadto, formantami posesywnymi są jeszcze:

-j(i), np.:

(256) *božji blagoslov,*

(257) *pavji rep,*

(258) *mišja luknja;*

-ski, np.:

(259) *ljubljski škof,*

(260) *evropski svet;*

(-ški), np.:

(261) *vaški trg,*

(262) *moški glas* (Toporišič 2000, s. 197).

Przymiotniki dzierżawcze z formantami *-ov/-ev* oraz *-in* tworzy się od rzeczowników żywotnych (+ żywotnych, względnie + osobowych). W podstawie przymiotnika dzierżawczego może stać wyłącznie rzeczownik w liczbie pojedynczej i, według F. Lipovšek, są to najczęściej rzeczowniki oznaczające: imiona własne, związki międzyludzkie, rzeczowniki oznaczające ludzi w sensie ogólnym, ze względu na płeć i wiek, wykonywany zawód, zajmowaną pozycję lub grupy ludzi, nazwy instytucji, nazwy zwierząt, nazwy roślin (Lipovšek 2000, s. 364). A zatem również do przymiotników należy odnieść podział na przymiotniki posesywne właściwe i niewłaściwe. Przymiotniki tworzone za pomocą sufiksów *-ski*, *-ški*, *-ni*, *-ji* to tzw. *vrstni svojilni pridevniki*, czyli przymiotniki gatunkowe o znaczeniu dzierżawczym (por. przykłady 256–261).

2.3.1.2. Ada Vidovič Muha dokonała szczegółowej klasyfikacji słoweńskich przymiotników dzierżawczych. Podzieliła je na dwie duże klasy, którym następnie przyporządkowała szereg mniejszych podklas (Vidovič Muha 2000, s. 313–314).

2. Wykładniki kategorii posesywności w języku polskim i słoweńskim

1. Przymiotniki dzierżawcze właściwe (słń. *pravi svojilni pridevniki*), które dzielą się na:
 - dzierżawcze własnościowe (słń. *lastninskosvojilni*); można je przekształcić za pomocą czasownika *imeti*, który wyraża, że ktoś jest właścicielem czegoś, np.:

(263) *bratovo posestvo* – ‘brat ima posestvo’,

(264) *občinska stavba* – ‘občina ima stavbo’,

(265) *očetov klobuk* – ‘oče ima klobuk’;

- dzierżawcze niewłasnościowe (słń. *nelastninskosvojilni*), które określa inne znaczenie czasownika *imeti*. Można je podzielić na:
 - dzierżawcze składowe (słń. *sestavinskosvojilni*), przy których czasownik *imeti* wyraża, że coś jest częścią składową czegoś, np.:

(266) *ježeva bodica*,

(267) *nožni hrbet*,

(268) *človekove roke*.

Nasuwa się tutaj skojarzenie z polskimi przymiotnikami względnymi oznaczającymi stałe właściwości przedmiotów (por. np.: (269) *koński ogon*);

- dzierżawcze względne (słń. *razmernosvojilni*), które określają, z kim lub z czym jest powiązany wyrażony w podstawie wykonawca czynności. Można je przekształcić np. w wyrażenie z posesywnym celownikiem. Autorka wyróżniła dwie grupy:
 - względne czynności (słń. *razmernodejanjski*), informują o wykonawcy czynności, np.:

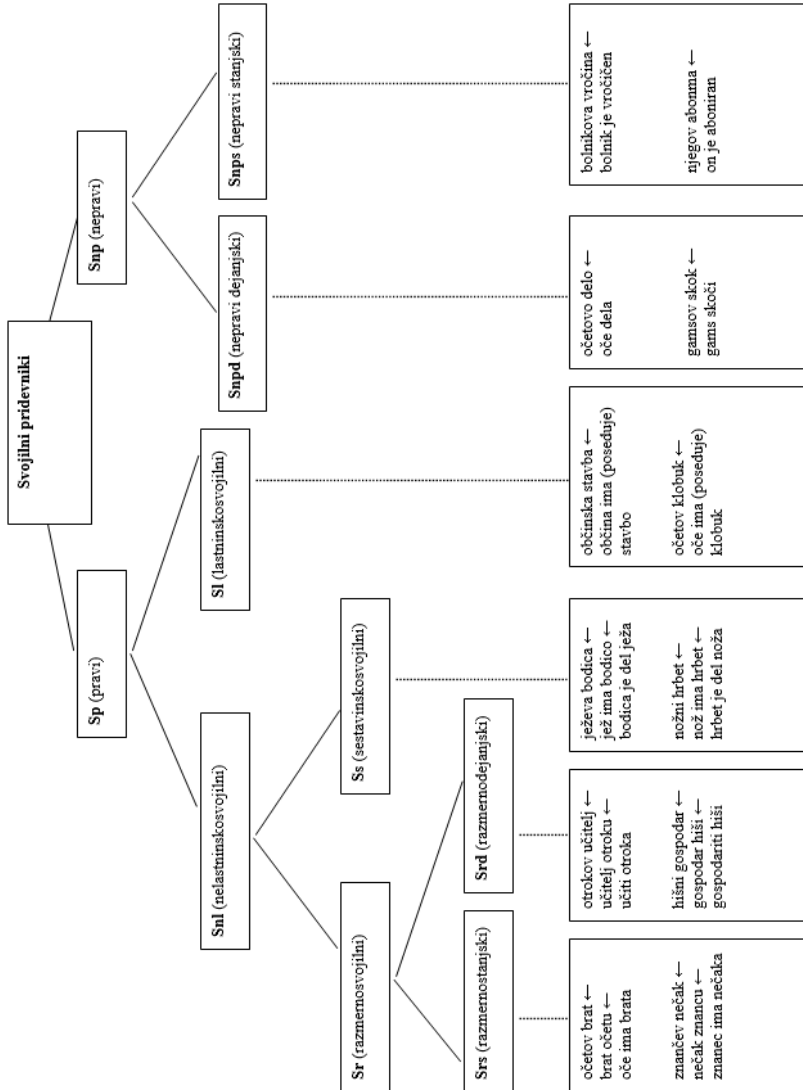
(270) *otrokov učitelj*,

(271) *hišni gospodar*;

- względne stanu (słń. *razmernostanjski*), nazywają określony stan rzeczy, np.:

(272) *očetov brat*,

(273) *znančev nečak*;

Rys. 1. Klasyfikacja przymiotników dzierżawczych w języku słoweńskim według A. Vidovič Muhy (Vidovič Muha 2000, s. 314)

2. Wykładniki kategorii posesywności w języku polskim i słoweńskim

2. Przymiotniki dzierżawcze niewłaściwe (słń. *nepravi svojilni pridevniki*) dzielą się na:
- przymiotniki dzierżawcze niewłaściwe czynności (słń. *nepravi svojilni dejanjski*), wyrażające komu lub czemu jest przypisywane dane działanie, np.:

(274) *očetovo delo*,

(275) *gamsov skok*;

- przymiotniki dzierżawcze niewłaściwe stanu (słń. *nepravi svojilni stanjski*), np.:

(276) *bolnikova vročina*,

(277) *njegov abonma*.

Badaczka umieściła określenia typu:

(278) *znančev nečak* i

(279) *ježeva bodica*,

w tej samej klasie przymiotników dzierżawczych właściwych, ale w innych podklasach. Jest to dowód na to, że nieuznanie nadrzędności podziału semantycznego nad podziałem gramatycznym rodzi wiele niejasności i chaos w próbie klasyfikacji struktur posesywnych.

2.3.2. Zaimki dzierżawcze (słń. *svojilni zaimki*)

Do najbardziej charakterystycznych formalnych wykładników kategorii posesywności w języku słoweńskim należą konstrukcje zawierające zaimki dzierżawcze (*svojilni zaimki*), np.

(280) *moja hiša*,

(281) *njegov kovček*,

(282) *njen pas*.

Zaimki dzierżawcze dla trzeciej osoby zostały utworzone poprzez dodanie do form dopełniaczowych zaimków osobowych odpowiednich końcówek, przede wszystkim:

-ov, np. (283) *on* → G. *njega* → zaimek *njegov*,

-(i)n, np. (284) *midva/medve* → G. *naju* → zaimek *najin*.

Stanowią one podklasę zaimków przymiotnych i w zależności od rodzaju gramatycznego wyrazu określanego, który po nich następuje, zmienia się ich postać, np.:

(285) *moj denar* – *moja torba*.

2.3.2.1. W języku słoweńskim oprócz liczby pojedynczej i mnogiej zachowała się liczba podwójna, dlatego też klasa zaimków dzierżawczych została poszerzona o dodatkowe formy dla 1., 2. i 3. osoby *dualis*. Ponadto powstały dodatkowe formy przymiotnikowe dla 3. osoby liczby pojedynczej z uwzględnieniem rodzaju (inna końcówka dla rodzaju żeńskiego, inna dla męskiego i nijakiego).

Klasyfikacja zaimków dzierżawczych w języku słoweńskim prezentuje się następująco:

	rodzaj męski	rodzaj żeński	rodzaj nijaki
<i>Singularis</i>			
1. osoba	<i>moj</i>	<i>moja</i>	<i>moje</i>
2. osoba	<i>tvoj</i>	<i>tvoja</i>	<i>tvoje</i>
3. osoba	<i>njegov</i> <i>njen</i>	<i>njegova</i> <i>njena</i>	<i>njegovo</i> <i>njeno</i>
<i>Pluralis</i>			
1. osoba	<i>naš</i>	<i>naša</i>	<i>naše</i>
2. osoba	<i>vaš</i>	<i>vaša</i>	<i>vaše</i>
3. osoba	<i>njihov</i>	<i>njihova</i>	<i>njihovo</i>
<i>Dualis</i>			
1. osoba	<i>najin</i>	<i>najina</i>	<i>najino</i>
2. osoba	<i>vajin</i>	<i>vajina</i>	<i>vajino</i>
3. osoba	<i>njun</i>	<i>njuna</i>	<i>njuno</i>
<i>Zwrotny</i>	<i>svoj</i>	<i>svoja</i>	<i>svoje</i>

2. Wykładniki kategorii posesywności w języku polskim i słoweńskim

2.3.2.2. Struktury dzierżawcze z zaimkiem można przekształcić w konstrukcje posesywne z przymiotnikiem odrzeczownikowym, przy czym da się zauważyć, że taka wymiana nie powoduje w języku słoweńskim zmiany miejsca przydawki względem wyrazu określanego, por. np.:

(286) *njegova knjiga – Pavlova knjiga, sosedova knjiga,*

(287) *njena knjiga – Marijina knjiga, mamina knjiga* itd.

Przydawka pozostaje w prepozycji do rzeczownika. W tym zakresie widoczna jest różnica między językiem słoweńskim a polskim, w którym używa się dopełniacza rzeczownika w postpozycji, por.:

(288) *jej książka – książka mamy.*

2.3.2.3. Jože Toporišič odnotował również, że czasem można się spotkać ze stosowaniem w miejsce zaimków dzierżawczych dopełniacza lub celownika zaimków osobowych, choć takie konstrukcje są bardzo rzadkie, por.:

(289) *Priljudna in lepa je njega hči* (= *njegova hči*),

(290) *So črni lasje mi in črne oči* (= *moji lasje*) (Toporišič 2000, s. 307).

2.3.3. Genetivus possessivus (słń. *svojlni roditnik*)

Właściwy dopełniacz posiadacza jest w języku słoweńskim używany tylko w rozbudowanych frazach nominalnych typu:

(291) *hiša mojih starih staršev,*

(292) *knjiga njegovega brata,*

(293) *plašč lepe ženske* itp.

Według F. Lipovšek, konstrukcje z dopełniaczem posesywnym są używane, gdy:

- posiadacz jest wyrażony za pomocą grupy nominalnej (składającej się z dopełniacza i przynajmniej jednego określnika), np.:

(294) *hiša moje drage prijateljice;*

- posiadacz występuje w liczbie podwójnej lub mnogiej, np.:

(295) *avto prijatelj*ev;

- posiadacz jest wyrażony rzeczownikiem zbiorowym lub wtedy, kiedy nie można utworzyć przymiotnika dzierżawczego, np.:

(296) *zastava Slovencev* (Lipovšek 2000, s. 24).

Powyższe przykłady ilustrują również przypadki, kiedy we frazie pojawia się więcej wykładników posesywności, które odnoszą się do różnych obiektów, por. przykład (291) – ‘ja mam dziadków’, ‘moi dziadkowie mają dom’. Jak już wspomniano, najczęściej genitivus possessivus jest stosowany w języku słoweńskim w rozbudowanych frazach nominalnych (por. przykłady 291–293), ale już wyrażenie:

(297) *mieszkanie sąsiada*

będzie miało postać przymiotnikową:

(298) *sosedovo stanovanje*.

2.3.3.1. Dopełniacz z przymikiem *od*

Charakterystyczne dla języka słoweńskiego są również konstrukcje dopełniaczowe z przymikiem *od* typu:

(299) *šal od mame*,

(300) *knjiga od očeta*,

tych form nie dopuszcza język oficjalny, ale są one popularne w języku potocznym. Literacki język słoweński wymaga stylu wysokiego, język zaś mówiony jest mniej restrykcyjny i chętnie posługuje się konstrukcją z przymikiem *od*.

W podsumowaniu *Słoweńskiej gramatyki*, J. Toporišić zwraca uwagę na zjawisko zastępowania wyrażen z posesywnym przymiotnikiem przez konstrukcję dopełniacza z przymikiem *od*, por. np.:

(299) *šal od mame* – *mamin šal* (Toporišić 2000, s. 823).

Choć norma nie dopuszcza tych wyrażen, są one żywe w języku potocznym.

2.4. Adwerbalne wykładniki posesywności w języku słoweńskim

2.4.1. Podstawowym czasownikiem posesywnym w języku słoweńskim jest czasownik *imeti* ‘mieć’. Spośród kilkunastu znaczeń, które wylicza *Słownik słoweńskiego języka literackiego*¹¹, jedne warianty odnoszą się do posiadania, inne nie, np.:

1. Wyraża, że coś jest własnością podmiotu (należy do podmiotu), np.:

(301) *imeti avtomobil, hišo*,

(302) *imel je tri konje*,

(303) *imeti veliko knjig*,

(304) *malo, veliko ima*, ekspr.

(305) *nič nima*;

2. Wyraża, że podmiot ma coś, czym dysponuje, np.:

(306) *urednik ima dosti gradiva za objavo*,

(307) *oni imajo boljše igrišče kot mi*,

(308) *imam pero in svinčnik, s čim naj se podpišem*,

(309) *imate čist zrak in dobro hrano / nimate vzrokov za jezo*,

(310) *ženske imajo enake pravice kot moški*;

może to mieć dwa warianty:

- a) wyraża, że podmiot ma coś na sprzedaż, np.:

(311) *v trgovini imajo že prve češnje*,

(312) *pralnega praška imamo dovolj*;

¹¹ *Slovar slovenskega knjižnega jezika* (dalej SSKJ) – wydanie elektroniczne.

2.4. Adwerbalne wykładniki posesywności w języku słoweńskim

- b) wyraża istnienie osoby, która pozostaje z podmiotem w określonym stosunku, np.:

(313) *imeti brata, otroka, prijatelja / imeti ljubico / direktorja že imajo / imeti tekmeca;*

3. Wyraża, że podmiot ma coś, co stanowi jego element składowy, część np.:

(314) *katere sestavne dele ima celica,*

(315) *človeško telo ima glavo, trup in ude,*

(316) *voda ima precej kalcija,*

(317) *teden ima sedem dni.*

Przykłady podane w tym szczegółowym opisie znaczeń czasownika *imeti* budzą jednak wątpliwości co do słuszności traktowania ich jako posesywne. Wiele z nich ma charakter partytywny (por. przykłady 314, 317) lub jakościowy (deskryptywny – zob. przykład 315).

2.4.2. Środkiem wyrażania posesywności predykatywnej mogą być w języku słoweńskim również czasowniki i konstrukcje czasownikowe typu:

- a) *imeti v posesti* ‘mieć w posiadaniu’, np.:

(318) *Imajo v posesti stari grad;*

- b) *posedovati* ‘posiadać’, np.:

(319) *Ana poseduje veliki kos zemlje;*

- c) *pripadati* ‘należać’, np.:

(320) *Ta grad pripada njuni družini;*

- d) *biti lastnik* ‘być właścicielem’, np.:

(321) *Janez je lastnik te hiše;*

- e) *biti last / lastnina* ‘być własnością’, np.:

(322) *Ta denar je moja last (SSKJ).*

Największy zasięg ma jednak czasownik *imeti*, który spośród różnych znaczeń konotuje również znaczenie posesywności i jest często stosowany.

2.5. Podsumowanie

2.5.1. Ze względu na sposób wyrażania konstrukcje dzierżawcze dzielą się na dwa podtypy:

- konstrukcje atrybutywne (nominalne), na które składają się dwa człony połączone ze sobą w ściśle określony przez dany język sposób. W języku polskim i słoweńskim jądrem frazy nominalnej jest rzeczownik nazywający posiadaną rzecz. Posiadacza wyraża albo przydawka przymiotnikowa, która z zasady znajduje się w prepozycji w stosunku do rzeczownika, albo stojąca w postpozycji przydawka rzeczownikowa;
- konstrukcje predykatywne natomiast opierają się na czasownikach *mieć*, *słń. imeti*, *posiadać*, *należeć do*.

2.5.2. Najczęstszymi strukturami posesywnymi atrybutywnymi są:

- zaimki dzierżawcze,
- zwrotny zaimek dzierżawczy,
- dopełniacz posesywny,
- przymiotniki dzierżawcze.

Przykłady przedstawiające kategorię posesywności są bardzo różnorodne – w jednych cecha posiadania jest dominująca, w innych bardzo słaba i jedynie budowa morfologiczna czy też struktura syntaktyczna sygnalizuje występowanie tego zjawiska.

Podstawowym wykładnikiem posesywności w języku słoweńskim są struktury zawierające przymiotnik dzierżawczy, w języku polskim zaś – genetivus possessivus. Polskie wyrażenie (323) *samochód ojca* w języku słoweńskim ma zatem postać (324) *očetov avto*. Konstrukcje z przymiotnikiem dzierżawczym najczęściej da się przekształcić według schematu zawierającego czasownik *imeti* ‘mieć’ – przykład (324) jest równoznaczny z (325) *oče ima avto*.

Specyficzną formą wyrażenia relacji posesywnych jest używana w słoweńskim języku potocznym konstrukcja genetiwu z przymnikiem *od*:

(326) *knjiga od mame* – *mama ima knjigo* ‘książka mamy’.

Nie jest ona dopuszczona w języku literackim, ale można ją spotkać w słownictwie potocznej.

2.5.3. W celu uproszczenia kategoryzacji wykładników gramatycznych autorka zastosowała skróty gramatyczne (np. Adi. Poss. dla zaimka dzierżawczego). Pełen wykaz skrótów znajduje się na s. 209.

ROZDZIAŁ III

3. Kategoria partytywności w języku polskim i słoweńskim

Kategoria partytywności odnosi się do szeroko rozumianej relacji całość – część. Dotychczasowe opracowania dotyczące partytywności koncentrowały się na opisie struktury morfologicznej oraz leksykalnej rzeczowników, co sprzyjało utożsamianiu semantycznej kategorii partytywności z morfologiczną kategorią liczby. Często przypisywano kategorię partytywności kategorii syntaktycznej rzeczownika. Wskazywano przy tym podzbiór rzeczowników niepoliczalnych, czyli takich, które nie dopuszczają kwantyfikacji numerycznej. Okazuje się jednak, że również rzeczowniki policzalne, którym przysługuje kategoria liczby, mogą w ograniczonym stopniu dopuszczać kwantyfikację partytywną.

Większość badaczy traktuje partytywność jako jedną z funkcji, jaką w wypowiedzeniu pełni dopełniacz. Takie podejście widoczne jest w pracach A. Heinza (1965). Są jednak językoznawcy, którzy uważają partytywność za odrębną kategorię semantyczną mającą swoje wykładniki formalne. Do tego nurtu należą opracowania M. Korytkowskiej (1997; 1984).

W niniejszym rozdziale przedstawione zostały wybrane zagadnienia dotyczące kategorii partytywności. Uwagę skupiono głównie na frazie nominalnej, choć cenne okazały się również prace M. Korytkowskiej traktujące o partytywności predykatywnej. Przedstawione opracowania nie wyczerują tematu, a jedynie prezentują różnorodne podejścia do problemu, pozostawiając wiele kwestii niewyjaśnionymi i otwierając tym samym pole do dalszej dyskusji.

3.1. Pojęcie partytywności

3.1.1. Małgorzata Korytkowska odwołując się do etymologii terminu partytywność określiła ją „jako wyrażanie części wydzielonej z pewnej ilości substancji lub pewnej liczby jednostek wydzielonych ze zbioru o większej liczbie jednostek” (Korytkowska 1992, s. 71), por. np.:

(327) *Jan kupił tych jabłek,*

co można sparafrazować jako:

(328) *Jan kupił trochę tych jabłek.*

Przy wyrażaniu partytywności chodzi zatem o nacechowanie ilościowe frazy, z tym, że jest to ilość nieokreślona (najczęściej mała). Problemатyczne są natomiast zdania typu:

(329) *Jan kupił jabłek,*

ponieważ nie zawsze umożliwiają one jednoznaczną interpretację, że chodzi o nieokreśloną ilość substancji, por.:

(330) *Jan kupił trochę chleba (wydzielonego) z pewnej ilości (jakiegoś) chleba.*

Można je interpretować również jako:

(331) *Jan kupił pewną ilość czegoś, co jest chlebem.*

W języku polskim obydwa przypadki są bardzo bliskie semantycznie i wyrażone frazą *trochę* + rzeczownik w genetiwie. Konstrukcja ta występuje przede wszystkim w zdaniach z predykatami:

- zawierającymi w strukturze semantycznej element posesywny, np.:

(332) *dać, dostać, kupić, zebrać, ukraść;*

- odnoszącymi się do wchłaniania czegoś, np.:

(333) *jeść, pić;*

- odnoszącymi się do operacji na substancjach, por.:

(334) *nalać, przelać, przesypać* (Korytkowska 1992, s. 71).

Analizując dokładniej specyfikę semantyczną opozycji całość – część w paraleli kaszubsko-bułgarskiej, autorka skupiła się na relacji brania i dawania. Relacja ta może odnosić się do pewnej substancji/zbioru elementów ujmowanej jako całość lub do pewnego fragmentu i jest w językach fleksyjnych sygnalizowana poprzez opozycję: fraza w akuzatiwie – fraza w genetiwie, np.:

(335) *Kasia wypila mleko.*

(336) *Kasia wypila mleka / Kasia wypila trochę mleka* (Korytkowska 1992, s. 71).

Fraza z genetiwem informuje, że czynność dotyczy nieokreślonej małej ilości substancji / nieokreślonej, niewielkiej ilości elementów. Autorka wyróżniła dwie sytuacje odnoszące się do partytywności. W pierwszej relacja odnosi się do pewnej (nieokreślonej) części substancji (/zbioru), która jest także nieokreślona, por. np.:

(337) *Kupiłam chleba, sera i owoców.* – ‘Kupiłam trochę jakiegoś chleba, sera i jakichś owoców’.

Typ drugi można określić jako partytywność *sensu stricto* – relacja odnosi się do nieokreślonej części określonej ilości substancji (określonego zbioru elementów), np.:

(338) *Kupiłam tego chleba.*

W języku polskim obydwa typy reprezentują frazy z dopełniaczem. W języku bułgarskim, w którym występuje sklasyfikowana gramatycznie kategoria określoności/nieokreśloności, wymienione wyżej typy partytywności są realizowane w różny sposób, por.:

(339) *Ваня си купи малко хляб, сирене и плодове.*

(340) *Ваня яде от супата. (Ваня яде някаква/малка част от супата).*

W zdaniach bułgarskich wyrażających sytuację typu drugiego występuje jako obligatoryjna fraza z przyimkiem *от*, choć możliwy jest także wariant z leksemami typu *малко, част* (Korytkowska 1992, s. 160).

W komparatystycznym studium polsko-południowosłowiańskim dotyczącym kategorii przypadku semantycznego, M. Korytkowska określiła partytywność jako kategorię semantyczną, ściślej podklasę semantycznej kategorii ilości

3. Kategoria partytywności w języku polskim i słoweńskim

i miary, dotyczącą pewnej ilości substancji lub części zbioru elementów (Korytkowska 1984, s. 29). Dla niniejszego opracowania ważne jest rozróżnienie dwóch podstawowych typów partytywności.

3.1.2. Na podstawie założeń M. Korytkowskiej relację brania i dawania przeanalizowała w językach słowiańskich Z. Rudnik-Karwatowa. Uznała, że przy pewnym podzbiorze predykatów, do których należy m.in. predykat ‘dać’, argument może być ujmowany ilościowo: jako nieokreślona ilość substancji lub nieokreślona część zbioru kolektywnego. Autorka wyodrębniła dwa zasadnicze typy struktur semantycznych zdania, w których ujawnia się kategoria partytywności, mianowicie lokatywne i posesywne.

W zdaniach lokatywnych typu:

(341) *Na stole jest trochę / kawałek chleba,*

(342) *Na stole ubyło / przybyło chleba,*

i posesywnych typu:

(343) *Jan ma / posiada pewną ilość / dużo książek,*

wykładnikami partytywności są w pierwszym i trzecim przypadku leksemy *trochę / kawałek*; natomiast w drugim konstrukcja nieosobowa leksemów werbalnych *ubyło, przybyło* + forma genetiwu. Zdania te są przykładem pierwszego typu partytywności, wyrażają mianowicie ‘nieokreśloną ilość substancji’, a autorka sprecyzowała, że jest to „względna (mała lub duża) wielkość (nieokreślona liczbowo) ilości przedmiotu substancjalnego” (Rudnik-Karwatowa 1992, s. 125).

Natomiast zdania lokatywne z konstrukcjami nieosobowymi typu *naleciało, nazjeżdżało się* + forma genetivu, np.:

(344) *Naleciało much do kuchni,*

komunikują drugi typ partytywności, mianowicie ‘nieokreśloną wielkość części zbioru’.

Z. Topolińska uznała, że pewne części świata materialnego odzwierciedlają się w naszej percepcji językowej jako bezkształtne substancje i przez to podlegają identyfikacji wyłącznie jakościowej, por. np.:

(345) *mleko, woda, mąka, cukier itp.*

„Jako referenty wyrażen argumentowych substancje te mogą występować tylko porcjowane, tj. ujęte w kategoriach jakiejś mniej lub bardziej konwencjonalnej jednostki miary. Jednostki te czasem są jawnie określone językowo, np.:

(346) *Ten kawałek mięsa jest nieświeży, albo*

(347) *Kawałek mięsa upadł na podłogę,*

częściej bywają określone sytuacyjnie, por. np.:

(348) *Ten cukier (tj ‘cukier w tej cukiernicze’) jest zbyt mialki*” (Topolińska 1984, s. 316).

3.2. Kategoria partytywności w języku polskim

Jak już wspomniano, w dużym stopniu kategoria partytywności przypisywana jest kategorii syntaktycznej rzeczownika. Dlatego niezbędne wydaje się prześledzenie charakteru i funkcji kategorii przypadku, ze szczególnym uwzględnieniem dopełniacza.

3.2.1. Kategoria przypadku jest w języku polskim uznawana za podstawową kategorię morfologiczną leksemów imiennych, która prymarnie służy do sygnalizowania związków syntaktycznych frazy nominalnej z innymi składnikami zdania: czasownikiem, inną grupą imienną, przymiotnikiem. Wykładnikiem formalnym przypadku są końcówki fleksyjne (Dalewska-Greń 2002, s. 30). Oznacza to, iż w polszczyźnie niemal wszystkie rzeczowniki, przymiotniki, zaimki i liczebniki tworzą paradygmaty różnych form wyrazów tekstowych zróżnicowanych właśnie ze względu na przypadek. Nieliczne wyrazy nieodmienne spośród powyższych części mowy (jak zapożyczenia, np.: rzeczownik *jury*, przymiotnik *trendy* czy liczebniki ułamkowe), nie mają morfologicznych wykładników przypadku, choć można określić wartość tej kategorii na podstawie kontekstu.

3.2.2. Autorem najobszerniejszego polskiego opracowania na temat kategorii przypadku jest A. Heinz. W monografii autor szczegółowo różnicuje podstawowe kategorie gramatyczne na leksykalne, morfologiczne i syntagmatyczne, do których dla rzeczownika zaliczył przypadek. Uzasadniając lokalizację kate-

3. Kategoria partytywności w języku polskim i słoweńskim

gorii przypadku jako kategorii syntagmatycznej, wymienił trzy najważniejsze jej właściwości:

1. Kategoria przypadku jest bezpośrednio związana z rzeczownikiem jako częścią mowy w ten sposób, że jest przez niego warunkowana, a zatem ma w stosunku do niego charakter sekundarny;
2. Jest to jedyna obok części mowy kategoria morfologiczna o charakterze syntagmatycznym, który warunkuje funkcja dopełnienia;
3. Jest to kategoria fleksyjna, której po stronie słotwórczej najbliższa jest kategoria przymiotnika odrzeczownikowego, przy czym kategorie te różni od siebie stopień uściślenia wyrażanego stosunku – przypadki traktują daną relację jako treściowo sprecyzowaną (przymiotniki zaś jako niesprecyzowaną) (Heinz 1965, s. 30).

Przypadek, obok takich kategorii jak liczba i rodzaj, jest w polszczyźnie imienną kategorią morfologiczną. Można go rozpatrywać wąsko, właśnie jako kategorię morfologiczną, lub szerzej – jako kategorię gramatyczną mającą wykładniki morfologiczne bądź pozbawioną takich wykładników. Najważniejszą funkcją morfemów fleksyjnych rzeczownika jest wyznaczanie jednostkom tekstowym określonych ról składniowych. Funkcja składniowa rzeczownikowych form fleksyjnych jest widoczna szczególnie w odniesieniu do tzw. przypadków gramatycznych, zwłaszcza mianownika, dopełniacza, celownika i biernika (Dalewska-Greń 2002, s. 330).

Ujęcie kategorii przypadku jest zależne od języka, w jakim jest ona wyodrębniana. W językach nieposiadających wariantów morfologicznych leksemów w ramach kategorii przypadku (jak np. w języku angielskim) dominuje semantyczne rozumienie tej kategorii, co widać np. w teorii generatywnej czy kognitywnej. Tymczasem w językach o rozbudowanej fleksji imiennej (np. w językach słowiańskich) przypadek najczęściej traktowany jest właśnie jako kategoria morfologiczna.

3.2.3. Rozważania o roli dopełniacza w systemie przypadkowym języka polskiego niejednokrotnie stawały się przedmiotem obszernych opracowań. Do najbardziej znanych należy monografia A. Heinza (1955), ponadto prace M. Lesz-Duk (1995), Z. Kempfa (1987), B. Rudzkiej-Ostyn i E. Tabakowskiej (2000) czy W. T. Stefańczyka (2007).

3.2.3.1. Dopełniacz, obok mianownika i biernika, jest zaliczany do tzw. przypadków gramatycznych, tj. przypadków o prymarnej funkcji składniowej. Jego podstawowa funkcja polega na odgrywaniu roli określenia rzeczownikowego, tak jak w wyrażeniu (349) *brzeg morza*. Adnominalne użycie genetiwu wyraża wszelkiego rodzaju stosunki, jakie w ogóle są możliwe między dwiema nazwa-

mi rzeczy. W funkcji składniowego łączenia rzeczowników jest to przypadek bardzo charakterystyczny dla polszczyzny. Dzięki pełnieniu funkcji przydawki dopełniaczowej i formy dopełnienia w zdaniach zaprzeczonych, jak pisze A. Nagórko, jest przypadkiem o największej frekwencji tekstowej w języku polskim (Nagórko 2005, s. 113).

Występuje on również w pewnych sytuacjach w funkcji dopełnienia bliższego, przede wszystkim w konstrukcjach zaprzeczonych bądź wyrażających partytywność, por. np.:

(350) *wziąć chleba* ‘wziąć część chleba’.

Swoisty charakter ma też dopełniacz w związkach z liczebnikiem, np.:

(351) *pięć palców*,

czy rzeczownikiem określającym jakąś jednostkę miary, np.

(352) *litr mleka*,

(353) *kilogram mąki* (Łuczyński 2004, s. 37).

W monografii A. Heinza najważniejsze miejsce zajmują rozważania dotyczące dopełniacza i jego funkcji w poszczególnych językach indoeuropejskich. Genetivus jest przypadkiem, którego określenie roli w systemie przypadkowym indoeuropejskim nastrocza bezsprzecznie najwięcej trudności. Trudności te są konsekwencją w pierwszym rzędzie różnorodności znaczeniowych i składniowych genetiwu, której mimo wielorakich wysiłków nie udało się, jak dotąd, wyjaśnić. Pod tym względem, zdaniem autora:

„genetivus odcina się zdecydowanie od wszystkich innych przypadków gramatycznych, jak i konkretnych, z których każdy pełni pewną ściśle określoną funkcję składniową, a z drugiej strony również i ich różne odmianki znaczeniowe dadzą się stosunkowo łatwo sprowadzić do wspólnego mianownika” (Heinz 1988, s. 283).

Do najbardziej charakterystycznych cech genetiwu autor zaliczył:

- wielofunkcyjność składniową i znaczeniową;
- użycie jednocześnie adnominalne i adwerbalne;
- styczność z przymiotnikiem odrzeczownikowym;
- pełnienie funkcji partytywnej, posesywnej i ablatywnej (Heinz 1988, s. 287–288).

3. Kategoria partytywności w języku polskim i słoweńskim

Specyficzną rolę dopełniacza w różnych językach europejskich zauważyła również I. Piechnik podkreślając, iż w niektórych językach indoeuropejskich ablativus i genetivus mają tę samą końcówkę, np. w kilku deklinacjach w sanskrycie. Wiele językoznawców twierdzi też, że przypadki te kontynuowały taką samą formę z języka praindoeuropejskiego regularnie, przynajmniej w tematach na *-o- (> prasłowiańskie -ǫ- // -jǫ-, w których słowiański genetivus ma końcówkę -a) (Piechnik 2006, s. 123–124). Stąd pogląd wśród części językoznawców, że bałto-słowiański genetivus po prostu połączył w sobie dwa odrębne praindoeuropejskie przypadki – genetivus i ablativus.

3.2.3.2. W systemie przypadkowym języka polskiego dopełniacz zajmuje pozycję szczególną. Wspomniano już, że jest zależnym przypadkiem gramatycznym, który jako jedyny ma zastosowanie zarówno adwerbalne, jak i adnominalne. W obu użyciach punkt wyjścia stanowi fakt, że dopełniacz, pomimo iż należy do przypadków gramatycznych, wyraża jednak relację stosunku, wprawdzie abstrakcyjnego, oznacza bowiem tylko styczność z wyrazem określonym. Płaszczyzna tej styczności pozostaje niesprecyzowana. Dzieje się tak nie tylko w przypadku dopełniacza podmiotowego, np.:

(354) *szum morza* (: *morze szumi*)

i przedmiotowego, np.:

(355) *czytanie książki* (: [ktoś] *czyta książkę*),

ale także i w dopełniaczu po rzeczownikach właściwych typu:

(356) *brzeg morza*,

który autor nazywa określającym (Heinz 1988, s. 283).

3.2.3.2.1. W zastosowaniach adnominalnych ten stosunek abstrakcyjny może ulec w odpowiednim kontekście konkretyzacji. Wyróżnia się bowiem kilka wariantów semantycznych, m.in. dopełniacz:

- częstkowy (genetivus partitivus), np.:

(357) *kawałek chleba*,

- materii (genetivus materiae), np.:

(358) *dom z cegły*,

- posiadacza (genetivus possessoris/possesivus), np.:

(359) *dom ojca*,

- cechy posiadanej (genetivus qualitatis), np.:

(360) *mąż wielkiej nauki*, (361) *dom gotyckiej architektury*.

Wszystkie one wywodzą się według A. Heinza z funkcji styczności (Heinz 1965, s. 407–408) poprzez stosunek partytywny, ewoluujący następnie w funkcję pochodzenia i przynależności. Należy jednak zauważyć, że granice pomiędzy powyższymi wariantami często są chwiejne i dopuszczają subiektywną interpretację.

3.2.3.2.2. W użyciu adwerbalnym A. Heinz wydzielił:

- a) dopełniacz partytywny uświadamiany na mocy opozycji z niepartytywnym biernikiem, typ:

(362) *kupić chleba* : *kupić chleb*,

- b) dopełniacz z funkcją ablatywną narzuconą jednostronnie znaczeniem czasownika określanego, typ:

(363) *dobiec muru*,

- c) dopełniacz partytywno-przysłówkowy będący wynikiem skrzyżowania funkcji partytywnej i przysłówkowej, typ:

(364) *tej nocy*.

Dopełniacz partytywny adwerbalny uwidacznia się w opozycji do równoległych połączeń z biernikiem i jest rezultatem przewartościowania pierwotnej opozycji równy : styczny (która w użyciu adnominalnym przechodzi w opozycję jakościowy : relacyjny) na przeciwieństwo cały (biernik) : częściowy (dopełniacz), por. przykład (362). W taki sposób dopełniacz staje się określnikiem konkretnym. Istnienie funkcji partytywnej można uświadomić sobie dzięki istnieniu równoległych połączeń z biernikiem, choć nie znaczy to, że ta zależność jest obligatoryjna i że dopełniacz zawsze musi mieć znaczenie partytywne.

Genetivus – zdaniem A. Heinza – pojawia się paralelnie obok przypadku właściwego dla danej funkcji składniowej, wyrażając jednocześnie stosunek partytywny bądź nie wyrażając tego stosunku. Jeśli chodzi o konkretny sto-

3. Kategoria partytywności w języku polskim i słoweńskim

sunek partytywny, to wynika on albo z kontekstu jako stosunek ilości i masy w genetiwie adnominalnym, albo jako stosunek partytywny czynności i dopełnienia postulowany znaczeniem określonego czasownika bądź z opozycji do akuzatiwu dopełnienia z funkcją całościową lub niepartytywną.

3.2.3.3. Problematyczny wydaje się opis funkcji dopełniacza zaproponowany przez B. Rudzką-Ostyn w modelu kognitywnym tego przypadku. Zdaniem autorki, najważniejszy odnośnik w opisie dopełniacza stanowi pojęcie kwantyfikacji, czyli określenie ilości, które łączy się w sposób konieczny z pojęciem skali wartości, według której można mierzyć ilość czegoś, jak w przykładach:

(365) *dużo pieniędzy,*

(366) *butelka wina,*

(367) *pięć dziewczynek* (Rudzka-Ostyn, Tabakowska 2000, s. 208).

Autorka przeanalizowała przykłady zdań, w których dopełniacz pełni funkcję podmiotu zdania w połączeniu z czasownikiem wyrażającym pojęcie gromadzenia się, zbierania, pozostawiania razem, jak w konstrukcjach:

(368) *ale było ludzi na wiecu.*

W tego typu wypowiedzeniach użyty zamiast mianownika dopełniacz wyraża dużą ilość czegoś. Często dodatkowo bywa nośnikiem akcentu emfaticznego, wyrażającego zdziwienie mówiącego np. dużą liczbą uczestników danego zdarzenia. W powyższych przykładach, jak zaznaczyła B. Rudzka-Ostyn, dopełniacz wyraża relację zachodzącą między mnogością conceptualizowaną jako całość oraz wyodrębnioną z tej całości częścią (Rudzka-Ostyn, Tabakowska 2000, s. 183). Jest to nawiązanie do prymarnej funkcji dopełniacza, wielokrotnie podkreślanej przez A. Heinza.

Dopełniacz występujący z czasownikiem w liczbie pojedynczej w rodzaju nijakim, jak w zdaniu: (369) *Wielu ludzi przyniosło kwiaty*, określa się jako dopełniacz syntetyczny. Występuje on również w połączeniach z czasownikami wyrażającymi brak, niedostatek lub niewystarczającą ilość czegoś, np.:

(370) *Przybywa studentów,*

(371) *Ubywa dnia,*

(372) *Brak nam pieniędzy.*

Użycie dopełniacza jest również charakterystyczne dla negacji, np.:

(373) *Boga nie ma,*

(374) *Marysi jeszcze nie ma w domu.*

Autorka podsumowała, iż dopełniacz desygnuje obiekty, którym odmawia się ontologicznego statusu istnienia oraz jest używany na oznaczenie obiektów wyłączonych z wszelkiego udziału w danym wydarzeniu. W ten sposób następuje zwrot ku dopełniaczowi w roli dopełnienia i przydawki.

W zdaniach z przeczeniem, w których możliwe jest fakultatywne użycie zamienne biernika lub dopełniacza, np.:

(375) *Nie pracowaliśmy nawet godziny : Nie pracowaliśmy nawet godzinę,*

zauważa się pewne różnice semantyczne. Autorka wymienia różne przyczyny zastępowania dopełniacza przez biernik lub odwrotnie, biernika przez dopełniacz, ale: „najważniejszą jest osłabienie siły negacji bądź chęć wyrażenia własnych obiekcji w stosunku do czyjejs wcześniejszej wypowiedzi z jakiegokolwiek wypowiedzi” (Rudzka-Ostyn, Tabakowska 2000, s. 187).

Grupa nominalna w dopełniaczu często desygnuje substancję lub masę i wtedy sama w sobie pełni funkcję kwantyfikowania, np.

(376) *Dała mu na drogę kanapek i herbaty,*

podczas gdy biernik nie dostarcza żadnej informacji o ograniczeniu ilości, por.:

(377) *Dała mu na drogę kanapki i herbatę.*

Ciekawe rozważania dotyczą połączeń z kwantyfikatorami i rzeczownikami typu:

a) (378) *dużo pieniędzy,*

(379) *trochę jedzenia,*

(380) *butelka wina,*

(381) *tona węgla,*

(382) *dwie godziny zajęć,*

(383) *pięć dziewczynek;*

3. Kategoria partytywności w języku polskim i słoweńskim

- b) (384) *wiele ludzi*,
(385) *osiem osób*;
- c) (386) *dach domu*,
(387) *samochód ojca*,
(388) *wiek dziewczyny*,
(389) *błękit nieba*,
(390) *zdobycie Ameryki*,
(391) *czytanie książek*,
(392) *zachowanie chłopca*,
(393) *miłość matki*,
(394) *człowiek wielkiej mądrości*,
(395) *warunki pracy*.

Konstrukcje te są różnorodne i odnoszą się do różnych typów dopełniacza. Dopełniacz posesywny (por. 387), kwantyfikujący (np. 383) i wyrażający relacje część – całość (por. 379) nie jest zamieniany na konstrukcje z wyrażeniem przyimkowym. Użycie dopełniacza jakości, jak w przykładzie (394) gwałtownie spada, natomiast genetivus definitivus (przykład 395) zostaje zastąpiony konstrukcjami z przyimkiem, np.: (396) *warunki do pracy*.

Konstatując, dopełniacz wskazuje na relację między jakąś dającą się kwantyfikować całością i częścią tej całości, a kwantyfikator dodatkowo specyfikuje rozmiary tej części. Rzeczowniki w dopełniaczu mogą odnosić się do całości, rzadziej do części, do agensa lub do patiensu jakiejś akcji, do posiadacza jakiegoś przedmiotu bądź jakiejś właściwości, lub wreszcie do samej tej właściwości (Rudzka-Ostyn, Tabakowska 2000, s. 195–196).

3.2.3.4. Polska nazwa ‘dopełniacz’ słusznie sugeruje, że rzeczownik w dopełniaczu dopełnia albo uzupełnia sens rzeczownika, czasownika, przymiotnika lub liczebnika. W wyrażeniach typu:

- (397) *szukać pracy*,
(398) *potrzebować pieniędzy*,

(399) *prawo jazdy*,

(400) *dużo chleba*,

(401) *pięć osób*,

takie uzupełnienie z pewnością zachodzi. Ale ta dopełniająca funkcja występuje również przy rzeczownikach w bierniku, zwłaszcza w dopełnieniu bliższym, np.:

(402) *budować dom*,

(403) *czytać książkę*,

(404) *kupić sukienkę*,

dlatego autorka uznała, że należy określić inne pojęcia dystynktywne, pozwalające scharakteryzować semantyczną strukturę dopełniacza. Do tych pojęć zaliczyła wspomnianą już kwantyfikację.

Proces kwantyfikacji uruchamia także inne mechanizmy charakterystyczne dla zjawisk o szerszym zasięgu, jak klasyfikacja czy kategoryzacja. By móc przypisać dany obiekt do jakiejś kategorii, trzeba ustalić jego status w stosunku do innych obiektów – rzeczywistych bądź hipotetycznych. Dzięki takiej komparacji dany obiekt zostaje włączony do danej klasy lub jest z niej wykluczony. Tak samo jest w procesie kwantyfikacji, której szczególny charakter polega na tym, że chodzi o ilość, a nie o cechy. Ilość została przywołana w tej analizie wielokrotnie. Zdaniem B. Rudzkiej-Ostyn, ilość można mierzyć za pomocą różnych skal, często o charakterze względnym czy subiektywnym. Autorka podkreśla, iż z ogólnego punktu widzenia kwantyfikacji nie jest istotne, czy ilość czegoś określa się w odniesieniu do jakiejś zakładanej normy, optymalnych czy kanonicznych rozmiarów, czy precyzyjnie określonych wartości. Najważniejszy jest związek między daną rzeczą i danym sposobem pomiaru, a wyrażenia kwantyfikujące ten właśnie związek ujmują. Według tej autorki wszystkie pozostałe funkcje dopełniacza (jak negacja czy posesywność) mieszczą się w pojęciu kwantyfikacji albo są jej pochodną, co ilustrują przykłady:

(405) *nie mieć pieniędzy* to ‘mieć zerową ilość pieniędzy’,

(406) *dom ojca* to ‘dom zawężony do osoby-posiadacza: ojca’ (Rudzka-Ostyn, Tabakowska 2000, s. 208–220).

3.3. Wykładniki kategorii partytywności w języku polskim

Analiza opracowań M. Lesz-Duk i A. Heinza dowodzi, że zasadniczym wykładnikiem partytywności jest *genetivus partitivus*, czyli dopełniacz częściowy, występujący w grupach z rzeczownikiem (adnominalnie) lub z czasownikiem (adwerbalnie). Oznacza ograniczenie ilościowe, wskazuje na to, że w grę wchodzi część całości wyrażonej właśnie *genetiwem*, np.

(407) *litr mleka*,

(408) *kilo chleba*,

(409) *szklanka octu*,

(410) *kosz jabłek*,

(411) *kawał drania*,

(412) *sto koni*,

(413) *wiele łez* (Lesz-Duk 1995, s. 210; Heinz 1955, s. 163).

3.3.1. W użyciu adnominalnym dopełniacz uznawany jest za przydawkę ilościową (inaczej określaną przydawką miary). Bywa również nazywany przydawką miary ilościową odwróconą ze względu na to, że w połączeniach z jednostkami miary, liczebnikami od 5 do 101 (w rodzaju niemęskoosobowym) oraz z przysłówkami ilościowymi typu *dużo*, *mało*, *wiele*, *nieco*, *trochę* nazwa przedmiotu mierzonych ma formę zależną gramatycznie, zawsze dopełniaczową (EJP 1994, s. 68–69). Taki typ składni obowiązuje niezależnie od tego, czy nazwa ilości występuje w mianowniku, bierniku, czy w innych przypadkach, np.

(414) *Nie zadowolili się litrem mleka*;

(415) *Nie poprzestał na litrze mleka* itp.

Jeśli w podstawie wystąpi liczebnik w innym przypadku niż mianownik lub biernik, to wtedy zamiast składni rzędu występuje składnia zgody, np.

(416) *Noszono owoce w pięciu koszach*.

3.3.1.1. W podstawie związku z dopełniaczową przydawką ilościową mogą wystąpić w języku polskim:

1. Liczebniki właściwe (oznaczone), typu:

(417) *pięć kobiet*,

(418) *jedenaście drzew*,

(419) *siedmioro dzieci*,

(420) *pół chleba*;

2. Liczebniki nieokreślone (nieoznaczone), np.:

(421) *wiele drzew*,

(422) *kilka zeszytów*,

(423) *dużo mebli*,

(424) *tylu chłopców*;

3. Rzeczowniki ilościowe, typu:

(425) *chmara ptaków*,

(426) *kęs chleba*,

(427) *garść soli*,

(428) *trochę mąki*,

(429) *setki ludzi*;

4. Rzeczowniki określające miarę, wagę i pojemność, np.:

(430) *kilogram mąki*,

(431) *litr wody*,

(432) *funt masła*;

3. Kategoria partytywności w języku polskim i słoweńskim

lub nazywające naczynie czy inny przedmiot przydatny do mierzenia ilości czegoś, np.:

(433) *butelka wódki,*

(434) *garnek masła,*

(435) *kocioł wody;*

5. Zaimki i liczebniki, np.:

(436) *który (z) naszych sąsiadów* (Lesz-Duk 1995, s. 39).

3.3.2. W składni z czasownikiem dopełniacz częstkowy pojawia się na zasadzie opozycji do nieczęstkowego biernika (por. przykład 437). Opozycja ta nie jest w pełni regularna, może jej towarzyszyć dodatkowo opozycja słowotwórcza, np. dodanie przedrostka:

(437) *pić mleko – dopić mleka.*

Za częstkowy uważa się też dopełniacz charakterystyczny dla polskich zdań zaprzeczonych oznaczających brak czegoś, ubywanie:

(438) *jest chleb – nie ma chleba, brakuje chleba, chleba ubywa,*

ale też przybywanie:

(439) *chleba, wody przybywa,*

albo po prostu niezaistnienie czynności w stosunku do dopełnienia bliższego:

(440) *jem chleb – nie jem chleba,*

(441) *kocham życie – nie kocham życia* (EJP 1994, s. 69).

3.3.3. A. Heinz postawił wniosek, iż pomimo że funkcje dopełniacza są różnorodne, to jednak można wśród nich wyróżnić jedną nadrzędną, którą jest właśnie funkcja partytywna. Zdaniem tego autora:

„w pojęciu podstawowego stosunku całości i części mieści się również funkcja przynależności i funkcja pochodzenia, jako różne aspekty tej samej w zasadzie

sytuacji, jedynie w różny sposób interpretowanej. Coś, co jest częścią jakiejś rzeczy, może być rozumiane jako należące do niej lub też pochodzące od niej, zawsze jednak pozostaje jej częścią” (Heinz 1955, s. 290).

Takie rozumienie relacji całość–część sprawia, że A. Heinz sprowadza teorię posesywną i ablatywną w odniesieniu do genetiwu do funkcji partytywnej.

3.4. Kategoria partytywności w języku słoweńskim

W opisach gramatycznych i semantycznych języka słoweńskiego rzadko spotyka się opracowania dotyczące kategorii partytywności czy samego dopełniacza częstkowego. Najwięcej uwagi temu zagadnieniu poświęcili cytowani już wcześniej J. Toporišič oraz A. Vidovič Muha.

3.4.1. Genetivus w gramatyce słoweńskiej

Jože Toporišič, opisując poszczególne przypadki gramatyczne w języku słoweńskim, wyjaśnił etymologię słoweńskiej nazwy dopełniacza: „Rodilnik – sklon imenovan tako, ker je ena njegovih vlog odmikanje (kar se rodi, se s tem odmakne od matere)” (Toporišič 1992, s. 258).

Dopełniacz odgrywa w języku słoweńskim ważną rolę – końcówka, jaką przyjmuje rzeczownik w dopełniaczu wyznacza konkretny paradygmat deklinacyjny, a ponadto również typ akcentu. Natomiast najważniejszą funkcją syntaktyczną, jaką pełni dopełniacz, jest oczywiście dopełnienie. Szczególnym wariantem dopełnienia bliższego jest właśnie dopełnienie częstkowe (słń. *delni predmet*), por.:

(442) *narezati kruha in slanine*,

(443) *polič dobrega vina* (Toporišič 2000, s. 269).

W innym miejscu autor jeszcze dokładniej uściśla, że poszczególne funkcje dopełniacza mają konkretne nazwy, np. dopełniacz:

- miary (słń. *mera*), np.:

(444) *dati otroku kruha*,

3. Kategoria partytywności w języku polskim i słoweńskim

- ilości (słń. *količina*), np.:

(445) *nekaj mesa / mož,*

- uczestnika stanu (słń. *nosilec stanja*), np.:

(446) *sestre ni doma,*

- pełniący funkcję orzecznika (słń. *povedkovo določilo*), np.:

(447) *biti dobrih rok,*

- okoliczności (słń. *prislovnost*), np.:

(448) *lepega dne,*

- dzierżawczości (słń. *svojilnost*), np.:

(449) *sin našega sosed,*

- przeczenia (słń. *nikalnost*), np.:

(450) *sestre pa nisem videl* (Toporišič 1992, s. 258).

W języku słoweńskim, podobnie jak w polskim, miejscem przydawki dopełnia-
czowej jest – w odróżnieniu od innych typów przydawek – postpozycja względem
wyrazu określanego (por. 449). Dotyczy to także większości określeń: ilości, np.:

(451) *množica (število, večina itn.) ljudi = ljudska množica* (wyjątkowo w tym
przypadku możliwa jest również konstrukcja z przymiotnikiem),

(452) *polovica dne;*

a także określeń miary, np.:

(453) *kilogram krompirja,*

(454) *meter blaga,*

(455) *kos kruha* (Toporišič 2000, s. 315),

w których to wyrażeniach dopełniacz znajduje się w postpozycji.

3.4.2. Genetivus partitivus

W artykule poświęconym dopełniaczowi, J. Toporišič dużo miejsca przeznaczył na rozważania o dopełniaczu partytywnym. Stwierdził, że w języku słoweńskim jest kilka rodzajów dopełniacza częściowego, które jednak można sprowadzić do dwóch typów: typu A i typu B.

3.4.2.1. W wyrażeniach typu A „je del izražen s posebno besedo” (częstkowość jest wyrażona konkretnym wyrazem), którym może być m.in.:

1. Rzeczownik, np.:

(456) *dovolj vina (=do volje) vina,*

(457) *kozarec vina,*

(458) *cele trume ljudi,*

(459) *žlica medu;*

2. Stopień najwyższy przymiotnika, np.:

(460) *najlepša vseh;*

3. Zaimek, np.:

(461) *kaj krvi,*

(462) *dokaj drobnice;*

4. Liczebnik, zwłaszcza:

a) określony przymiotnikowy, np.: (463) *niti eden mimoidočih,*

b) główny (od 5 w górę), np.: (464) *jaz bom gostovala devet hčer,*

c) zbiorowy, np.: (465) *čtetvero dece;*

d) nieokreślony, np.: (466) *kolikor ljudi, toliko nravi;*

(467) *še dolgo časa,*

(468) *Malo blaga, pa dosti otrok.*

Natomiast typ B, w którym partytywność jest wyrażona innymi konstrukcjami niż powyższe, ilustrują przykłady:

3. Kategoria partytywności w języku polskim i słoweńskim

(469) *trikrat vrže v njo soli,*

(470) *natoči vroče si krvi,*

(471) *konjičku dala zobati pšenice,*

(472) *boš otrokom kruha rezal.*

Należą do nich również zdania bezpodmiotowe (por. Korytkowska 1992, s. 11–38), np.:

(473) *ko soldatov pomanjka,*

(474) *moči je šlo iz mene* (Toporišič 2003, s. 242).

3.4.2.2. O dopełniaczu częściowym A. Vidovič Muha napisała, że jest stosowany wtedy, gdy nie wyraża się dokładnej ilości albo wtedy, gdy czasownik jest w formie przeczenia, np.:

(475) *Pojdi iskat (nekaj) keksov,*

(476) *Ne pijem piva* (Vidovič Muha 2000, s. 57).

Autorka wspomniała o funkcji dopełniacza częściowego w kontekście znaczenia leksemów i związków wyrazowych, konstatując, że osobliwość znaczeń jest związana z przykładami, w których mamy słownikowe przedstawienie tzw. składowej dzierżawczości bądź twórcze (konstytutywne) składniki (elementy) czegoś: wyraz określany ma w takich przypadkach postać dopełniacza częściowego, np.:

(477) *del mesta,*

(478) *del večje stavbe* (Vidovič Muha 2000, s. 58).

Ada Vidovič Muha wydaje się mieć w tej kwestii podobne zdanie jak A. Heinz, twierdząc, że pojęcie partytywności można traktować jako nadrzędne, bo – jak napisała – zawiera się w nim również posesywność. Autorka podkreśliła istotną gramatyczną różnicę między wyrażeniami partytywnymi a posesywnymi. Fraz partytywnych nie można – w przeciwieństwie do posesywnych – przekształcać w wyrażenia z przymiotnikiem.

3.4.3. Zwroty ilościowe

3.4.3.1. Najczęstszym sposobem ilustrowania ilości jest genetivus partitivus. Ivanka Kozlevčar potwierdza, że ilość wyraża się za pomocą dopełniacza oraz różnych zwrotów ilościowych, np.:

(479) *steklenica vode*,

(480) *kos železa*,

(481) *malo kisika*,

(482) *kilogram moke*,

(483) *vreča pšenice*,

(484) *veliko snega*,

(485) *voz sena*.

Jej zdaniem, z leksykalnego punktu widzenia jest ważne, z jakimi typowymi określeniami ilościowymi wiąże się dany wyraz, gdyż te w wielu przypadkach wyrażają kulturę i zwyczaje użytkowników danego języka (Kozlevčar 1974, s. 34).

3.4.3.2. Jože Toporišič traktował dopełniacz partytywny jako:

„rodilnik ob izrazu za del česa, npr. *polovica dneva*, *četrť kruha*, *malo vode*, *več potrpljenja*, *pet sobot*, *dvoje vrat*. Verjetno je delni tudi namenilniški rodilnik namesto tožilniškega: *šla je pšenice žet* (proti: *šla je požeti pšenico*)” (Toporišič 1992, s. 22).

Można zauważyć pewne podobieństwa w obu językach. Bezsprzecznie dopełniacz jest używany w funkcji partytywnej, czyli do wyrażenia części jakiejś całości. W funkcji tej bywa przypadkiem podmiotu, np.:

(486) *wody wciąż przybywało* – (487) *zmanjkalo je vode*,

lub dopełnienia bliższego – np.:

(488) *daj mi vina* (dopełniacz, trochę – (489) *malo vina*) i (490) *daj mi vino* (biernik, całość, np. butelkę – (491) *eno vino, prosim*).

3.5. Podsumowanie

Genetivus jako wykładnik determinacji relacyjnej cechuje funkcja partytywna w znaczeniu logicznego stosunku pewnej części do pewnej całości, wynikająca z założenia, że przedmiot określany jest odsyłany jako człon determinowany do członu określającego na zasadzie styczności obu zakresów treściowych (Heinz 1955, s. 291). Rozumiana w ten sposób funkcja partytywna tkwi u podłoża każdego określnika na zasadzie styczności (stosunku), a więc nie tylko genetiwu, ale wszystkich przypadków i wyrażen przyimkowych.

3.5.1. Podstawowy stosunek partytywny, jak i związany z nim stosunek w ogóle nie mają charakteru konkretnej funkcji semantycznej. Stosunek staje się konkretny dopiero wówczas, gdy jego rodzaj zostaje w świadomości mówiącego i słuchacza w tym lub innym kierunku sprecyzowany. Dlatego należy odróżnić podstawowy stosunek partytywny od konkretnej funkcji partytywnej, która w genetiwie adnominalnym wynika z kontekstu i polega na stosunku miary i materiału, w genetiwie zaś adwerbalnym wynika z opozycji do akuzatiwu drogą przewartościowania podstawowej opozycji równy – styczny na opozycję cały – częściowy (Heinz 1988, s. 289).

Właśnie z tego partytywnego użycia dopełniacza wzięła się zasada stosowania tego przypadku do wyrażenia dopełnienia bliższego po czasowniku w formie przeczącej, stąd:

(492) *mamy wodę, sól, książkę, słoń. imamo vodo, sol, knjigo, ale:*

(493) *nie mamy wody, soli, książki, słoń. nimamo vode, soli, knjige.*

Użycia dopełniacza dla dopełnienia bliższego domagają się także pewne czasowniki w formie twierdzącej, np.:

(494) *artysta udzielił wywiadu,*

(495) *dolej benzyny do baku,*

(496) *zabrania się postoju,*

(497) *zapomniał dowodu,*

(498) *pies pilnuje jego mienia,*

(499) *oczekują zmian;*

także wieloznaczne, jak:

(500) *dostać anginy – nabawić się anginy* (choć w innych znaczeniach czasownik ten rządzi biernikiem).

Dopełniacz częstkowy jest jedną z funkcji semantycznych genetiwu, oznaczającą ograniczenie ilościowe. W użyciu adnominalnym w tradycyjnej gramatyce polskiej bywa też określany przydawką ilościową lub przydawką miary, np.

(501) *szklanka mleka,*

(502) *worek pszenicy.*

Zakres jego występowania jest różny w różnych językach. Najczęściej pojawia się po:

- rzeczownikach oznaczających ilość i miarę, np.

(503) *mnóstwo ludzi,*

(504) *część obywateli,*

- po przysłówkach oznaczających ilość, np.:

(505) *połowa wojska,*

(506) *dużo wysiłku,*

- a także po niektórych zaimkach, np.:

(507) *który z braci.*

W językach słowiańskich występuje również w użyciu adwerbalnym w opozycji do niepartytywnego akuzatiwu (por. polskie *kupił chleba* wobec *kupił chleb*). Opozycję tę określano jako część wobec całości, jednakże – zdaniem A. Heinza – właściwsza wydaje się interpretacja jako nieokreślona ilość wobec ujęcia ilościowo nienacechowanego (Heinz 1988, s. 290).

3.5.2. Przytoczona literatura pozwala na wyodrębnienie następujących typów partytywności:

- ‘nieokreślona część nieokreślonej substancji’ (TYP A₁), np.:

3. Kategoria partytywności w języku polskim i słoweńskim

(508) *trochę masła*, (509) *nekaj masla* / 'nieokreślona ilość nieokreślonego zbioru' (TYP A₂), np.: (510) *dužo ljudi*, (511) *veliko ljudi*;

– 'nieokreślona część określonej substancji' (TYP B₁), np.:

(512) *trochę tego masła*, (513) *nekaj tega masla* / 'nieokreślona ilość określonego zbioru' (TYP B₂), np.: (514) *dužo Polaków*, (515) *veliko Slovencev*.

Zofia Rudnik-Karwatowa wskazała na semantyczny paralelizm między bezkształtnymi substancjami a niezróżnicowanymi zbiorami indywiduów. Pierwsze rozumiane są tutaj jako substancje *sensu stricto*: płyny, gazy i (amorficzne, bezkształtne z natury rzeczy) masy twarde i ciągle. Zbiory natomiast stanowią przedmioty nieżywotne i nieabstrakcyjne, przedmioty niepersonalne (traktowane zbiorowo), a także żywotne personalne (Rudnik-Karwatowa 1992, s. 122).

Należy jednak zaznaczyć, że znaczenie częściowości występuje również przy wyrażaniu części (względnie natężenia) pojęcia niesubstancjalnego, niematerialnego, abstrakcyjnego (TYP C), np.:

(516) *dužo cierpienia*,

(517) *več potrpljenja*.

W opozycji do wyrażen partytywnych pozostają regularne określenia ilości (TYP ilość), np.:

(518) *kostka masła*,

(519) *steklenica vode*,

(520) *tysiąc osób*,

(521) *veliko oseb*.

ROZDZIAŁ IV

4. Analiza struktur posesywnych

Jak zasygnalizowano we wstępie, materiał badawczy stanowią konstrukcje wyekscerpowane ze współczesnych polskich i słoweńskich czasopism kobiecych, których styl zbliża użyty w nich język do „żywego języka”.

4.1. Prasa kobieca

Magazyny dla kobiet osiągnęły niebywały sukces dzięki prostemu przepisowi na ich zawartość, mianowicie ogromnej ilości zdjęć i kolorowych obrazków, możliwości wygrania nagród w licznych konkursach organizowanych przez wydawców oraz sensacyjnym artykułom „pisanym przez życie”. O zawartości pisma przesądza jego typ i adresat. Magazyny proponują ekskluzywny styl życia, reklamują drogie towary i wyszukane rozrywki. Ideał kobiecości preferowany przez te czasopisma nawiązuje do stereotypu damy, kobiety sukcesu, która dzięki zaradności i aktywności zawodowej łatwo zaspokaja swe codzienne potrzeby (Mielczarek 2008, s. 58).

4.1.1. Na rynku polskim dostępnych jest ponad 50 tytułów czasopism dla kobiet. Statystyki w Polsce są podobne do zagranicznych – kobiety częściej czytają czasopisma niż mężczyźni; odwrotnie jest w przypadku gazet, których więcej czytają panowie (Mielczarek 2008, s. 59). Polskie czytelniczki uzyskały możliwość wyboru pomiędzy ekskluzywnie wydawanymi magazynami z tzw. górnej półki, do której należą takie tytuły, jak:

4. Analiza struktur posesywnych

- „Cosmopolitan” – magazyn dla kobiet poświęcony modzie, wydawany oryginalnie w Stanach Zjednoczonych jako miesięcznik;
- „Glamour” – międzynarodowy magazyn dla kobiet, koncentrujący się głównie na modzie i urodzie;
- „Twój Styl” – magazyn, który swoją tematyką obejmuje najszersze spektrum zagadnień dotyczących życia współczesnej kobiety.

Tanią i masową prasę popularną stanowią takie tytuły, jak:

- „Gala” – magazyn skupiający się głównie na opisywaniu wydarzeń z życia gwiazd oraz wszelkich aspektów życia mogących zainteresować współczesną, aktywną kobietę;
- „Pani domu” – tygodnik prezentujący życiowe problemy kobiet, porady z zakresu mody, urody i zdrowia, przepisy kulinarne;
- „Tina” – dwutygodnik skierowany do młodych, otwartych i ciekawych świata kobiet;
- „Świat Kobiety” – miesięcznik dla aktywnych zawodowo i dynamicznych kobiet w wieku od 25 do 45 lat;
- „Poradnik domowy” – miesięcznik z poradami;
- „Show” – magazyn skierowany do kobiet w wieku 20–40 lat, zawierający plotki o gwiazdach ze świata polskiego i światowego show biznesu;
- „Mamo to ja” – miesięcznik dla przyszłych i młodych mam.

4.1.2. Jak pisze T. Štelcer, słoweńskie czasopisma tego rodzaju charakteryzuje wysoki nakład, nawet w czasach kryzysu, co świadczy o silnej pozycji kobiet, oraz stabilność nakładu, co jest trudno osiągnąć innym czasopismom (Štelcer 2008, s. 42–43). Do czasopism wysokonakładowych należą m.in.:

- „Cosmopolitan” – wersja słoweńska;
- „Eva” – ukazuje się od dziewięciu lat jako miesięcznik dla młodych kobiet;
- „Lepa in zdrava” – miesięcznik, który – jak wskazuje tytuł („Piękna i zdrowa”), zawiera mnóstwo wskazówek, jak prowadzić zdrowy tryb życia i wyglądać pięknie;
- „Naša žena” – najstarszy miesięcznik rodzinny i kobiecy, porusza problematykę zdrowia, kontaktów międzyludzkich, życia społecznego i kulturalnego.

Niskonakładowy typ czasopism reprezentują m.in.:

- „Anja” – ukazuje się od 1999 r. jako dwutygodnik. Ma charakter poradnika, w którym można znaleźć wiele rad i informacji dotyczących życia codziennego;
- „Jana” – tygodnik rodzinny, zawiera wiele praktycznych porad, porusza problemy społeczne i próbuje je rozwiązać;

- „Lisa” – tygodnik z poradami;
- „Ona” – weekendowy dodatek do dziennika „Delo”;
- „Lady”, „Nova” i „Obrazi” – tabloidy.

4.1.3. Wykscerpowane z tych czasopism przykłady w większości odnoszą się do frazy nominalnej, często o różnym stopniu złożoności. Nie pomijano jednak struktur predykatywnych, zwłaszcza w tych przypadkach, w których stanowiły one jedną z liczniejszych konstrukcji posesywnych.

Analiza materiału badawczego przebiegała równocześnie na dwóch płaszczyznach. Po pierwsze, przeanalizowano, jaki typ posesywności ilustrowały wykscerpowane przykłady, po drugie, która spośród konstrukcji posesywnych ją wyrażała. Semantyczny podział posesywności został poparty gramatycznymi wykładnikami tej kategorii w obu językach.

W wielu wypowiedzeniach znajduje się więcej niż jeden gramatyczny wykładnik posesywności, np. zaimek dzierżawczy i dopełniacz posesywny. W takich przypadkach najczęściej zaznaczono te wykładniki, których jest więcej (np. tylko zaimki dzierżawcze) albo najpierw umieszczono je w jednej grupie wykładników, a potem powtórzono w drugiej. Ponadto należy wyjaśnić, iż w klasie zaimków dzierżawczych zostały umieszczone również formy dla 3. os., choć formalnie są to formy genetywu zaimków osobowych.

Za przykładem w nawiasie umieszczono opis bibliograficzny czasopisma, z którego on pochodzi (zob. Wykaz skrótów).

4.2. Konstrukcje posesywne w języku polskim

4.2.1. TYP I

TYP I obrazuje (rzeczywistą) posesywność: posiadacz jest człowiekiem, posiadane zaś przedmiotem konkretnym, np. dom ojca (patrz szerzej rozdział 1.6.2.1).

4.2.1.1. Gen. Poss.¹²

[1] *Komórkę Moniki sponsoruje babcia, a Mai – oni.* (O, 10/09, s. 91)

[2] *Suczka wniosła do domu moich rodziców wiele radości.* (O, 10/09, s. 100)

¹² Wykaz wszystkich skrótów zastosowanych w rozdziale 4 znajduje się na s. 210.

4. Analiza struktur posesywnych

- [3] *Nie miałem pieniędzy, by zapłacić murarzowi zatrudnionemu przy remoncie domu moich teściów.* (T, 25/09, s. 71)
- [4] *Dla dziewczyny małżeństwo oznaczało opuszczenie domu ojca i przejście spod jego władzy pod władzę męża.* (PD, 3/10, s. 46)
- [5] *Przez przypadek podpala dom swojej koleżanki i doprowadza do tego, że pies zadławił się kolczykiem.* (TS, 7/10, s. 108)
- [6] *Co jednak, kiedy ambitnemu freelancerowi przeszkadza wiertarka sąsiada?* (TS, 7/10, s. 30)
- [7] *Żeby było ono efektywne, zapomnij o kiepskich maszynkach, a na pewno porzuć myśl o maszynce twojego partnera.* (S, 13/10, s. 65)
- [8] *Najlepsze kąski trafiały na talerze wychowawców.* (T, 25/09, s. 34)
- [9] *Można skrytykować suknię (...) dowolnej celebrytki.* (TS, 7/10, s. 90)

4.2.1.1.1. W przykładach [3], [5] i [7] posesywnym znaczeniem jest: ‘moi teściowie mają dom’, ‘(swoja) koleżanka ma dom’, ‘twój partner ma maszynkę’. Przykłady [8] i [9] są niejednoznaczne, z kontekstu nie wynika bowiem, czy chodzi o talerze / suknię, które należą do wychowawcy / celebrytki, czy takie, którymi dysponują oni w danej chwili.

4.2.1.2. Pron. Poss.

- [10] *Kiedy chodziłyśmy na plac zabaw, gdy była mała, regularnie gubiła nie tylko moje zabawki, ale też własną torebkę.* (O, 10/09, s. 94)
- [11] *W moim rodzinnym domu nigdy nie było kotów.* (O, 10/09, s. 99)
- [12] *Ale mój dom rodzinny był bardzo stabilny.* (ŚK, 8/11, s. 23)
- [13] *Tym razem przeprowadzą się do ich nowego mieszkania.* (G, 20/10, s. 47)
- [14] *Z twojej pensji co miesiąc są odprowadzane składki do ZUS i OFE.* (T, 25/09, s. 72)
- [15] *Ja na to, że tylko tak się mówi o naszych dobrych zarobkach.* (O, 10/09, s. 13)

- [16] *Moje oszczędności* – czy trzymać je na książeczce? (T, 25/09, s. 74)
- [17] *Jej portmonetka, jego portfel. Jej PIN, jego PIN. Ich kredyt, jego debet. Jej pożyczka, ich saldo. Jej konto, ich konto, jego konto.* (TS, 7/10, s. 186)
- [18] *Ich krótkie tuniki* nie krępowały ruchów i wiele odślaniały. (PD, 3/10, s. 48)
- [19] *Musisz pogodzić się teraz z tym, że nastolatek nie będzie trzymał się już twojej spódnicy.* (T, 25/09, s. 61)

4.2.1.3. Pron. Refl. Poss.

- [20] *Rodzice chcą, aby synowie szanowali swoje rzeczy.* (O, 10/09, s. 90)
- [21] *Starasz się wpajać dziecku, że jest odpowiedzialne za swoje rzeczy: zabawki, ubrania, itp.* (T, 25/09, s. 60)
- [22] *Po zaślubinach nadal mieszkała w swoim domu rodzinnym, a jej małżonek w koszarach (...).* (PD, 3/10, s. 48)¹³

4.2.1.4. Adi. Poss.

- [23] *Mężczyzna ma być mężczyzną, nie chłopięciem, co maminego fartucha się trzyma.* (T, 10/10, s. 66)
- [24] *Bo Jacuś z reklamy to taki nieudacznik, trzymający się maminy spódnicy.* (ŚK, 8/11, s. 23)

4.2.1.4.1. Warto zaznaczyć, że konstrukcje [23] i [24] z przymiotnikiem dzierżawczym są bardzo rzadko używane i mają znaczenie sfrazeologizowane, podobnie jak przykład [19]. Ich znaczenie jest tożsame z *maminsynkiem* – strukturą z przymiotnikiem dzierżawczym, która na stałe weszła do słownika języka polskiego, oznaczając ‘mężczyznę/chłopca niesamodzielnego, niezaradnego, nadmiernie uzależnionego od matki’.

¹³ Jak wspomniano w punkcie 4.1.3, jeśli w przykładzie występuje więcej niż jedna konstrukcja posesywna (jak w przypadku [22]), zaznaczona jest ta, która odnosi się o omawianej grupy.

4. Analiza struktur posesywnych

4.2.1.5. VP

4.2.1.5.1. Typ 'X ma Y'

- [25] Masz szafę pełną ubrań, a nie masz co na siebie włożyć... (T, 3/10, s. 6)
- [26] Warto mieć ten dokument i nosić go przy sobie. (O, 10/09, s. 97)
- [27] Gdy mam miliardy, a nie mam miłości, jestem nieszczęśliwy. (V, 3/09, s. 46)
- [28] Mając własną salę teatralną, pójdziemy tą samą drogą. (V, 4/10, s. 12)
- [29] Rzadko siedzieliśmy we dwoje w domu, spędzając czas tradycyjnie, więc dom miałam taki, jak chciałam. (V, 4/10, s. 40)
- [30] Ale ma na tej swojej pustyni telefon, często rozmawiamy. (V, 4/10, s. 63)
- [31] W roku 1990 mało kto miał komórkę, za to większość miała piwnice. (TS, 7/10, s. 89)
- [32] Definicja wolności finansowej jest prosta: mam pieniądze i one na mnie pracują. (TS, 7/10, s. 189)
- [33] Ile ma pani pieniędzy na koncie, miesięcznie? (TS, 7/10, s. 190)
- [34] Podobno takich kobiet mężczyźni się boją; zaradnych, pewnych siebie, mających własne pieniądze. (O, 10/09, s. 68)

4.2.1.5.2. Typ 'X posiada Y'

- [35] Za to prawie każdy Polak posiada komórkę, a czasem nawet dwie – służbową i prywatną. (TS, 7/10, s. 89)

4.2.1.5.3. Typ 'Y należy do X-a'

- [36] Aby jednak pociecha dbała i szanowała swoje rzeczy, musi wiedzieć, że należą tylko do niej. (T, 25/09, s. 60)
- [37] W tym budynku jest 15 mieszkań z czego 10 należy już do naszych przyjaciół i dobrych znajomych. (G, 6/10, s. 125)

4.2.1.5.4. Typ 'X jest właścicielem Y-a'

[38] *Jestem współwłaścicielem tego teatru, jego frontmanem, z oczywistych powodów będę się z nim kojarzył (...).* (V, 4/10, s. 12)

4.2.1.6. Przykłady posesywności właściwej odnoszą się przede wszystkim do szeroko rozumianych dóbr materialnych. Pedagodzy traktują je jako to wszystko, co człowiek gromadzi wokół siebie, tworząc swoje środowisko materialne. Ekonomiści rozumieją je jako wszelkiego rodzaju środki, które są wykorzystywane do zaspokojenia potrzeb ludzkich, wynikają pośrednio z posiadania pieniędzy, por. m.in. dom (przykłady [2], [4], [6]), telefon (przykłady [1] czy [30]) oraz inne wartościowe przedmioty (por. przykłady [20] i [36]).

4.2.2. TYP II

TYP II oznacza konstrukcje pozornie posesywne, opierające się na relacjach innych niż człowiek – przedmiot konkretny. Obejmuje kilka typów relacji (patrz rozdział 1.6.2.2).

4.2.2.1. TYP II_A

Relacje człowiek – człowiek, a zatem różnego rodzaju relacje międzyludzkie, zwłaszcza pokrewieństwo oraz kontakty towarzyskie i społeczne (patrz rozdział 1.6.2.2). Oznaczają one bycie w relacji, czyli: 'X jest/pozostaje w relacji z Y-em', przede wszystkim pozostawanie w relacji (bliższego lub dalszego pokrewieństwa), m.in.

- mąż – żona,
- rodzice – dzieci,
- dziadkowie – wnuczeta,
- relacje między rodzeństwem,
- inne relacje rodzinne itp.

4. Analiza struktur posesywnych

4.2.2.1.1. Pokrewieństwo

4.2.2.1.1.1. Typ: 'mąż jest / był w relacji z żoną' / 'żona jest / była w relacji z mężem'

4.2.2.1.1.1.1. Gen. Poss.

[39] *Zabawę próbowała psuć Jerry Hall, żona gwiazdora.* (TS, 7/10, s. 119)

[40] *Żona podróżnika w czasie.* (V, 4/10, s. 48)

4.2.2.1.1.1.2. Pron. Poss.

[41] *Nie miałam pojęcia, dlaczego unika kontaktów z moim byłym mężem.*
(T, 25/09, s. 58)

[42] *Mój mąż, gdy się upił, bił mnie.* (O, 10/09, s. 86)

4.2.2.1.1.2. Typ 'rodzice są / byli w relacji z dziećmi' / 'dzieci są / były w relacji z rodzicami'

4.2.2.1.1.2.1. Gen. Poss.

[43] *Maluchy matek przepracowanych, jak i matek nadopiekuńczych wolniej uczą się załatwiania na nocniku.* (T, 25/09, s. 30)

[44] *Ale co mogłam zrobić? – pyta matka dziewczynki.* (T, 3/10, s. 61)

[45] *Reporterka skontaktowała się telefonicznie z ojcem Marty.* (T, 3/10, s. 61)

[46] *Żyję tak intensywnie: szkoła, wyjazd, spotkania ze znajomymi, z rodzicami kolegów Marysi.* (O 10/09, s. 14)

[47] *Któręś dnia przyjechała i zabrała Kasię na terapię dla dzieci alkoholików.*
(O, 10/09, s. 86)

[48] *Ojciec dziecka nie może sam przestać płacić alimentów.* (O, 10/09, s. 144)

[49] *Rodzice dzieci, które wyzdrowiały pocieszają, gdy Lena ma gorsze wyniki, dzielą się swoimi doświadczeniami.* (G, 6/10, s. 133)

4.2. Konstrukcje posesywne w języku polskim

- [50] *Mama dziewczynki* zapisała to w notesie, który prowadziła od pierwszego dnia życia córki. (MtJ, 8/10, s. 32)
- [51] Czytać, pisać i grać na instrumentach uczyły się tylko córki zamożnych rodziców. (PD, 3/10, s. 46)
- [52] Rozstałam się z ojcem starszego syna. (V, 4/10, s. 60)
- [53] Choć Angelina była córką znanego aktora Jona Voighta, żyła skromnie. (TS, 7/10, s. 120)
- [54] Dostajemy wiele listów od rodziców małych dzieci, którzy chcą więcej wiedzieć na temat szczepień. (Pd, 33/10, s. 24)
- [55] Syneczek mamusi nie podejmuje sam decyzji. (ŚK, 8/11, s. 96)

4.2.2.1.1.2.1.1. Konstrukcja [55] występuje najczęściej jako zwrot frazeologiczny, podobnie jak przykłady w rozdziale 4.2.1.5.1.

4.2.2.1.1.2.2. Pron. Poss.

- [56] Mały prezencik chce sprawić też mojej mamie. (T, 25/09, s. 6)
- [57] Mój tata nikogo się nie boi. (T, 25/09, s. 7)
- [58] U mojej mamy stwierdzono początek astmy. (T, 25/09, s. 26)
- [59] Na przykre objawy narażone są również nasze pociechy wyjeżdżające na kolonie i obozy. (T, 25/09, s. 28)
- [60] Jeśli jesteś mamą nastolatka, zapewne już tylko z nostalgią wspominasz czasy, gdy mogłaś precyzyjnie ustalić, gdzie, z kim oraz co dokładnie robi twoje dziecko. (T, 25/09, s. 61)
- [61] Nie skrzywdziłbym własnego dziecka! (T, 25/09, s. 59)
- [62] Boimy się o nasze dzieci! (T, 25/09, s. 70)
- [63] Moi rodzice twierdzą, że od słuchania głośnej muzyki może pęknąć błona bębenkowa w uchu i stracę słuch. (T, 3/10, s. 26)

4. Analiza struktur posesywnych

- [64] Mojego synka bardzo bolało ucho. (T, 3/10, s. 26)
- [65] Moja córka jest już prawie dorosła. (O, 10/09, s. 87)
- [66] Jej mama nie pozwala mówić do siebie: „mamo”. (O, 10/09, s. 94)
- [67] Pewnego dnia mój tata zaczął skarżyć się na duszności i ból w okolicy łopatki. (O, 10/09, s. 99)
- [68] Autorytetem dla mnie jest mój ojciec. (O, 10/09, s. 152)
- [69] Podpowiadamy, jak sprostać temu dietetycznemu wyzwaniu i co powinna jeść twoja pociecha w pierwszych latach swojego życia. (G, 20/10, s. 62)
- [70] Twoja mama lub teściowa też twierdzi, że maluch powinien wrócić z wakacji śniady? (MtJ, 8/10 s. 3)
- [71] Zarówno Gabrysia, jak i jej mama wiedzą, że zdobycie umiejętności chodzenia to wydarzenie o randze... lądowania na Srebrnym Globie. (MtJ, 8/10, s. 32)
- [72] Mój syn chce kupić rybki do akwarium. (PD, 3/10, s. 102)
- [73] Chyba poza moimi rodzicami nie mam się na kim oprzeć. (V, 4/10, s. 35)
- [74] Nie lubią jej jego rodzice. (V, 4/10, s. 45)
- [75] Jej ojciec i brat święcili tryumfy na igrzyskach olimpijskich (...). (PD, 3/10, s. 48)
- [76] Wasze dzieci też będą kiedyś partnerami. (ŚK, 8/11, s. 97)
- [77] Produkty Gerber pomogą Tobie i Twojemu dziecku poznawać świat i cieszyć się jego bogactwem. (T, 10/10, s. 49)
- [77] Moi rodzice są bardzo konsekwentni. (Cl, 7/11, s. 89)

4.2.2.1.1.2.3. Pron. Refl. Poss.

- [78] Większość dzieci obdarza swego ojca zaufaniem i traktuje go jak wzór do naśladowania. (T, 25/09, s. 7)

[79] *Ale tak naprawdę nie wie, co jeszcze mogłaby zrobić, by chronić swoje dziecko.* (T, 25/09, s. 58)

[80] *Znam swoją córkę.* (T, 25/09, s. 58)

[81] *Dlaczego Julia chciała rodzić ze swoją mamą, a nie z ojcem dziecka?* (MtJ, 8/10, s. 4)

[82] *Czy tę wrażliwość zawdzięcza pan swojej mamie?* (PD, 3/10, s. 120)

[83] *Jak matki mogą robić coś takiego swoim córkom?* (V, 4/10, s. 62)

[84] *Zebrałam całą swoją rodzinę, cały klan.* (V, 4/10, s. 63)

4.2.2.1.1.2.4. VP

[85] *To, że ktoś jest prymusem, ma zamożnych czy na wysokich stanowiskach rodziców, jeszcze nie oznacza, że jest dobrym kolegą dla twojego dziecka.* (T, 25/09, s. 61)

[86] *Mam córkę.* (O, 10/09, s. 14)

[87] *Gdy masz dziecko, nie musisz siedzieć w domu.* (MtJ, 8/10, s. 4)

[88] *Zapomniałam jednak o tym, że radosne dziecko to takie, które ma radosną mamę.* (MtJ, 8/10, s. 12)

[89] *Mam nowoczesnych rodziców, ale nie da się ukryć – byliby spokojniejsi, gdybym żyła bardziej standardowo.* (V, 4/10, s. 40)

[90] *W końcu jeśli ma się szóstkę dzieci...* (V, 4/10, s. 48)

[91] *To dobrze, że twoja córka ma takiego tatę, który kocha ją do szaleństwa i zrobiłby dla niej wszystko.* (ŚK, 8/11, s. 97)

4.2.2.1.1.2.5. Konstrukcje ze zwrotami grzecznościowymi *Pan/Pani*

[92] *Jeśli zaś chodzi o noc, to Pani synek wcale nie zaczął się moczyć, lecz po prostu nigdy nie przestał.* (T, 25/09, s. 62)

4.2.2.1.1.2.5.1. Konstrukcja [92] jest specyficzna, leksem *Pani* zyskuje bowiem konkretne znaczenie dopiero w odpowiednim kontekście.

4. Analiza struktur posesywnych

4.2.2.1.1.3. Typ ‘dziadek / babcia jest w relacji z wnuczką / wnuczkiem’ / ‘wnuczek / wnuczka jest w relacji z dziadkiem / babcią’

4.2.2.1.1.3.1. Gen. Poss.

[93] *Do rozmowy włącza się pani Helena, babcia dziewczynki.* (T, 3/10, s. 61)

4.2.2.1.1.3.2. Pron. Poss.

[94] *Widząc, że pies podbiega do mojej małej, bawiącej się na podwórku, wnuczki, krzyknąłem do sąsiada, by zabrał to rozwścieczone zwierzę.* (T, 25/09, s. 71)

[95] *Niedawno zmarła moja babcia.* (O, 10/09, s. 88)

[96] *Teraz, gdy moja wnuczka zdała maturę, chcę jej go podarować.* (G, 20/10, s. 36)

4.2.2.1.1.4. Typ ‘bycie w relacji z rodzeństwem’

4.2.2.1.1.4.1. Gen. Poss.

[97] *Tym razem telefonowała siostra męża, mieszkająca w Austrii.* (ŚK, 8/11, s. 63)

4.2.2.1.1.4.2. Pron. Poss.

[98] *Niniejszym upoważniam moją siostrę, Aldonę Kowal.* (T, 3/10, s. 67)

[99] *Jej siostra rozpięła grafik, pokazała, że Ania nie musi wszystkim zajmować się sama.* (G, 6/10, s. 130)

[100] *Dzwonimy po moją bratową, żeby przyszła po Mateusza.* (MtJ, 8/10, s. 96)

[101] *Jakie to szczęście, że mój brat z rodziną mieszka w bloku obok i ktoś może do nas szybko przyjść!* (MtJ, 8/10, s. 96)

[102] *Przynosi mi plastikowego misia, którego przekazała mi moja bratanica na szczęście.* (MtJ, 8/10, s. 96)

[103] *Prymusem był mój brat.* (TS, 7/10, s. 18)

[104] *Mój rodzony brat mieszka w Somalii.* (V, 4/10, s. 63)

4.2.2.1.1.5. Typ 'bycie w relacji z innymi członkami rodziny'

4.2.2.1.1.5.1. Gen. Poss.

- [105] *Dotychczas w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym nie było także artykułów, które określałyby, czy babcia, dziadek, ciocia i inni bliscy krewni dziecka, mogą je widywać.* (T, 25/09, s. 76)

4.2.2.1.1.5.2. Pron. Poss.

- [106] *Wydawało się, że już nauczyłam się odreagowywać stres całego dnia, tak żeby nie obarczać nim moich najbliższych.* (O, 10/09, s. 4)
- [107] *Przyjmij inną optykę: nasi bliscy są tacy, jacy są.* (O, 10/09, s. 95)
- [108] *Ktoś z twoich bliskich może zachorować na depresję.* (PD, 3/10, s. 84)
- [109] *To oczywiste, bo stamtąd pochodzę i tam jest moja rodzina.* (G, 6/10, s. 27)
- [110] *Moja kuzynka nie chce się wyprowadzić.* (O, 10/09, s. 90)
- [111] *Czasem myślisz, że twój facet nie dorasta twojemu ojcu do pięt i jesteś zła.* (ŚK, 8/11, s. 95)

4.2.2.1.1.5.3. VP

- [112] *Mam córkę, wnuczkę i studiującego syna.* (T, 25/09, s. 71)
- [113] *Jednak mamy swoje rodziny.* (TS, 7/10, s. 191)
- [114] *Mój mąż ma trzech braci.* (O, 10/09, s. 9)
- [115] *Gdy ma się już dwoje dzieci, wnuczkę i męża, trudno stać się dla siebie najważniejszą.* (O, 10/09, s. 10)
- [116] *Mają dwoje dzieci.* (S, 13/10, s. 40)
- [117] *Jestem jej córką.* (O, 10/09, s. 94)
- [118] *Szanująca się kobieta dopiero wtedy może swobodnie spacerować ulicami miasta, gdy przechodnie pytają, czyją jest matką, a nie czyją żoną.* (PD, 3/10, s. 46)

4. Analiza struktur posesywnych

4.2.2.1.2. Kontakty towarzyskie i społeczne

Poniższe konstrukcje odnoszą się do pozostawania w innych relacjach, tzn. 'X pozostaje w relacji towarzyskiej / koleżeńskiej / społecznej z Y-em'.

4.2.2.1.2.1. Gen. Poss.

[119] *Innego zdania jest przyjaciół i prawnik Jacksona, Brian Oxman.* (V, 1/11, s. 24)

[120] *Pacjenci Piotra od razu poczuli różnicę!* (T, 25/09, s. 32)

[121] *I przeciwnie – co z tego, że koleżanka twojej córki tak dziwnie się ubiera, skoro z nikim innym twojemu dziecku tak doskonale się nie rozmawia.* (T, 25/09, s. 61)

[122] *Okolczykowany kolega syna może natomiast dzielić z nim np. pasję gry na gitarze.* (T, 25/09, s. 61)

[123] *Odmówił komentarza sąsiad Zenona O., ten, który zadzwonił na policję.* (T, 25/09, s. 71)

[124] *W Stanach znajomi Janiny nie mogli uwierzyć w to, że żyje.* (O, 10/09, s. 80)

[125] *Dziewczyna marynarza.* (G, 6/10, s. 14)

[126] *Cecha charakterystyczna: historie z legend nigdy nie zdarzyły się opowiadającemu, zawsze dotyczą znajomego znajomych, szwagra kuzynki etc.* (TS, 7/10, s. 9)

4.2.2.1.2.2. Pron. Poss.

[127] *Natychmiast zadzwoniłam do mego chłopaka, Tomka, i podzieliłam się z nim dobrą nowiną.* (T, 25/09, s. 6)

[128] *Twoja koleżanka, widząc ciebie, od razu rzuca ci się na szyję, ty wolisz przywitać się, podając rękę.* (T, 25/09, s. 60)

[129] *Mój partner ma 40 lat i jest dojrzałym mężczyzną.* (T, 25/09, s. 62)

[130] *Z moim chłopakiem znamy się od roku.* (O, 10/09, s. 88)

- [131] *Skoro jest twoją prawdziwą przyjaciółką, zrozumie to.* (O, 10/09, s. 95)
- [132] *Wśród moich najlepszych przyjaciółek nie ma takiej, która przynajmniej raz nie przetestowałaby na sobie tak zwanego otwartego związku.* (G, 6/10, s. 141)
- [133] *Powiedziałaś o nim „mój facet” i w tym momencie nastąpiła nagle zmiana frontu.* (G, 6/10, s. 141)
- [134] *Twój były chłopak zapewne wbił sobie do głowy, że jeżeli z kimś się nie zgadzasz to odchodzisz i szukasz nowego partnera.* (G, 6/10, s. 143)

4.2.2.1.2.2.1. Krótkie formy zaimków dzierżawczych są charakterystyczne dla stylu książkowego i nacechowane stylistycznie, natomiast w czasopiśmiennictwie pojawiają się bardzo rzadko (por. przykład [127]). Problematiczne są konstrukcje typu [134], oznaczają one bowiem, że relacja, która łączyła dwoje ludzi w przeszłości się skończyła. Ponieważ jednak dotyczyła związku między ludźmi i trwała jakiś czas, uwzględniono ją w tym miejscu.

4.2.2.1.2.3. Pron. Refl. Poss.

- [135] *Nigdy nie pojechałabym na wspinaczkę ze swoim partnerem.* (V, 4/10, s. 36)

4.2.2.1.2.4. VP

- [135] *Miałam chłopaka, jeszcze przez kilka miesięcy próbowałam ten kontakt utrzymać, ale on się buntował (...).* (TS, 7/10, s. 58)
- [137] *Nastolatki mają koleżanki, chodzą na imprezy, kochają się w chłopakach.* (TS, 7/10, s. 58)
- [138] *Na szczęście mam w teatrze dwie przyjaciółki, które urodziły w podobnym czasie (...).* (TS, 7/10, s. 63)
- [139] *Sprawa się komplikuje, gdy mam partnera.* (TS, 7/10, s. 190)
- [140] *Badania naukowe dowodzą, że ludzie, którzy mają przyjaciół, są zdrowsi i szczęśliwsi.* (PD, 3/10, s. 54)
- [141] *Jeśli ma się bliską osobę, to w życiu jest łatwiej.* (S, 13/10, s. 39)

4. Analiza struktur posesywnych

4.2.2.1.3. Inne relacje interpersonalne

4.2.2.1.3.1. Gen. Poss.

[142] *Wielbiele artyści próbowali dostać się na plan zdjęciowy, by móc przyrzec się jej z bliska.* (G, 13/09, s. 8)

[143] *Niestety, wielbicielki Ewana mogą o nim tylko pomarzyć.* (G, 20/10, s. 14)

[144] *Komisja naszego związku zaproponowała, żebym był obrońcą nauczyciela w sprawie przed Komisją Dyscyplinarną kuratorium.* (T, 25/09, s. 71)

4.2.2.1.3.2. Pron. Poss.

[145] *Paul jest moim pierwszym recenzentem.* (TS, 7/10, s. 115)

[146] *Szybko okazało się, że jej nowy współpracownik był świetnie zorientowany w prawniczych niuansach (...).* (TS, 7/10, s. 121)

[147] *Jestem jego mentorem, nie wypada, żebym chodziła z nim na randki.* (TS, 7/10, s. 121)

[148] *Mój okulista opowiedział mi o wszystkich pozytywnych, udowodnionych naukowo skutkach stosowania luteiny.* (T, 3/10, s. 21)

4.2.2.1.3.3. Pron. Refl. Poss.

[149] *Poproś swojego dentystę o doradzenie, która z past do zębów najlepiej odpowiada twoim indywidualnym potrzebom.* (S, 13/10, s. 63)

4.2.2.1.3.3. Konstrukcje ze zwrotami grzecznościowymi

[150] *Pański aktor, Kuba Wojewódzki, mówi bez przerwy.* (V, 4/10, s. 14)

4.2.2.1.4. Prezentowana grupa jest liczna, co nie dziwi ze względu na powszechne obcowanie człowieka z innymi ludźmi, nie wyczerpuje jednak limitu możliwych relacji interpersonalnych. Ciekawą konstrukcją jest przykład [150], jest zwrotem grzecznościowym, jego znaczenie jest uzależnione od kontekstu (forma *Pański* jest zamienna z *twój*, *jego* itd. w zależności od kontekstu).

4.2.2.2. TYP II_B

Relacja istota żywa – część ciała/organizmu (patrz rozdział 1.6.2.2).

4.2.2.2.1. Części ciała

4.2.2.2.1.1. Gen. Poss.

- [151] Usta pań dojrzałych. (T, 3/10, s. 15)
- [152] Nie mniej ważne jak zdobycie serca mężczyzny jest czasem zdobycie serca jego dziecka. (S, 13/10, s. 10)
- [153] Chroń głowę dziecka przed słońcem. (MtJ, 8/10, s. 4)
- [154] Drugą ręką przytrzymuj plecki szkraba. (MtJ, 8/10, s. 18)
- [155] Chwyć obie łydki, zegnij nóżki dziecka w kolanach i delikatnie dociskaj do jego brzuszka. (MtJ, 8/10, s. 18)
- [156] Pupcia mojej córeczki ma skłonność do podrażnień. (MtJ, 8/10, s. 21)
- [157] Na głowę nauczyciela sypią się nieszczęścia, jakich dotąd w okolicy nie widziano. (TS, 7/10, s. 100)
- [158] Przechodząc, zwróciłam uwagę na ciało młodej kobiety. (TS, 7/10, s. 117)
- [159] Na okładkach „House&Garden” zamiast wysmakowanych wnętrz pojawiły się nagle twarze gwiazd ekranu. (TS, 7/10, s. 119)

4.2.2.2.1.2. Pron. Poss.

- [160] Aby twoje usta przyciągały spojrzenia, naucz się je malować i odpowiednio o nie dbać. (T, 3/10, s. 14)
- [161] W ten sposób dajemy naszym stawom kolanowym odciążenie i możliwość pełnego odpoczynku. (T, 25/09, s. 30)
- [162] Kiedy w mojej głowie zamieszka jakieś marzenie, zaczynam o nim opowiadać. (V, 4/10, s. 35)

4. Analiza struktur posesywnych

[163] *Wiedząc, że kolor potrafi zgasić lub wybić kolor twoich oczu, wykorzystaj siłę drzemiącą w cieniach do powiek.* (G, 6/10, s. 99)

[164] *Czy mój tyłek i piersi są w porządku?* (V, 4/10, s. 63)

[165] *Michaś umarł prawie na moich rękach.* (T, 25/09, s. 35)

4.2.2.2.1.3. Pron. Refl. Poss.

[166] *Ułóż malca na swoim przedramieniu, tak by główka opierała się w zagłębieniu twojego łokcia, brzuszek spoczywał na dłoni, a nóżki zwisały swobodnie (...).* (MtJ, 8/10, s. 18)

4.2.2.2.1.4. VP

[167] *Każda z nas chce czuć się atrakcyjnie, młodo i mieć piękną, zadbaną skórę.* (TS, 7/10, s. 91)

[168] *Wygraj dermokosmetyki La Roche-Posay Laboratoire Dermatologique, które zapewnią Ci najwyższą ochronę przeciwsłoneczną, nawet jeśli masz skórę wrażliwą i skłonną do alergii.* (S, 13/10, s. 59)

4.2.2.2.1.5. Adi. Poss.

[169] *Na szczęście lubi spać i zdrowo rośnie na maminym mleku.* (MtJ, 8/10, s. 96)

4.2.2.2.2. Części ciała, jak wspomniano w rozdziale 1.6.2, są nazwami relacyjnymi. Tylko pozornie jest to relacja posesywna, bo części ciała zawsze odnoszą się do kogoś, *należą do niby-właściciela. W istocie ich znaczeniem jest: 'czyjeś ciało składa się z części'.

Przykład [169] z przymiotnikiem dzierżawczym wyekscerpowano z czasopisma dla młodych mam, które ma swoisty język (przesycony zdrobnieniami, spieszzeniami). Jego wariantem obecnie jest 'mleko mamy'.

4.2.2.3. TYP II_C

Relacja człowiek – stan/pojęcie abstrakcyjne. Niby-posiadane może być stanem fizycznym i mentalnym, cechą umysłową bądź pojęciem o znaczeniu abstrakcyjnym lub przenośnym, wynikającym z frazeologii (patrz rozdział 1.6.2.2).

4.2.2.3.1. Typ: 'X znajduje się w określonym stanie fizycznym' (np. zdrowotnym)

4.2.2.3.1.1. VP

[170] *Wie, że ma chorą krew, bo jej białe krwinki się zbuntowały.* (G, 6/10, s. 132)

[171] *Jeden ma depresję, drugi nie wie, czego chce, a ja potrzebuję w domu samca alfa.* (V, 4/10, s. 37)

[172] *Długo wydawało mi się, że mam po prostu silną migrenę.* (TS, 7/10, s. 105)

[173] *Ma wyniki badań, nie jest dobrze.* (TS, 7/10, s. 191)

4.2.2.3.2. Typ: 'X znajduje się w określonym stanie mentalnym / uczuciowym / ma określone cechy umysłowe'

4.2.2.3.2.1. Gen. Poss.

[174] *Mężczyzna z przeszłością już zna te historie, przeżył ból rozstania, zna problemy kobiet.* (TS, 7/10, s. 92)

4.2.2.3.2.2. Pron. Poss.

[175] *Szanuję twoje plany skarbie, ale musisz mi jeszcze udowodnić, że jesteś wystarczająco dojrzały, aby wyjechać sam, bez opieki dorosłych.* (T, 25/09, s. 61)

[176] *Teraz obie chcemy odbudować naszą przyjaźń.* (G, 6/10, s. 8)

[177] *Pherenike złamała obowiązujący od wieków obyczaj, bo jej własne marzenie, marzenie jej syna, były dla niej najważniejsze.* (PD, 3/10, s. 49)

[178] *Miałaś konkretną wizję waszego małżeństwa, podziału ról?* (TS, 7/10, s. 58)

[179] *Matka wierzyła w jej talent.* (TS, 7/10, s. 121)

[180] *Teściowa jest zazdrosna o syna i wyraża to poprzez deprecjonowanie twoich umiejętności.* (ŚK, 8/11, s. 96)

[181] *Dbaj o waszą prywatną przestrzeń!* (ŚK, 8/11, s. 96)

[182] *Wie, że jej talent jest jak wino: im starszy, tym lepszy.* (V, 1/11, s. 35)

4. Analiza struktur posesywnych

4.2.2.3.2.3. Pron. Refl. Poss.

[183] *To właśnie znaczy zostać zakładnikiem swoich marzeń.* (V, 4/10, s. 35)

[184] *W tych okolicznościach jedynym atutem panny Jones wydaje się to, że ze swych wad potrafi uczynić zaletę.* (TS, 7/10, s. 107)

[185] *Warto umieć tuszować niektóre swoje wady.* (T, 2/10, s. 19)

4.2.2.3.2.4. Adi. Poss.

[186] *Miłość ojcowska pozwala córce budować poczucie własnej wartości.* (ŚK, 8/11, s. 97)

4.2.2.3.2.5. VP

[187] *Każdy z nas ma swoje własne granice intymności.* (T, 25/09, s. 60)

[188] *Im za oknem ładniej, tym więcej mamy energii.* (T, 10/10, s. 3)

[189] *Mam takie marzenie, aby umieć żyć zwyczajnie.* (V, 4/10, s. 40)

[190] *Zwłaszcza, że mam słabą pamięć i kłopoty z zapamiętywaniem.* (TS, 7/10, s. 105)

[191] *Po pierwsze, przeważająca większość kobiet ma okazałą kolekcję kompleksów, które maskuje równie okazałą liczbą środków upiększających.* (TS, 7/10, s. 107)

[192] *Anna, główna bohaterka grana przez Christinę Ricci, ma marzenia, ale za życia nigdy ich nie realizuje.* (TS, 7/10, s. 117)

[193] *Twój mąż pewnie ma wady, ale ma też wiele zalet!* (ŚK, 8/11, s. 95)

[194] *Masz wiele pomysłów, które zyskają aprobatę szefostwa.* (ŚK, 8/11, s. 152)

[195] (...) *Rafał powinien poważnie zająć się tańcem, bo ma talent i szkoda byłoby go zmarnować.* (S, 13/10, s. 47)

4.2.2.3.3. Typ: konstrukcje o znaczeniu abstrakcyjnym, przenośnym lub wynikające z frazeologii

4.2.2.3.3.1. Pron. Poss.

- [196] *Mój świat jest światem obłąkanym.* (V, 4/10, s. 1)
- [197] *Nikt się teraz nie oprze twojemu urokowi.* (V, 1/11, s. 50)
- [198] *Moja praca to moje hobby i moja miłość.* (G, 6/10, s. 36)
- [199] *Dotąd teatr był moim życiem, nie miałam nic poza nim.* (TS, 7/10, s. 58)

4.2.2.3.3.2. Gen. Poss.

- [200] *Nie mniej ważne jak zdobycie serca mężczyzny jest czasem zdobycie serca jego dziecka.* (S, 13/10, s. 10)

4.2.2.3.3.2.1. W przykładzie [200] uderza przede wszystkim jego znaczenie metaforyczne: ‘zdobyć mężczyznę’ i ‘wejść w dobre relacje z jego dzieckiem’.

4.2.2.3.3.3. Adi. Poss.

- [201] *Siostrzana miłość nie była zbyt popularna w greckich domach.* (PD, 3/10, s. 45)

4.2.2.3.3.3.1. O przymiotnikach typu *ojcowski*, jak w przykładzie [186] oraz *siostrzany* – przykład [201], szerzej w punkcie 2.1.3.3.

4.2.2.3.3.4. VP

- [202] *Miałam wtedy 26 lat i przez chwilę sądziłam, że świat należy do mnie.* (V, 4/10, s. 35)
- [203] *Bo skoro nic innego nie masz, to inwestujesz w realizację marzeń.* (V, 4/10, s. 36)
- [204] *Zasłynęła z mądrych rządów, ale miała również wielkie serce.* (T, 3/10, s. 5)

4. Analiza struktur posesywnych

4.2.2.3.4. Inne

4.2.2.3.4.1. Gen. Poss.

[205] *Za radą fundacji o moich kłopotach napisałam do rzecznika praw dziecka i rzecznika praw obywatelskich.* (T, 25/09, s. 59)

4.2.2.3.4.2. VP

[206] *A ja uznałam, że moje dziecko ma prawo mieć oficjalnie oboje rodziców.* (O, 10/09, s. 14)

4.2.2.4. TYP IID

Konstrukcje o znaczeniu ‘X ma określoną cechę zewnętrzną / cechę charakteru / cechę gatunkującą’ (patrz rozdział 1.6.2.2).

4.2.2.4.1. Typ: ‘X ma określoną cechę zewnętrzną’

4.2.2.4.1.1. Pron. Poss.

[207] *Nie musisz obawiać się, że bezlitośnie obnażą mankamenty twojej sylwetki.* (T, 25/09, s. 10)

[208] *Jej znakiem rozpoznawczym jest czerwona szminka.* (G, 20/10, s. 4)

4.2.2.4.1.2. Pron. Refl. Poss.

[209] *Celebrytki swojej urodzie poświęcają mnóstwo czasu.* (S, 13/10, s. 65)

4.2.2.4.1.3. VP

[210] *Mam bardzo jasną cerę i dużo pieprzyków.* (T, 25/09, s. 21)

[211] *Mężczyzna ma brodę i długie włosy zaplecione w wiele luźnych warkoczy.* (T, 10/10, s. 4)

[212] *Mam dość gęste półdługie włosy.* (T, 10/10, s. 14)

[213] *Mam dużo popękanych naczynek na twarzy.* (T, 10/10, s. 14)

4.2. Konstrukcje posesywne w języku polskim

[214] *Mówi się o niej, że ma najcudowniejszy uśmiech na świecie.* (T, 10/10, s. 16)

[215] *Lena ma dziś 3-centymetrową fryzurę i strasznie przeżywa, gdy ktoś bierze ją za chłopaka.* (G, 6/10, s. 132)

[216] *Nie może doczekać się, kiedy będzie miała długie włosy.* (G, 6/10, s. 132)

[217] *Miała dołeczki w policzkach.* (TS, 7/10, s. 93)

[218] *Mam bardzo dużą stopę – rozmiar 42.* (O, 10/09, s. 36)

[219] *Powiedział, że mam bardzo kobiecą figurę.* (ŚK, 3/09, s. 62)

[220] *Ma długie nogi, delikatną linię ramion, kształtny biust.* (ŚK, 8/11, s. 18)

[221] *Ma niemal idelaną figurę.* (ŚK, 8/11, s. 20)

4.2.2.4.2. Typ: 'X ma określoną cechę charakteru'

4.2.2.4.2.1. Pron. Poss.

[222] *To one najmocniej – nie rajdy, wyprawy w nieznane, nurkowanie – kształtują mój charakter.* (V, 4/10, s. 36)

4.2.2.4.2.2. VP

[223] *On ma naturę ślimaka.* (TS, 7/10, s. 100)

[224] *Obie mają bardzo silny charakter.* (ŚK, 3/09, s. 115)

4.2.2.4.3. W niektórych przypadkach granica między TYPEM II_D a II_B jest płytka, por. przykłady [217–218] – dołeczki w policzkach czy dużą stopę można traktować albo jako część ciała, albo jako element deskryptywny, jak uznano w tym przypadku.

4.2.2.5. TYP II_E

Relacja człowiek – zwierzę odnosi się do posiadania przez człowieka zwierząt (patrz rozdział 1.6.2.2).

4. Analiza struktur posesywnych

4.2.2.5.1. Gen. Poss.

[225] *Naszym pierwszym pupilem był Sambo, żółty kundelek mojego dziadka.*
(O, 10/09, s. 99)

4.2.2.5.2. Pron. Poss.

[226] *Jego amstaff nie miał kagańca ani nie był na smyczy.* (T, 25/09, s. 71)

4.2.2.5.3. Pron. Refl. Poss.

[227] *Mama nie chciała zostać ze mną w Europie, bo tak tęskniła za swoimi ko-
zami.* (V, 4/10, s. 63)

[228] *Może pokażecie kiedyś piękną sesję zdjęciową z udziałem znanych kobiet,
sprzątających po swoich pupilkach?* (TS, 7/10, s. 12)

4.2.2.5.4. VP

[229] *Mam psa, kota, konia.* (O, 10/09, s. 14)

[230] *Czterej pancerni zamiast tego mieli Szarika, który, zresztą, nie potrzebował
roamingu, żeby przeskoczyć granicę.* (TS, 7/10, s. 89)

4.2.2.5.5. Konstrukcje z leksemem właściciel

[231] *Naukowcy zgodnie twierdzą, że właściciele zwierząt cieszą się lepszym
zdrowiem.* (T, 25/09, s. 31)

[232] *Sądzę, że byłaby inspiracją dla właścicielek psów i zachętą do zwracania
uwagi opornym, jak to robi Daria Widawska.* (TS, 7/10, s. 12)

4.2.2.5.5.1. Warto zwrócić uwagę na przykłady [231] i [232] – są to przykłady dopełniacza posesywnego, w których nastąpiło odwrócenie relacji człowiek – zwierzę, mianowicie ich pierwotnym znaczeniem jest ‘zwierzęta/psy mają właściciela/li’, ale w rzeczywistości oznaczają one, że ‘właściciel/le ma/mają zwierzęta/psy’.

4.2.2.6. TYP IIF

Konstrukcje relacyjne między autorem (twórcą) i jego dziełem (patrz rozdział 1.6.2.2). Mają znaczenie ‘X tworzy / współtworzy / zapoczątkowuje tworzenie Y’.

4.2.2.6.1. Gen. Poss.

- [233] *Sama, według zapisów kronikarzy, prowadziła ascetyczne umartwianie się.* (T, 3/10, s. 5)
- [234] *Błoga Ani czytają też rodzice chorych maluchów, bo to kopalnia wiedzy o chorobie i skomplikowanych etapach leczenia.* (G, 6/10, s. 133)
- [235] *Spektakl, podczas którego najpiękniejszym filmom Disneya towarzyszy wykonywana na żywo muzyka symfoniczna, wyrusza w trasę koncertową po Polsce.* (PD, 3/10, s. 3)
- [236] *Eleganckie, klasyczne, ponadczasowe – projekty Izabeli Łapińskiej docenił wielki dom mody Hermes.* (V, 4/10, s. 5)
- [237] *Piosenki pani Renaty, na równi z piosenkami Kasi Nosowskiej, towarzyszyły mojemu dojrzewaniu (...).* (TS, 7/10, s. 12)
- [238] *Wieczorem oglądają „Słodkie życie” Felliniego (...).* (TS, 7/10, s. 102)
- [239] *Więcej przepisów znajdziesz w książce Moniki „Fajna babka”. (G, 6/10, s. 167)*

4.2.2.6.2. Pron. Poss.

- [240] *Kiedy piszesz dla mnie piosenki, twoje słowa mnie przytulają.* (PD, 3/10, s. 120)
- [241] *Skoro artystka tak czuje moje słowa, to dla mnie jest największy komplement.* (PD, 3/10, s. 120)
- [242] *Widziałam twój film.* (V, 4/10, s. 63)
- [243] *Jestem błyskotliwy, moje książki znakomicie się czyta.* (TS, 7/10, s. 93)
- [244] *Pomagał mi zresztą przy moim scenariuszu do „After Life”. (TS, 7/10, s. 115)*
- [245] *Chcę jak najszybciej wrócić na plan, więc mój kolejny film na pewno będzie oparty na gotowym scenariuszu.* (TS, 7/10, s. 117)
- [246] *Ten motyw też włączyłam do mojej historii.* (TS, 7/10, s. 116)

4. Analiza struktur posesywnych

4.2.2.6.3. Pron. Refl. Poss.

[247] Szokował i szokuje – kiedyś swoimi obrazoburczymi filmami, dziś kontrowersyjnymi związkami. (V, 4/10, s. 51)

[248] Mam im odczytać kilka swoich wierszy (...). (TS, 2/10, s. 40)

[249] Kobiety kręcą, na festiwalu w Gdyni pokazały swoje pierwsze filmy fabularne. (TS, 7/10, s. 26)

[250] O tym, co wciąż jest dla nas tabu i kogo do swojego programu nigdy nie zaprosi. (TS, 7/10, s. 48)

[251] Kiedy w 1990 roku Misia Ruas, utalentowana pieśniarka, nagrała swoją pierwszą płytę, została zaatakowana, że kontynuuje zohydzoną przez reżim tradycję. (TS, 7/10, s. 98)

[252] Teraz kończy swoją pierwszą powieść. (TS, 7/10, s. 115)

[253] Mój syn swoje filmy zrobił wybitnie dobrze, zwłaszcza drugi (...). (V, 4/10, s. 56)

4.2.2.6.4. VP

[254] Doda już ma nowy singiel. (S, 13/10, s. 20)

[255] Mam już nawet scenariusz... (V, 4/10, s. 56)

4.2.2.6.5. Przykłady zaklasyfikowane do tej grupy są zróżnicowane ze względu na możliwość wielorakiej interpretacji autorstwa. Autor to osoba, która tworzy, współtworzy lub zapoczątkowuje tworzenie dzieła (zwłaszcza pisanego); stąd autor książki (przykłady [239], [243] czy [252]), piosenki (por. [237]), blogu (przykład [234]), scenariusza (przykład 255]) *etc.*

4.2.2.7. TYP IIG

Ten typ tworzą konstrukcje, których znaczeniem jest 'X wykonuje jakąś czynność / znajduje się w określonym stanie / doświadcza / przeżywa daną sytuację'. Oznaczają zdarzenie lub czynność stałą, okazjonalną bądź powtarzalną (patrz rozdział 1.6.2.2). Można je zamienić na konstrukcje z czasownikiem.

4.2.2.7.1. Typ: ‘X znajduje się w określonym stałym stanie / sytuacji / wykonuje określoną stałą czynność’

4.2.2.7.1.1. Gen. Poss.

[256] *Choć kariera Nataszy Urbańskiej nabrała tempa, aktorka zdradziła Show, że planują z mężem powiększenie rodziny.* (S, 13/10, s. 14)

4.2.2.7.1.1.1. Znaczeniem synonimicznym przykładu [256] jest – ‘Natasza robi karierę’. Podobnie jest w przypadku [257].

4.2.2.7.1.2. Pron. Poss.

[257] *Moja kariera dryfuje w dobrą stronę.* (ŚK, 8/11, s. 25)

[258] *Było nam bardzo przyjemnie i zaczynam się zastanawiać, czy mój obecny związek ma sens.* (T, 25/09, s. 62)

[259] *Nigdy nie stawiałam jakoś bardzo na życie osobiste, kocham swoją pracę (...).* (V, 4/10, s. 35)

4.2.2.7.1.3. VP

[260] *Po pierwsze ma dobrą pracę.* (TS, 7/10, s. 110)

4.2.2.7.2. Typ: ‘X znajduje się w określonym powtarzalnym stanie / sytuacji / wykonuje określoną powtarzalną czynność’

4.2.2.7.2.1. Gen. Poss.

[261] *Pherenike nie załamała się, postanowiła sama prowadzić treningi syna.* (PD, 3/10, s. 48)

[262] *Z pogodą ducha nie zauważa licznych zdrad swojego męża, wskutek czego zostaje rozwódką z dorastającą córką.* (TS, 7/10, s. 108)

[263] *Oszczędzała na czym się dało, by opłacić lekcje tańca córki.* (TS, 7/10, s. 121)

[264] *Dzięki pomocy córki pani Maria wkrótce zamieszka w nowym, eleganckim apartamentowcu.* (S, 11/10, s. 9)

4. Analiza struktur posesywnych

4.2.2.7.2.2. Pron. Poss.

[265] Wszystkie moje wyprawy się tak odbyły. (V, 4/10, s. 35)

4.2.2.7.3. Typ: 'X znajduje się w określonym okazjonalnym stanie / sytuacji / wykonuje określoną okazjonalną czynność'

4.2.2.7.3.1. Gen. Poss.

[266] Teraz wspólnie z zaproszonymi ekspertami będziemy odpowiadać na pytania widzów. (T, 3/10, s. 4)

4.2.2.7.3.2. Pron. Poss.

[267] Nigdy nie zapomnę naszego pierwszego spotkania. (TS, 7/10, s. 117)

4.2.2.7.3.3. Pron. Refl. Poss.

[268] Mężczyzna mógł sam prowadzić swoją sprawę rozwodową (...). (PD, 3/10, s. 46)

4.2.2.7.3.4. VP

[269] Potem mam wypadek przy kręceniu programu „Misja Martyna”. (V, 4/10, s. 38)

[270] Miałam wtedy duży kryzys. (V, 4/10, s. 40)

[271] Wracałam wieczorem z babcią do domu – miałam dużo dodatkowych zajęć: balet, muzykę. (TS, 7/10, s. 114)

[272] Gdy znalazła stabilizację u boku Jakuba Burskiego i tak miała małżeński kryzys, romans z byłym kolegą z klasy, a na koniec dopadła ją ziarnica. (TS, 7/10, s.109)

4.2.2.7.4. Większość przykładów można przekształcić w konstrukcje z czasownikiem, por np.:

[260] – (ja) pracuję,

[264] – córka pomaga,

[266] – widzowie pytają.

Pozornie posesywne są utworzone od tych czasowników nominalizacje, por.:

[260] – moja praca,

[264] – pomoc córki,

[266] – pytania widzów,

a ich znaczenie nie spełnia kryteriów posesywności.

4.2.2.8. TYP II_H

Specyficzne konstrukcje, które oznaczają, że ‘instytucja / osoba prawna dysponuje obiektem nieożywionym’ (patrz rozdział 1.6.2.2).

4.2.2.8.1. Gen. Poss.

[273] *Jeśli od Ciebie zależy budżet firmy, rozsądnie gospodaruj środkami finansowymi.* (V, 2/09, s. 92)

4.2.2.8.2. VP

[274] *Budynek tak naprawdę nie należy do miasta, lecz do Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia – zakonu żeńskiego, który w Polsce ma kilkanaście klasztorów.* (T, 10/10, s. 54)

4.2.2.9. Konstrukcje problematyczne

Przykłady zakwalifikowane do tej grupy określono jako problematyczne, ponieważ mimo że mają one odcień posesywności, nie można ich przyporządkować do żadnego z powyższych typów.

4.2.2.9.1. Przykłady

[275] *Mam gdzie mieszkać, mam co jeść i mam Basię, oddaną przyjaciółkę.* (T, 10/10, s. 45)

[276] *Posiadanie wnuczki jest przecież wspaniałe, bo to dziecko ma także moją krew, jest w pewnym sensie moje.* (O, 10/09, s. 13)

[277] *Tak jak polityk mam swój elektorat.* (O, 10/09, s. 14)

4. Analiza struktur posesywnych

[278] *Czy pies ma pchły?* (O, 10/09, s. 130)

[279] *Na pogrzebie ojca podeszła do mnie jego znajoma.* (TS, 7/10, s. 18)

4.2.2.9.2. W przykładach [275] i [276] ujawnia się przede wszystkim ich znaczenie przenośne. W wyrażeniu [278] chodzi o relację jednego zwierzęcia z drugim, a dokładniej o pytanie o relację. Natomiast w przykładzie [279] chodzi o specyficzne znaczenie: ‘ojca pogrzebano’ (pochowano), co jest jednoznaczne z ‘ojciec miał pogrzeb’, ‘został pogrzebany’.

4.3. Struktury posesywne w języku słoweńskim

4.3.1. TYP I

TYP I obrazuje (rzeczywistą) posesywność: posiadacz jest człowiekiem, posiadane zaś przedmiotem konkretnym (patrz szerzej rozdział 1.6.2.1).

4.3.1.1. Adi. Poss. od Nom. Appell.

[280] *[V] prekrasnem črnem bikiniju kraljujem na starem maminem retro ležalniku, ki ga tako zelo obožujem.* (E, 8/09, s. 8)

[281] *Med vožnjo sem v prijateljičinem avtu našla Evo in jo dala v torbico.* (E, 6/10, s. 8)

[282] *Po prejemu diplom, slikanju, objemanju in poslavljanju smo seveda šli v sošolkino stanovanje v Brooklynu, kjer smo se na strehi spogledovali z rasvetljenim Empire State Buildingom.* (E, 6/10, s. 34)

[283] *Kakšen kos oblačila si posodite v partnerjevi omari.* (E, 6/10, s. 53)

[284] *Ste tako predrzni, da uporabite soседovo stranišče?* (A, 21/09, s. 23)

[285] *V ulici parkirate sredi noči in pri tem pomotoma zadenete soседov avtomobil.* (A, 21/09, s. 23)

[286] *Preiskusiti mamine šminke.* (A, 21/09, s. 39)

[287] *Toda potem je šlo moževo podjetje v stečaj in domine so se začele podirati.* (J, 29/11, s. 20)

[288] *Čeprav je bil Louis Reard avtomobilski inženir, zaposlen v mamini prodajalni čevljev v Parizu, je prav on zaslužen za pomembno odkritje, sestavljeno iz nekaj krpic blaga in nekaj trakcev.* (J, 21/10, s. 45)

[289] *Predvsem pa je zelo veliko sveže zelenjave z maminega vrta ali založene ljubljanske tržnice in se vedno najde kakšen nov recept za njeno pripravo.* (Ob, 42/09, s. 72)

4.3.1.2. Adi. Poss. od Nom. Pr.

[290] *Vhod v Fidovo zijalko, v kateri so bioenergetiki izmerili kar nekaj blagodejnih točk.* (J, 21/10, s. 34)

[291] *Pot do zijalke vodi mimo zdravilnega Fidovega gaja, v katerem so zasadili zdravilne rastline, ki jih je Vid Strgar opisoval v svoji knjigi, nekatere pa tudi narisal.* (J, 21/10, s. 35)

4.3.1.2.1. W analizowanym materiale w TYPIE I nie znaleziono wielu przykładów przymiotników dzierżawczych utworzonych od imion własnych, w rzeczywistości jest to jednak konstrukcja bardzo powszechna. Potwierdzają to przykłady konstrukcji TYPU II (por. punkt 4.3.2.1.1.2.2).

4.3.1.3. Pron. Poss.

[292] *Dolgonogi lepotici ta kos oblačila imenitno pristoji in zato v njeni omari ne manjka dolgih in kratkih poletnih oblekic.* (A, 15/10, s. 4)

[293] *Se vaš kuhenski pult brezmadežno blešči od čistoče?* (A, 15/10, s. 24)

[294] *Prijatelji bodo prišli zaradi mene, ne pa zato, da bi se razgledovali po moji kuhinji.* (A, 15/10, s. 24)

[295] *V njegovih oblačilih se boste počutile udobno in seksi.* (E, 6/10, s. 53)

[296] *Skrbi vas, da bodo vaša oblačila ostala sijoča kot nova?* (E, 6/10, s. 53)

4. Analiza struktur posesywnych

- [297] *Sprti sosedje dobro vedo: če kdo hodi deset let čez njihovo dvorišče, pa ne reagirajo, sodišče razume pot kot služnostno.* (J, 21/10, s. 6)
- [298] *Miha je čez dan v njunem studiu in Saša ga pokliče le za kosilo ali kadar ga nujno potrebuje.* (J, 21/10, s. 19)
- [299] *Zato ni bilo tako presenetljivo, da je kmalu po smrti obeh njuna koča, (...) pogorela.* (J, 21/10, s. 35)
- [300] *Ko sem stopila iz avta na dvorišče najinega novega doma, (...) sem se počutila, kot da sem tam že bila.* (L, 22/10, s. 8)
- [301] *Moja najljubša torbica je bila vedno malce preozka za revijo.* (E, 7/10, s. 8)
- [302] *Moj dragi avto je z menoj povsod (...).* (E, 7/10, s. 85)
- [303] *Odkar so uvedli preiskavo proti njemu, je njegov delež finančno blokirán, kar pomeni, da ne more razpolagati z njim.* (J, 29/11, s. 6)
- [304] *V naslednjem letu načrtujeva selitev v najino novo hišico in poroko, tako da je precej pestro tudi doma.* (Ob, 42/09, s. 37)

4.3.1.4. Pron. Refl. Poss.

- [305] *Še vedno nisem zadovoljna s čistočo v svojem domu in mislim, da bi jo lahko izboljšala.* (A, 15/10, s. 24)
- [306] *Še posebno če boste v tem slogu opremili svoje počitniško stanovanje ali prikolico.* (A, 15/10, s. 38)
- [307] *In si ob tem želite, da bi vam nekoč uspelo svoj dom urediti popolnoma po svoji meri?* (A, 21/09, s. 54)
- [308] *Svojo hišo v Murglah je prepisal na ženo, svojo posest na Notranjskem pa, kot poročajo mediji, na bratranca.* (J, 29/10, s. 6)
- [309] *Potem pa ga je v službo vzela žena Anica Šrot Aužer, na katero je že prenesel svoj lastniški delež v podjetju Atka Prima.* (J, 29/10, s. 6)
- [310] *Izmenjala sta si tudi ključne svojih domov.* (L, 22/10, s. 34)

4.3. Struktury posesywne w języku słoweńskim

[311] *Vse od začetka je Eugene Schueller o svojem mladem podjetju govoril kot o izobraževalnem središču za frizerje (...).* (E, 8/09, s. 94)

[312] *Saj se še spomnite svojega prvega kolesa.* (E, 8/09, s. 106)

[313] *Pri tem bi se Tilen lahko izkazal za džentelmena in dobrega očeta ter bi svoj delež hiše na Kureščku (...), prepustil otrokom.* (L, 22/10, s. 18)

4.3.1.5. Gen. Poss.

[314] *Nekateri bogati lahko napolnijo žepe svojih otrok z bankovci!* (J, 29/10, s. 4)

[315] *V salonu vrhunskega frizerja Johna Fride za doseg popolne pričeske vedno uporabljajo osebni pristop.* (LZ, 7/10, s. 6)

[316] *Tako sem si uredila stanovanje v hiši svoje babice.* (L&Z, 5/10, s. 88)

4.3.1.6. VP

[317] *Mož je imel svoje podjetje.* (J, 29/10, s. 20)

[318] *Vrtača, v kateri sta zdaj dve polji sivke, je last njegove družine.* (J, 29/10, s. 28)

[319] *Jamra, da kljub temu, da ima lepo plačo, ji ni stanovanja za kupovati in se nekam daleč seliti (...).* (L&Z, 5/10, s. 88)

[320] *Vodnar je otrok, ki vam bo razdrl in nato nazaj sestavil vse elektronske naprave, ki jih imate pri hiši, vi pa boste presenečeno ugotovili, da zdaj delujejo še bolje kot prej.* (LZ, 7/10, s. 60)

[321] *Njena starša Rafael in Tzipi imata v lasti ranč s konji.* (L&Z, 5/10, s. 93)

4.3.1.7. Konstrukcije z leksemem *lastnik / solastnik*

[322] *Razlog: spor med lastnikom prostora in podnajemnikom, vodjo kluba.* (E, 7/10, s. 12)

[323] *Igor Bavčar je pa tudi solastnik družbe FB Investicije.* (J, 29/10, s. 6)

4. Analiza struktur posesywnych

4.3.1.8. W [309] przykładzie chodzi o wkład finansowy, który, jak wspomniano, wpływa na możliwość posiadania przedmiotów materialnych (por. rozdział 4.2.1.6). TYP I obejmuje również wszelkie formy zamożności finansowej, m.in. posiadanie np. firm (przykład [317]) oraz różnego rodzaju działalności (przykład [311]).

4.3.2. TYP II

TYP II obejmuje konstrukcje pozornie posesywne dotyczące relacji innych niż człowiek – przedmiot konkretny. Obejmuje kilka typów relacji (patrz rozdział 1.6.2.2).

4.3.2.1. TYP II_A

Zaklasyfikowano tutaj konstrukcje oparte na różnego rodzaju relacjach międzyludzkich, zwłaszcza pokrewieństwie oraz kontaktach towarzyskich i społecznych (patrz rozdział 1.6.2.2), które oznaczają:

‘X jest/pozostaje w relacji z Y-em’,

i przede wszystkim odnoszą się do pozostawania w relacji bliższego lub dalszego pokrewieństwa, m.in. relacje:

- mąż – żona,
- rodzice – dzieci,
- dziadkowie – wnuczeta,
- relacje między rodzeństwem,
- inne relacje rodzinne itp.

4.3.2.1.1. Pokrewieństwo

4.3.2.1.1.1. Typ: ‘mąż jest / był w relacji z żoną’ / ‘żona jest / była w relacji z mężem’

4.3.2.1.1.1.1. Adi. Poss. od Nom. Appell.

[324] *Pa ne vzemite si k srcu, če vas bo srečala sosedova ženica.* (J, 21/10, s. 44)

4.3.2.1.1.1.2. Adi. Poss. od Nom. Pr.

[325] *Damjanova žena Zora Stančič je moža po burnem aplavzu povablencev v ljubljanskem Kinu Vič seveda najprej objela.* (A, 21/09, s. 60)

4.3.2.1.1.1.3. Gen. Poss.

- [326] Še žene prvakov britanskih političnih strank, ki so pred nedavnimi volitvami na vsa usta hvalile svoje može kot politike, se jih niso upale pohvaliti (...). (L, 22/10, s. 17)

4.3.2.1.1.2. Typ 'rodzice są / byli w relacji z dziećmi' / 'dzieci są / były w relacji z rodzicami'

4.3.2.1.1.2.1. Adi. Poss. od Nom. Appell.

- [327] Pristala je na zmenek in verjela besedam, da jo bo na srečnje odpeljal fantov oče, ki se je res pojavil pred hišo ob dogovorjeni uri. (J, 21/10, s. 40)
- [328] Očetova punčka bo postala moški. (J, 29/10, s. 40)
- [329] Delphine trdi, da je kraljeva hči, a je kralj Albert nikoli ni uradno priznal. (L, 22/10, s. 23)

4.3.2.1.1.2.2. Adi. Poss. od Nom. Pr.

- [330] Zgodbe o skrivnostnem zdravilcu pozna tudi Jožetov starejši sin Janez, ki je med drugim turistični vodja. (J, 21/10, s. 34)
- [331] Potem pa jim je Jožetova mama, Janezova babica, pred leti jamo končno pokazala. (J, 21/10, s. 34)
- [332] Miloševi starši so premožni, oče je uspešen poslovnež, kar je bilo videti tudi navzven, saj sinu ni manjkalo ničesar. (J, 21/10, s. 40)
- [333] Manj optimističen je Lindsayjin oče. (L, 22/10, s. 13)
- [334] Linini starši Sebina in Denis pa so imeli pred njenim nastopom več treme. (L, 22/10, s. 15)
- [335] Delphinina otroka Josephine in Oskar bi zelo rada spoznala dedka, ki je kralj in živi v palači. (L, 22/10, s. 23)
- [336] Gracina mama rada piše sezname (...). (E, 5/10, s. 26)
- [337] [T]udi Monikini starši so neskončno veseli, ko vnukinji prideta na obisk. (Ob, 42/09, s. 43)
- [338] Cherylina mama podpira najino prijateljstvo. (L, 22/10, s. 34)

4. Analiza struktur posesywnych

4.3.2.1.1.2.3. Pron. Poss.

- [339] *Domnevno je bil njegov oče celo gospodarjev sin, mama pa ena od dekel na posestvu.* (J, 21/10, s. 34)
- [340] *In čeprav je bil nezakonski, se je mož po imenu Jurij Vresnik podpisal za njegovega očeta.* (J, 21/10, s. 34)
- [341] *Ni nujno, da je vaš otrok glavna zvezda šolske predstave; že nastop v njegovi sobi (...) je doživetje.* (A, 21/09, s. 39)
- [342] *Vesel sem, kadar se konec tedna vsi skupaj z Majino družino, Anžetom in njuno hčerjo Niko, dobimo pri najinih starših na kosilu.* (L, 22/10, s. 7)
- [343] *Takole na prvi pogled bi človek rekel, da je še najbolj pristna kar njihova mama Kris Jenner, ki stoji na fotografiji skrajno desno.* (L, 22/10, s. 12)
- [344] *Ali vaš dojenček uživa, ko mu pojete?* (L&Z, 10/09, s. 34)
- [345] *Njen oče Richard je bil poslovnež, mama Courtney pa gospodinja.* (L&Z, 10/09, s. 36)
- [346] *Moj soprog je umrl pred desetimi leti in od takrat dalje sem živela le za svojo hčerko, in sedaj za njenega otroka.* (L&Z, 10/09, s. 118)
- [347] *Moja mama je zelo urejena oseba in želim si, da bi ji bila kar čim bolj podobna.* (E, 7/10, s. 36)
- [348] *Če ne bi bilo naših najbližjih – moževe mame in sestre ter moje mame in sestre, ki nam res zelo pomagajo, ne vem, kako bi preživeli. Moja mama nas recimo preskrbi z zelenjavo, njegova mama plača kakšno položnico, moževa sestra je lani kupila šolske potrebščine za sina.* (J, 29/11, s. 21)
- [349] *Toda to bi pomenilo rešitev zame, kaj pa bo z mojima otrokoma?* (J, 29/11, s. 21)
- [350] *Takšen angel je moj sin.* (J, 29/11, s. 21)
- [351] *Prvi moški v življenju ženske je vedno njen oče.* (J, 29/10, s. 50)
- [352] *Pustiva zdaj najini hčeri ob strani.* (L, 22/10, s. 45)

4.3. Struktury posesywne w języku słoweńskim

[353] *Njegov oče, moj očim, je bil zelo dober glasbenik, igral je violino v orkestru, kitaro in bobne, najina mami lepo poje, tako ima tudi on dobre gene.* (E, 8/09, s. 39)

[354] *Menda je naš novorojenček od noska navzgor podoben Bikarjevim (...).* (J, 29/10, s. 32)

4.3.2.1.1.2.4. Pron. Refl. Poss.

[355] *Po zaslugi svoje mame imam vse mogoče teorije zdrave prehrane v malem prstu že od zgodnjega otroštva.* (J, 21/10, s. 38)

[356] *A potem ko sem se preselila k svojemu očetu in mi je bilo dovoljeno jesti vse ter se končno dobila tako zelen klasiči jedilnik (...).* (J, 21/10, s. 38)

[357] *V teh letih bi midva morala pomagati svojima mamama, ju poslati v kakšno zdravilišče in podobno, pa onidve pomagata nam.* (J, 29/10, s. 21)

[358] *Beatty je svoji prvorojenki dal ime Kathlyn po svoji materi, ki ji, kakor je dejal, veliko dolguje.* (J, 29/10, s. 40)

[359] *Deklica v glavnem bolj razume in tudi ščiti svojega očeta kot pa svojo mamo.* (J, 29/10, s. 50)

[360] *Potem pa vlogo očeta prevzame še mama in vzgaja svojo hčer ali hčere.* (J, 29/10, s. 50)

[361] *V vsem je ostajala dama in predvsem mama, ki se trudi zavarovati svojih pet otrok.* (L, 22/10, s. 18)

[362] *Najbolj pa me veseli, da sem spoznala svojo polsestro Tanyo in da sva že zdaj prijateljici.* (L, 22/10, s. 45)

4.3.2.1.1.2.5. Gen. Poss.

[363] *Zaščitniški starši mu predstavijo Sandro, prisrčno in prijazno hčerko predmestnega poslovneža, novega družinskega partnerja.* (E, 8/09, s. 24)

[364] *Mama moje prijateljice podpira najino prijateljstvo.* (L, 22/10, s. 34)

4. Analiza struktur posesywnych

4.3.2.1.1.2.6. VP

[365] *Zato se ljudje poročamo, imamo otroke, se staramo in imamo vnuke.*
(E, 7/10, s. 79)

[366] *Šele potem pomislijo na to, da bi imele otroka.* (J, 29/10, s. 48)

[367] *Imata dva otroka: Thomasa in Jasmine.* (L, 22/10, s. 21)

[368] *Belgijski kralj Albert (75) nikakor noče priznati, da ima zunajzakonsko hčer Delphine Boël (42).* (L, 22/10, s. 23)

[369] *Ranja je mati štirih otrok.* (L, 22/10, s. 24)

4.3.2.1.1.3. Typ: 'dziadek / babcia jest w relacji z wnuczkiem / wnuczką' / 'wnuczek / wnuczka jest w relacji z dziadkiem / babcią'

4.3.2.1.1.3.1. Adi. Poss. od Nom. Pr.

[370] *Zato ima jama precej večji vhod kot tedaj, ko je v njej živel Fida ali ko so se v njej skrivali Ianezovi stari starši in sosedje.* (J, 21/10, s. 34)

[371] *Benov dedek je pri 12 letih doživel brodolom v bližini Zanzibarja, Benov oče Rahimtulla Harji Bhanji se je rodil v Keniji in izobraževal v Londonu.*
(L, 22/10, s. 21)

4.3.2.1.1.4. Typ: 'bycie w relacji z rodzeństwem'

4.3.2.1.1.4.1. VP

[372] *Imate tudi mlajšega brata, kajne?* (E, 8/09, s. 39)

4.3.2.1.1.5. Typ: 'bycie w relacji z innymi członkami rodziny'

4.3.2.1.1.5.1. Adi. Poss. od Nom. Appell.

[373] *Odločena je, da bo odkrila, katere skrivnosti ji je mož še zamočlal, medtem pa se mora izogibati krogam, vzdrževati dobre sosedske odnose in se ne zameriti moževim sorodnikom.* (E, 7/10, s. 20)

4.3.2.1.1.5.2. Pron. Poss.

[374] *Tja proti koncu so k njenemu bratrancu prileteli še kolegi.* (E, 7/10, s. 80)

4.3. Struktury posesywne w języku słoweńskim

[375] *Dogodki, ki jih izbirate v prvi polovici meseca, bodo vplivali na vaše ožje sorodnike vsaj še tri leta, zato jih izberite s preudarkom.* (E, 7/10, s. 126)

[376] *Vaš stric mi je povedal, da je vaša teta v obdobju teh sprememb zbrisala telečjo kračo skozi okno.* (A, 21/09, s. 12)

[377] *Mojima babici in mami je ime Barbara.* (L, 22/10, s. 32)

[378] *Prišla sta brez tvoje žene oziroma njene matere.* (L, 22/10, s. 45)

[379] *Hči z družino živi skoraj v sosednji ulici in se redno videvamo, saj varujem tudi njenega sina, mojega dragega vnuka.* (L, 22/10, s. 46)

4.3.2.1.1.5.3. VP

[380] *Vsi imamo otroke, brate, sestre in vsi si lahko predstavljamo, kaj to pomeni.* (L, 22/10, s. 42)

4.3.2.1.2. Kontakty towarzyskie i społeczne

Poniższe konstrukcje odnoszą się do pozostawania w innych relacjach, tzn. 'X pozostaje w relacji towarzyskiej / koleżeńskej / społecznej z Y-em'.

4.3.2.1.2.1. Adi. Poss. od Nom. Appell.

[381] *Zadnje čase so igralkini prijatelji opažali, da je nadvse slabe volje.* (L, 22/10, s. 35)

4.4.2.1.2.2. Adi. Poss. od Nom. Pr.

[382] *Sodelovanje se je začelo s pomočjo Rokovega dekleta Marijane, s katero sta skupaj že več kot 12 let.* (L, 22/10, s. 5)

[383] *In pravi, da se je pogovarjal s številnimi Angiejninimi prijatelji in znanci ter dobil dovolj eksplozivne snovi za knjigo.* (A, 12/10, s. 8)

4.3.2.1.2.3. Pron. Poss.

[384] *Medtem ko so vaši sosede na počitnicah, pobirate iz njihovega nabiralnika prispelo pošto.* (A, 21/09, s. 23)

4. Analiza struktur posesywnych

- [385] Vaši novi sosedje so se ravnokar vselili v hišo, kjer se je nekoč zgodil umor. (A, 21/09, s. 23)
- [386] Se sprašujete, če je vaš partner tisti pravi? (A, 21/09, s. 23)
- [387] Vam vaši prijatelji stojijo ob strani? (A, 21/09, s. 23)
- [388] Eva je moja zvesta prijateljica. (E, 6/10, s. 8)
- [389] Ne glede na stopnjo norega obnašanja vašega partnerja je pomembno tudi vaše tolmačenje le-tega. (L&Z, 10/09, s. 34)
- [390] Njen učitelj v glasbeni šoli pa pravi, da je tudi zelo muzikalična (...). (L, 22/10, s. 33)
- [391] Mojega kolega je zadnjič napadla njegova draga. (E, 8/09, s. 71)
- [392] Njena strokovna kolegica, mag. Dragica Sternad, je svetovalka za družinsko problematiko in reševanje odvisnosti. (E, 7/10, s. 76)
- [393] Naj začnem z vprašanjem: ali verjameš, da je tvoj trenutni partner človek, s katerim si želiš graditi prihodnost? (E, 7/10, s. 79)
- [394] Očitno tvoj fant čuti, da je zanj (in za vaju) pravi čas, da naredita nov korak v odraslost. (E, 7/10, s. 79)
- [395] Kaj kmalu je namreč moja draga svoje veliko razkritje še oplemenitila in prenesla na vsa področja mojega življenja. (E, 7/10, s. 80)
- [396] Zanj sta poskrbela junak prvenstva Iker Casillas ter njegova izbranka Sara Carbonero. (J, 29/10, s. 41)
- [397] Moj sosed se je pretvarjal, da me je ustrelil (...). (J, 29/10, s. 43)
- [398] V pisarni mi gospe pogosto razlagajo, da so se najbolj bale, da bo njihov žvljenjski sopotnik z njimi ravnal enako, kot se je njihov oče vedel do mame. (J, 29/10, s. 50)
- [399] [Z]agotovo pa bo to tudi tema pogovorov med njenimi kolegicami v prihodnjih vročih poletnih mesecih. (N, 28/10, s. 4)

4.3.2.1.2.4. Pron. Refl. Poss.

[400] *Filip je o svojem bogataškem prijatelju pogosto pripovedoval svojim prijateljem in do zlonamernega načrta je bil le še korak.* (J, 21/10, s. 40)

[401] *Morda si bo kljub napornim treningom vzel teden dni dopusta in svoje dekle Ines odpeljal na katero izmed plaž (...).* (L, 22/10, s. 7)

[402] *[Z]ato bo priredila prav posebno zabavo za svoje najbližje prijateljice.* (A, 13/10, s. 8)

[403] *Na primer: s svojo novo punco se sprehajam po mestu.* (E, 5/10, s. 74)

[402] *To delajo ženske, ko hočejo narediti vtis in očarati svojega moškega.* (N, 28/10, s. 4)

4.3.2.1.2.5. Gen. Poss.

[405] *Kmalu se zaplete v razmerje s starejšo poročeno žensko, družinsko znanko staršev.* (E, 7/10, s. 20)

[406] *Tudi partnerji oseb odvisnih od spolnosti neskončno ščitijo in zakrivajo pred javnostjo.* (E, 7/10, s. 76)

[407] *Mislila je, da sta par, pa se je izkazalo, da je to fant nekega drugega dekleta in da je tik pred poroko.* (L, 22/10, s. 45)

[408] *To nam je zaupala prijateljica zakoncev Kastelic (...).* (N, 27/10, s. 4)

[409] *Šokirano sem spoznala, da je tvoja hči, da sta že šest let v Sloveniji in da je tisti fant pravzaprav Sebastijan zaročenec moje hčere Mance.* (L, 22/10, s. 45)

4.3.2.1.2.6. VP

[410] *Imela sem prijateljico z velikim smislom za organizacijo, zlasti na področju zaposlovanja.* (J, 21/10, s. 22)

[411] *Nisem vedela, da imam toliko prijateljev med glasbeniki in da bodo šli na-stopat zame.* (J, 21/10, s. 23)

[412] *Imam najboljšo prijateljico, staro 32, ki ima nekaj let starejšega fanta.* (C, 4/10, s. 33)

4. Analiza struktur posesywnych

[413] *[I]mam na Štajerskem veliko prijateljev, s katerimi sem se vedno rada zabavala.* (E, 8/09, s. 39)

[414] *Obe imata partnerja z imenom Matjaž.* (E, 8/09, s. 67)

[415] *Imam fanta, s katerim sva skupaj že skoraj tri leta.* (E, 7/10, s. 79)

[416] *Tabloidi so bili manj zgroženi nad tem, da ima poročena ženska ljubimca, kot nad tem, da je ta štirinajst let mlajši od nje.* (J, 29/10, s. 43)

[417] *[I]ma tudi ona postavnega temnopoltega tipa, le da je on Slovenec.* (N, 28/10, s. 5)

4.3.2.1.3. Inne relacije interpersonalne

4.3.2.1.3.1. Pron. Poss.

[418] *Dokler namreč vaš delodajalec ne vrne vsaj naročilnice.* (E, 7/10, s. 114)

[419] *Zato smo bili nekateri njeni pacienti kar razočarani, ko je pred dvema letoma odšla v pokoj.* (J, 29/11, s. 15)

[420] *Njegov šef ga ob tem ni spoduval.* (E, 8/09, s. 94)

4.3.2.1.3.2. Pron. Refl. Poss.

[421] *Alenka Dobeic bo spet pogodbeno delala na veliko veselje svojih starih in novih pacientov.* (J, 29/11, s. 15)

4.3.2.1.3.3. Adi. Poss. od Nom. Appell.

[422] *Včasih jo pevkin oboževalci prek spleta prosijo za podpis in sliko (...).* (E, 8/09, s. 66)

4.3.2.1.3.4. VP

[423] *Počutim se super, ker imam toliko oboževalk.* (L, 19/10, s. 10)

4.3.2.2. TYP II_B

Relacija istota żywa – część ciała/organizmu (patrz rozdział 1.6.2.2).

4.3.2.2.1. Części ciała

4.3.2.2.1.1. Pron. Poss.

- [424] *Najbližjim pojasnite, kaj se dogaja v vašem telesu in kaj je razlog za to vašo spremembo.* (A, 21/09, s. 13)
- [425] *V obliki pudra zagotavlja naraven učinek in lahko oporo vašim lasem.* (L&Z, 10/09, s. 22)
- [426] *Njene popolno oblikovane obrvi so delo profesionalca.* (L&Z, 10/09, s. 64)
- [427] *Kaj se dogaja v naših možganih, ko smo srečni, in kako se na njih odraža depresija?* (L&Z, 5/10, s. 12)
- [428] *Pevke iz Kombinata so tamkajšnje ljudi ganile do solz, ko je pesem upora iznjihovih grl zadonela le nekaj metrov stran od tam, kjer je pokopan Josip Broz Tito.* (J, 29/11, s. 8)
- [429] *Meso moramo res dobro speči, še vedno pa je temelj vsega ustrezna higiena – tako naših rok kot kuhinjskih pripomočkov in pribora.* (J, 29/10, s. 22)
- [430] *Ne bi pa rada bila v njegovi koži.* (L, 22/10, s. 23)
- [431] *Kar 70 odstotkov celic našega imunskega sistema se nahaja v našem črevesju.* (LZ, 7/10, s. 53)

4.3.2.2.1.2. Pron. Refl. Poss.

- [432] *Le na svojo rit mislimo pri tem, ker z njo pa res preveč svinjamo naokoli.* (J, 29/10, s. 24)
- [433] *Obljubila sem si, da se bom po porodu bolj posvetila tudi sebi, svojemu telesu in športu.* (J, 29/10, s. 32)

4.3.2.2.1.3. Gen. Poss.

- [434] *Srce glasbenika se ne sme postarati.* (J, 29/11, s. 8)
- [435] *Še preden sem uspel karkoli ukreniti, je bila glava moje spremljevalke že globoko v vozičku.* (E, 5/10, s. 74)

4. Analiza struktur posesywnych

[436] *Res pa je, da so bile kolegice bolj urejene, in izostreno oko strokovnjakov v salonu najbrž tega dejstva ni moglo spregledati.* (LZ, 7/10, s. 6)

[437] *Gotovo je naša politika še vedno v veliki meri v rokah moških, ki zlepa ne spustijo žensk na vidnejše položaje.* (Ob, 42/09, s. 41)

4.3.2.2.1.4. Adi. Poss. od Nom. Pr.

[438] *„Zdaj pa še ti”, sem tulila v Andrejevo ramo.* (E, 8/09, s. 106)

[439] *Diana je zbolela za rakom na dojki in leto pozneje je umrla v Iohnovem naročju (...).* (Ob, 42/09, s. 49)

[440] *Mislim, da je v Joaninih očeh dober vsakdo, ki bo skrbel za njeno hčer in jo varoval.* (L, 22/10, s. 34)

4.3.2.2.1.5. Adi. Poss. od Nom. Appell.

[441] *Formula z izvlečkom prečiščene, izotonične morske vode je idealna za naravno vsakodnevno higieno dojenčkovega noska.* (A, 24/09, s. 52)

[442] *Baby Boo Organics vključuje kolekcijo petih izdelkov, ki skrbijo za popolno nego dojenčkove kože.* (LZ, 7/10, s. 64)

4.3.2.2.1.6. VP

[443] *Koliko maščob imamo v krvi?* (A, 21/09, s. 2)

4.3.2.2.1.7. Pron. Pers. Gen.

[444] *Nekaj se jih obrne k njej svetlečih se oči polnih upanja in zarotniško dvigne palce.* (O, 25/10, s. 16)

4.3.2.3. TYP II_C

Relacja człowiek – stan/pojęcie abstrakcyjne. Niby-posiadane może być stanem fizycznym i mentalnym, cechą umysłową bądź pojęciem o znaczeniu abstrakcyjnym lub przenośnym wynikającym z frazeologii (patrz rozdział 1.6.2.2).

4.3.2.3.1. Typ: 'X znajduje się w określonym stanie fizycznym' (np. zdrowotnym)

4.3.2.3.1.1. Pron. Poss.

[445] *Velik stres ob izgubi očeta je verjetno tudi prispeval svoj del k nastanku njene bolezni.* (J, 29/10, s. 20)

4.3.2.3.1.2. VP

[446] *Če ima otrok še kakšne druge znake, kot so bruhanje, povišana telesna temperatura, driska ali če so opekline videti okužene, se nemudoma odpravite k zdravniku.* (J, 29/10, s. 52)

[447] *Sedemletna hči ima celjakijo.* (A, 21/09, s. 40)

[448] *Petletni sin ima atopijski dermatitis.* (A, 21/09, s. 40)

[449] *Več sorodnikov po moji in moževi strani ima alergijo na hrano in zdravila.* (A, 21/09, s. 40)

4.3.2.3.2. Typ: 'X znajduje się w określonym stanie mentalnym / uczuciowym / ma określone cechy umysłowe'

4.3.2.3.2.1. Pron. Poss.

[450] *Vendar je mogoče, da je vaš način razmišljanja bolj moški kot ženski.* (L&Z, 10/09, s. 108)

[451] *Po drugi strani pa izraža moje mnenje o stereotipu in principih na belem konju, o katerih ženske sanjajo.* (E, 5/10, s. 19)

[452] *Navadno so vse naše misli, ambicije, volja in muke usmerjene k poletju.* (E, 7/10, s. 3)

[453] *To sem začela delati iz svojega instinkta, to je bil moj način izražanja.* (E, 7/10, s. 13)

[454] *Od nekdanj jo občudujem, njeno moč in voljo, njeno življensko energijo.* (E, 7/10, s. 36)

[455] *Na tvoj problem lahko gledamo iz dveh zornih kotov.* (E, 7/10, s. 79)

4. Analiza struktur posesywnych

[456] Vaš slog življenja je takšen, da se trenutno skoraj ne morete zrediti. (E, 7/10, s. 101)

[457] *V njej se je vse striglo, lepilo, šivalo in tam se je vselej rojevala moja ustvarjalnost.* (E, 8/09, s. 20)

[458] *[N]ekaj se je še trudil z izgovori, da to nič takega, da to navsezadnje počnejo vsi moški in da njegova čustva do nje ne bledijo, vsakič ko prižge računalnik, pa ni nič zaleгло.* (E, 8/09, s. 71)

[459] Vajino prijateljstvo je upihnilo že več kot šestdeset let. (J, 26/10, s. 8)

4.3.2.3.2.2. Adi. Poss. Od. Nom. Pr.

[460] *Ljubezni se najmanj nadeja, a Allyjina energija ga nepričakovano ozdravi in navdahne, in tako se počasi zaljubi vanjo.* (E, 5/10, s. 29)

4.3.2.3.2.3. Gen. Poss.

[461] *V Mercatorju poznajo želje kupcev, zato aktivno spodbujajo slovenske pridelovalce h gojenju kultur, ki bi lahko uspevale v Sloveniji (...).* (E, 7/10, s. 120)

[462] *Varuhinja pravic gledalcev in poslušalcev RTV-ja v zadnjem času nosi precej opazna korekcijska očala z močnimi črnimi okvirji.* (N, 28/10, s. 11)

4.3.2.3.2.4. VP

[463] *Pa toliko načrtov sem še imela in res uživala v svojem delu.* (J, 29/10, s. 21)

[464] *Če imate težave v družinskih oziroma partnerskih odnosih (...) vam mag. Debeljak poskusi pomagati.* (J, 29/10, s. 50)

[465] *V otroštvu je imel tudi druge težave.* (L, 22/10, s. 21)

[466] *Sama se ne bi preselila v tujo državo, saj imam tukaj neprimerno boljše možnosti za delo in kariero (...).* (L, 22/10, s. 55)

[467] *Pa ne, da ima toliko energije ali zagona ali da tako uživa v vseh teh vlogah.* (J, 29/10, s. 50)

4.3. Struktury posesywne w języku słoweńskim

[468] V glavi imam veliko novih načrtov, vendar o njih ne bom govorila na glas, ker se morajo docela razviti. (E, 8/09, s. 20)

[469] Pogosto imajo otroci v tem znamenju močno izražene umetniške talente: so mali pesniki, slikarji in igralci. (LZ, 7/10, s. 60)

[470] Ko je Helen odkrila, da ima njen sin voljo in tudi talent za igro, ga je prepričala, da se je vpisal na dramsko šolo v New Yorku, kjer se je začel izpopolnjevati v petju, plesu in igranju. (Ob, 42/09, s. 49)

[471] Njen učitelj v glasbeni šoli pa pravi, da je tudi zelo muzikalična in ima izvrsten občutek za ritem, le vadi premalo. (L, 22/10, s. 33)

4.3.2.3.3. Typ: konstrukcije o znaczeniu abstrakcyjnym, przenośnym lub wynikające z frazeologii

4.3.2.3.3.1. Adi. Poss. od Nom. Appell.

[472] Ker ni imel dobrih ocen, tudi ni mogel iti po očetovih stopinjah in postati zdravnik. (L, 22/10, s. 21)

4.3.2.3.3.2. Adi. Poss. od Nom. Pr.

[473] Insinucija v zvezi z zamenjavo ključavnice je neresnična in skorajda podla, v nasprotju s Hipokratevo prisego. (J, 21/10, s. 4)

[474] Popravljanje napak, ko so že storjene, je Sizifovo delo, veliko boljše je preprečiti, da se sploh ne zgodijo. (J, 21/10, s. 24)

[475] Če bi kdo iznašel recept, kako se zjutraj človek zbudi brez mačka, bi mu dal Nobelovo nagrado. (J, 21/10, s. 28)

4.3.2.3.3.3. Pron. Poss.

[476] Njen šarm je tako močan, da moške tako rekoč uroči in prebudi se jim neobvladljivo poželenje. (E, 5/10, s. 34)

[477] Zame je pomembno, da njegove zamisli izhajajo iz sočutja do trpečih v svetu. (J, 26/10, s. 5)

[478] Kakšen naj bo torej vaš svet? (J, 21/10, s. 47)

4. Analiza struktur posesywnych

[479] *Moja soba je bila moj svet in v njej sem preživel ogromno časa, čeprav sem imela rada družbo.* (E, 8/09, s. 36)

4.3.2.3.3.4. Pron. Refl. Poss.

[480] *Našli boste svojo pot do sreče.* (L, 22/10, s. 43)

[481] *Zato se na stara leta odloči uresničiti svoje sanje.* (A, 21/09, s. 10)

[482] *Je ženska, ki s svojo karizmo, inteligenco, notranjo močjo in svobodnim pogledom na svet usodno zaznamuje pot oboževalcev.* (E, 5/10, s. 34)

[483] *Je pa tudi sproščena, spontana, ljubeča in prizna svoje napake ter se jim zna nasmejati.* (E, 5/10, s. 36)

4.3.2.3.3.5. VP

[484] *Tyler je uporniški mladenič v New Yorku, ki ima z očetom napete odnose (...).* (E, 5/10, s. 29)

[485] *Vsak človek ima svoje poglede (...).* (E, 8/09, s. 34)

[486] *Imam sanje in želje in z nimi plujem skozi življenje.* (E, 8/09, s. 36)

[487] *Vsak ima svoje poslanstvo, se še nasmehne, in v veliko veselje in srečo si šteje, da so ljudje njeno poslanstvo sprejeli.* (E, 8/09, s. 36)

[488] *Streho imamo nad glavo, tako pač je, boriti se moramo.* (J, 29/10, s. 21)

4.3.2.4. TYP II_D

Konstrukcje o znaczeniu 'X ma określoną cechę zewnętrzną / cechę charakteru / cechę gatunkującą' (patrz rozdział 1.6.2.2).

4.3.2.4.1. Typ: 'X ma określoną cechę zewnętrzną'

4.3.2.4.1.1. Adi. Poss. od Nom. Pr.

[489] *Ne, Britancem je šel najbolj v nos Crowov izumrljivi naglas (...).* (J, 21/10, s. 42)

4.3.2.4.1.2. Pron. Poss.

- [490] *Vsak njen nasmeh mi polepša dan.* (L, 22/10, s. 32)
- [491] *Njen prepoznavni glas lahko slišimo v skladbah Feeling Good ter North Star.* (E, 7/10, s. 13)
- [492] *Vaš glas je bil dolgo pogrešan – morda vse življenje.* (E, 7/10, s. 77)
- [493] *Zaradi njenega čudovitega mediteranskega videza so jo pri eni svetovnih moških revij razglasili za najlepšo športno novinarko na svetu.* (J, 29/10, s. 41)

4.3.2.4.1.3. Pron. Refl. Poss.

- [494] *Znano je, da so Londončani pri svojem slogu oblačenja precej pogumni, zato pa silno navdihujoči.* (E, 7/10, s. 9)

4.3.2.4.1.4. VP

- [495] *Masko lahko, če imate suho kožo, uporabite tudi na obrazu.* (E, 7/10, s. 96)
- [496] *Močno sonce povzroča pri ljudeh, ki imajo pigmentne nepravilnosti na koži, še več peg kot sicer.* (J, 29/10, s. 48)
- [497] *Sem predebela, imam grdo kožo (...).* (J, 29/10, s. 50)
- [498] *Čeprav imajo morda malo temnejšo polt, je zaščita nujna.* (J, 29/10, s. 52)
- [499] *Rosa ima ženinih tip kože in jo sonce zlepa ne opeče.* (A, 13/10, s. 46)
- [500] *Takšna pričeska je za ženske, ki imajo malce naravno skodrane lase.* (Li, 30/10, s. 17)

4.3.2.4.2. Typ: 'X ma określöną cechę charakteru'

4.3.2.4.2.1. Pron. Poss.

- [501] *Seveda pa je zelo očitno, da je njegova skromnost takoj po prihodu v politiko, še bolj pa v gospodarstvo, kaj hitro izpuhtela.* (J, 29/11, s. 6)
- [502] *Krívdo za njeno nadarjenost bi po njenem lahko pripisali lastnosti, o kateri še ni govorila.* (J, 29/11, s. 20)

4. Analiza struktur posesywnych

[503] *Tam se je njegova nadarjenost končno izrazila in sodelavci so ga silili, naj se vpiše na prestižno igralsko akademijo RADA.* (L, 22/10, s. 21)

[504] *O njenih talentih.* (L, 22/10, s. 32)

[505] *Pri njej mi je najbolj všeč njen značaj.* (L, 22/10, s. 33)

[506] *Ko sem ga bolje spoznala, mi je postala všeč predvsem njegova spontanostin neposrednost.* (LZ, 7/10, s. 20)

[507] *Njihov analitičen um pa se nikoli ne ustavi.* (LZ, 7/10, s. 63)

4.3.2.4.2.2. VP

[508] *Ima izjemno bujno domišljijo, ki jo zna tudi odlično izraziti z risanjem, slikanjem in pripovedovanjem zgodb.* (L, 22/10, s. 32)

4.3.2.4.3. Typ: 'X ma określoną cechę gatunkującą'

4.3.2.4.3.1. VP

[509] *Katera žival ima najvišjo telesno temperaturo?* (A, 24/09, s. 14)

[510] *Med vsemi neudomačenimi sesalci ima edino volk stalno temperturo – saj se njegova telesna temperatura giblje med. 40,6 in 41 stopinjami.* (A, 24/09, s. 15)

4.3.2.5. TYP II_E

Relacja człowiek – zwierzę, odnosi się do posiadania przez człowieka zwierząt (patrz rozdział 1.6.2.2).

4.3.2.5.1. Pron. Poss.

[511] *Odkrito jim povejte, da se vaš hišni ljubljencek ne bo več vrnil, vendar je zdaj srečen in ne trpi.* (L&Z, 10/09, s. 17)

4.3.2.5.2. Pron. Refl. Poss.

[512] *Poskrbimo za svoje živali.* (A, 21/09, s. 10)

[513] *V šestih tednih je navdušeno spremljala preobrazbo svojega štirinožnega ljubljenceka v novega psa.* (L, 22/10, s. 17)

- [514] *O igraltvu ni razmišljaj, dokler si pri sedmih letih s starši ni šel ogledat nekega italijanskega filma, v katerem je deček tako navezan na svojega bolnega oslička, da se z njim odpravi v Vatikan.* (L, 22/10, s. 21)

4.3.2.5.3. VP

- [515] *Če imamo žival, moramo zanjo skrbeti, ker si sama ne more pomagati in je povsem odvisna od nas.* (A, 21/09, s. 10)
- [516] *Če imamo morske prašičke, zajčke, podgane, hrčke in druge male živali, jim moramo v kletki redno menjati seno ali žagovino.* (A, 21/09, s. 10)
- [517] *Sedaj ko imam kužka, je to še bolj zabavno.* (E, 5/10, s. 80)

4.3.2.6. TYP II_F

Konstrukcje relacyjne między autorem (twórcą) i jego dziełem (patrz rozdział 1.6.2.2). Mają znaczenie 'X tworzy / współtworzy / zapoczątkowuje tworzenie Y'.

4.3.2.6.1. Adi. Poss. od Nom. Pr.

- [518] *Aleskandrine in Petrine bloge lahko spremljate tudi na naši spletni strani.* (E, 6/10, s. 37)
- [519] *Video: novi Jacksonov film.* (A, 21/09, s. 60)
- [520] *Ženske, ki na delovna oblačila obujejo Pradine čevlje, in moški, ji jim premišljena izbira (ne nujno dragih) oblačil predstavlja nekaj, kar je razumljivo samo po sebi.* (E, 7/10, s. 13)
- [521] *Takoj po zmagi je na voljo tudi Lenin debitanski album.* (E, 7/10, s. 18)
- [522] *Bogate scenografije ter koreografije so bile vedno oplemenitene z odličnimi glasbeniki, ki so Madonnine studijske albume v živo popolnoma spremenili.* (E, 7/10, s. 18)
- [523] *Stuart Price je med drugimi produciral prejšnjo Madonnino ploščo Confessions On A Dance Floor, predvsem pa je zaslužen za Madonnino veliko uspešnico Hung Up.* (E, 7/10, s. 18)

4. Analiza struktur posesywnych

- [524] *[J]az sem navdušen nad tem, da lahko prisostvujem predstavitvi nove Ciri-love zbirke, v kateri sem imensko zastopan.* (J, 26/10, s. 8)
- [525] *Gibonnijev novi studijski album Toleranca v prvih dveh dneh prodaje v Sloveniji zasedel prvo mesto najboljše prodajanih glesbenih albumov.* (LZ, 5/10, s. 5)
- [526] *Ta je prišla leta 1994 v podobi Tarantinovega Šunda, kjer je zaigral vlogo Vincenta Vege in dobil svojo drugo nominacijo za oskarja.* (Ob, 42/09, s. 50)

4.3.2.6.2. Pron. Poss.

- [527] *Njena druga plošča je nekoliko bolj zadržana od prejšnje.* (E, 6/10, s. 19)
- [528] *Eva Internazionale ni moj osebni blog, ampak avtorsko delo.* (E, 7/10, s. 13)
- [529] *Kombinacija mladostniške energije ter nežnih retro prizvokov spominja na Gabriello Cilmi in njeno ploščo Lessons To Be Learned.* (E, 7/10, s. 18)
- [530] *Najbrž veš, da imamo ženske najraje tvoje moško otožne pesmi.* (J, 29/11, s. 8)
- [531] *Ti njeni projekti so bili hkrati svojevrstni družinski projekti (...).* (J, 29/11, s. 8)
- [532] *Upa, da bo njena knjiga pomagala odpirati oči otrokom (...).* (L, 22/10, s. 24)

4.3.2.6.3. Pron. Refl. Poss.

- [533] *Če se vrnemu k Lanceu Armstrongu: na svojih spletnih straneh priporoča, kaj naj bi jedli za zaželeno raven glukoze v krvi.* (J, 21/10, s. 47)
- [534] *[I]mela sem doma veliko svojih izdelkov, ki sem jih ravno takrat pripravljala za New York.* (E, 8/09, s. 20)
- [535] *Svoje izdelke je razvil na podlagi skrbne analize.* (E, 8/09, s. 94)
- [536] *Primož Kozmus je v Delovi prilogi Polet in na svojem blogu tudi objavil svojo 'Zadnjo kolumno'.* (Ob, 42/09, s. 14)
- [537] *Spomni se, da je v svoj dnevnik napisala: „Poskusi na možu”!* (L, 22/10, s. 17)

4.3.2.6.4. Gen. Poss.

[538] *Knjiga Marget Belani* – končno je ugledala luč sveta. (E, 7/10, s. 6)

[539] Oglejte si modne novosti in trende z ulic New Yorka in Milana v internetnih dnevnikih modnih bloggerjev. (E, 7/10, s. 9)

[540] Pred svetovno slavo je sodelovala kot občasna vokalistka na ploščah skupine svojega brata. (E, 7/10, s. 18)

4.3.2.6.5. VP

[541] Nekatere so napisale knjige, številne imajo svoje linije parfumov, spodnjega perila, oblačil, obutve, kopalk, nakita (...). (L&Z, 5/10, s. 92)

4.3.2.7. TYP II_G

Konstrukcje, których znaczeniem jest ‘X wykonuje jakąś czynność / znajduje się w określonym stanie / doświadcza / przeżywa daną sytuację’, oznaczają zdarzenie lub czynność stałą, okazjonalną lub powtarzalną (patrz rozdział 1.6.2.2).

4.3.2.7.1. Typ: ‘X znajduje się w określonym stałym stanie / sytuacji / wykonuje określoną stałą czynność’

4.3.2.7.1.1. Pron. Poss.

[542] In koliko te obremenjuje dejstvo, da gre za tvojo službo, za vir sredstev za preživetje? (J, 29/10, s. 8)

[543] Zdi se mi, da vajina zveza stoji na zdravih temeljih. (E, 7/10, s. 79)

[544] Moto vašega življenja je ‘užiti trenutek’. (E, 7/10, s. 101)

4.3.2.7.1.2. Pron. Refl. Poss.

[545] Matjaž piše tudi blog, na katerem objavlja fotografije in zapise o svojem delu – fotografiji. (E, 6/10, s. 9)

[546] Svojemu zakonu je hotela dati še eno priložnost. (L, 22/10, s. 18)

[547] Bila je učiteljica igre in od nje se je veliko naučil o svojem poklicu. (J, 29/10, s. 40)

4. Analiza struktur posesywnych

4.3.2.7.1.3. VP

[548] *Pred kratkim so bile opravljene številne raziskave, ki so razkrile, da imajo danes zaposlene ženske zelo aktivno življenje.* (E, 7/10, s. 89)

[549] *Zakonca Keating sta imela po mnenju večine dokaj trden zakon, vsaj v primerjavi z mnogimi v svetu zabave.* (L, 22/10, s. 35)

[550] *Imam zelo solidno službo.* (L, 22/10, s. 55)

4.3.2.7.2. Typ: 'X znajduje się w określonym powtarzalnym stanie / sytuacji / wykonuje określoną powtarzalną czynność'

4.3.2.7.2.1. Adi. Poss. od Nom. Pr.

[551] *Milini nastopi – kaj vse se otrok nauči v enem letu.* (E, 6/10, s. 6)

[552] *Madonnine koncertne turneje so vedno veljale za pravo pašo za oči.* (E, 7/10, s. 18)

[553] *Otino najljubše kosilo.* (E, 7/10, s. 101)

[554] *Pri vsem pretresljivem dogajanju ne moremo mimo razmišljanja o vzroku za takšno Tilново ravnanje.* (L, 22/10, s. 18)

4.3.2.7.2.2. Adi. Poss. od Nom. Appell.

[555] *Proste večere zdaj najraje preživlja v moževem objemu in prijetnem pogovoru.* (E, 8/09, s. 34)

[556] *Bolj kot druga znamenja horoskopa potrebujejo mamine poljubčke in očkov objeme.* (LZ, 7/10, s. 61)

4.3.2.7.2.3. Pron. Poss.

[557] *Mogoče je njegovo ravnanje tudi posledica slabih vplivov.* (L, 22/10, s. 23)

4.3.2.7.3. Typ: 'X znajduje się w określonym okazjonalnym stanie / sytuacji / wykonuje określoną okazjonalną czynność'

4.3.2.7.3.1. Adi. Poss. od Nom. Appell.

[558] *Upa na papežev blagoslov.* (L, 22/10, s. 21)

4.3.2.7.3.2. Adi. Poss. od Nom. Pr.

[559] *Vsekakor je bilo težje kot prvič, a sem po Matičevem rojstvu na to hitro pozabila.* (J, 29/10, s. 32)

4.3.2.7.3.3. Pron. Poss.

[560] *Ljudje, ki so ga srečevali na njegovih kolesarskih izletih, pa povedo, da je bil že nekoliko vzvišen.* (J, 29/10, s. 6)

[561] *Tvojega prvega poljuba ne bom nikoli pozabila.* (L, 22/10, s. 45)

4.3.2.7.3.4. Gen. Poss.

[562] *Gre za rahlo samosvojo odločitev partnerja.* (E, 7/10, s. 79)

4.3.2.7.3.5. VP

[563] *Med letoma 1966 in 1984 je imel kralj ljubezensko razmerje z baronico Sybille, in ta je rodila hčer.* (L, 22/10, s. 23)

[564] *Takrat je imel razmerje z igralko Tanno Frederick.* (L, 22/10, s. 34)

4.3.2.8. TYP II_H

Typ II_H tworzą specyficzne konstrukcje, które oznaczają, że ‘instytucja / osoba prawna dysponuje obiektem nieożywionym’ (patrz rozdział 1.6.2.2).

4.3.2.8.1. Gen. Poss.

[565] *Trenutno se na nogometnih zelenicah Južnoafriške republike odvijajo za mnoge najpomembnejše tekme v naslednjih štirih letih.* (E, 7/10, s. 3)

4.3.2.9. Konstrukcje problematyczne

Przykłady zakwalifikowane do tej grupy określono jako problematyczne, ponieważ nie można ich przyporządkować do żadnego z powyższych typów.

4.3.2.9.1. Przykłady

[566] *Te dni pa dobiva njuna zgodba popolnoma novo razsežnost.* (L, 22/10, s. 18)

[567] *Seveda Rim ni bil samo mesto papežev in plemiških palač.* (A, 21/09, s. 30)

4. Analiza struktur posesywnych

[568] *Ne znamo ceniti tistega, kar imamo – a jaz imam veliko. Nimam bogastva, a imam poleg sebe ljudi, ki jih imam rada, in mislim, da tudi on mene.*
(E, 8/09, s. 8)

4.3.2.9.2. Niejednoznaczny jest przede wszystkim przykład [568], może oznaczać bowiem, że:

- a) ‘miasto ma papieży’,
- b) ‘papieże mają miasto’.

Nie zmienia to faktu, że obydwa znaczenia są tylko pozornie posesywne, bo oznaczają one, że ‘w tym mieście papież ma swoją siedzibę’.

Przykład [569] jest metaforyczny i jest również przykładem partytywności (szerzej o tym w rozdziale III).

4.4. Podsumowanie

Przyjęcie jako podstawowego kryterium znaczeniowego powoduje, że w analizowanym materiale językowym przeważają przykłady posesywności pozornej (TYP II) nad rzeczywistą (TYP I). Spowodowane jest to wymogami, jakie musi spełnić dana konstrukcja, aby zakwalifikować ją jako posesywną. Nie decyduje o tym wybór środków formalnych, które są wielofunkcyjne, natomiast ich znaczenie, por. np. zaimek dzierżawczy *mój* w przykładach: *moje pieniądze* (TYP I) : *moi krewni* (TYP II).

Posesywność właściwa obrazuje posiadanie przez posiadacza konkretnych rzeczy, najczęściej różnego rodzaju dóbr materialnych, jak pieniądze, dom i całe jego wyposażenie, samochód (por. m.in. przykłady [11], [12], [25], [26]) i wszelkiego rodzaju przedmioty codziennego użytku, bez których trudno wyobrazić sobie współcześnie funkcjonowanie (por. m.in. przykłady [35] czy [37]).

Największą grupę wśród posesywności pozornej stanowią konstrukcje obrazujące relacje interpersonalne, zwłaszcza pokrewieństwo oraz kontakty towarzyskie i społeczne. Taki stan rzeczy nie dziwi, już Arystoteles podkreślał bowiem, że człowiek jest z natury istotą społeczną, a współczesne badania psychologiczno-społeczne potwierdzają, że do najcenniejszych wartości ludzkich należy rodzina (por. m.in. przykłady [328], [329]).

Kolejne liczne grupy stanowią konstrukcje deskryptywne i autorskie, również mocno związane z człowiekiem: pierwsze odnoszą się do ludzkich cech fizycznych i psychicznych, drugie do jego wytworów (por. m.in. przykłady [491],

[518]). Ciekawą i liczną grupę stanowią konstrukcje, które kumulują posesywność rzeczywistą i pozorną lub kilka podtypów TYPU II.

Wśród gramatycznych wykładników posesywności największą frekwencję w obydwu językach wykazują zaimki dzierżawcze, z zastrzeżeniem jednak, iż w języku słoweńskim niektóre podtypy (por. m.in. TYP II_A czy II_F) są zdominowane przez przymiotniki dzierżawcze (słń. *svojlni pridevniki*). W języku polskim przymiotniki dzierżawcze zaniknęły prawie zupełnie (pozostają żywe w gwarach), natomiast w języku słoweńskim użycie dopełniacza posesywnego jest zawężone tylko do rozbudowanej frazy nominalnej.

Zauważalne jest również, że zdecydowanie najczęściej struktur posesywnych występuje w czasopismach, które nie reprezentują wysokiego stylu literackiego, por. np. pol. „Tina”, „Poradnik domowy”, słń. „Anja”, „Eva”. Pojawiają się one przede wszystkim w artykułach, opisujących historie „z życia wzięte”, często pisanych przez czytelników, w rubrykach, które wypełniają ich listy i pytania (typu „zapytaj eksperta”).

ROZDZIAŁ V

5. Analiza struktur partytywnych

Teoretyczne opracowanie kategorii partytywności przedstawione w rozdziale III pozwoliło stworzyć następującą klasyfikację tej kategorii:

- TYP A₁ – ‘nieokreślona część nieokreślonej substancji’, np. *trochę wody, mało mleka*;
- TYP A₂ – ‘nieokreślona ilość nieokreślonego zbioru’, np. *dużo ludzi, veliko ljudi*;
- TYP B₁ – ‘nieokreślona część określonej substancji’, np. *trochę masła, nekaj masla*;
- TYP B₂ – ‘nieokreślona ilość określonego zbioru’, np. *dużo Polaków, veliko Slovencev*;
- TYP C – pozorna partytywność związana z częścią (względnie intensywnością) pojęcia niesubstancjalnego, niematerialnego, abstrakcyjnego, np. *dużo cierpienia*.

W opozycji do wyrażen partytywnych pozostają regularne określenia ilości:

TYP ilość, np. *kostka masła*.

W rozdziale piątym powyższej klasyfikacji przyporządkowane zostały konstrukcje gramatyczne wyekscerpowane z czasopism polskich i słoweńskich.

5.1. Konstrukcje partytywne w języku polskim

5.1.1. Typ A₁ – ‘nieokreślona część nieokreślonej substancji’

5.1.1.1. Substancje płynne

5.1.1.1.1. Nom. Quant.¹⁴

[569] *Odrobina oleju podkreśli smak dania, zwłaszcza sałaty.* (V, 1/11, s. 62)

5.1.1.2. Inne

5.1.1.2.1. Nom. Appell.

[570] *Resztki pokarmu, które trafiają na wysypisko, rozkładają się, uwalniając metan.* (G, 6/10, s. 162)

5.1.1.2.1.1. Przykład [570] nie jest jednoznaczny, z kontekstu nie wynika bowiem, o jaki rodzaj pokarmu chodzi. Jednak sformułowanie to dotyczy nieokreślonej części jakiejś substancji.

5.1.2. TYP A₂ – ‘nieokreślona ilość nieokreślonego zbioru’

5.1.2.1. Zbiory przedmiotów nieżywotnych i nieabstrakcyjnych

5.1.2.1.1. Num. Indef.

[571] *Sporo produktów trzeba, by przygotować śniadanie dla kilkudziesięciu osób.* (T, 7/10, s. 30)

[572] *Druga zaleta: mnóstwo rzeczy można w niej robić za darmo (...).* (TS, 7/10, s. 89)

[573] *Ciekawostka: większość reklamówek tak naprawdę niczego nie reklamuje.* (TS, 7/10, s. 90)

¹⁴ Por. Wykaz skrótów na s. 209.

[574] *Jesienią mądre gospodarowanie pieniędzmi pozwoli ci zaoszczędzić trochę grosza*. (V, 1/11, s. 51)

[575] *Mogę wziąć od ciebie trochę pierogów, skoro nalepiłaś ich miliard, a moja lodówka jest pusta*. (G, 6/10, s. 180)

5.1.2.1.2. Nom. Appell.

[576] *Jednak niektóre składniki leków powodują tak charakterystyczne zmiany w organizmie, że ich brak lub obecność od razu zdradzą, czy ktoś przyjmował zalecone farmaceutyki, czy nie*. (TS, 2/10, s. 172)

5.1.2.1.2.1. Podobny dylemat, jak w przykładzie [571], dotyczy przykładu [577], jednak analiza pozwoliła umieścić go w tym miejscu.

5.1.2.2. Zbiory ludzi

5.1.2.2.1. Num. Indef.

[577] *Dlaczego tak wiele dzieci ma próchnicę?* (T, 25/09, s. 27)

[578] *Wiele osób podkreśla fakt, że stosując Dip Rilif przesypiają bez bólu całą noc*. (T, 25/09, s. 32)

[579] *Wiele pań z niepokojem obserwuje, że drobne i głębsze zmarszczki są bardziej widoczne*. (T, 3/10, s. 12)

[580] *Coraz więcej osób staje przed widmem bezdomności*. (T, 7/10, s. 31)

[581] *Przez Twój dom przewinie się mnóstwo gości*. (V, 2/09, s. 92)

[582] *Parę osób wygrało w kasynie i bardzo dobrze*. (V, 2/09, s. 106)

[583] *Pomogła setkom kobiet po przejściach zacząć nowe życie*. (TS, 2/10, s. 14)

[584] *Wiele osób wiąże mnie z „Gazetą Wyborczą”, gdzie piszę felietony i czasem jakiś artykuł*. (TS, 2/10, s. 40)

[585] *Zdemolowałem mnóstwo kobiet i już mnie to nie kręci*. (TS, 2/10, s. 54)

[586] *Masz wielu znajomych, chodzisz z nimi na imprezy*. (TS, 2/10, s. 57)

5. Analiza struktur partytywnych

- [587] Wiele hazardzistek mówi to samo: pierwsza wizyta w kasynie to często przypadek. (TS, 2/10, s. 68)
- [588] Wielu chłopców boi się, gdy dziewczyna naciska i ciągnie szybko do łóżka albo do ołtarza. (TS, 2/10, s. 74)
- [589] Nie odczuwałam komfortu w tym, że setki tysięcy ludzi cierpią podobnie jak ja. (TS, 7/10, s. 92)
- [590] Dech nam zapierało, kiedy Woody Allen cierpiał za miliony rozwodników, nieudanych ojców, wypalonych szczurów korporacyjnych. (TS, 7/10, s. 100)
- [591] Spotkałem wielu wspaniałych ludzi, nawiązałem wyjątkowe przyjaźnie. (S, 13/10, s. 47)
- [592] Twierdzi, że wiele pań, nawet najbardziej uczciwych, nie widzi nic złego, by np. wyczyścić z pieniędzy konto albo zrujnować karierę byłego, obsmarowując go przed szefem. (ŚK, 3/09, s. 29)
- [593] Wciąż ma mnóstwo fanów, świetnie czuje się w świetle reflektorów i pięknie wygląda. (S, 11/10, s. 30)

5.1.2.2.2. Nom. Quant.

- [594] Chociaż większość pań ma swoje ulubione kosmetyki, lepiej zmieniać kremy i korzystać z kosmetycznych nowości. (T, 7/10, s. 18)
- [595] Część uczniów jednego z liceów zażądała, aby krzyże zniknęły z sal lekcyjnych. (T, 3/10, s. 51)
- [596] Większość kobiet o kuracji przeciwzmarszczkowej przypomina sobie w maju, a wtedy jest już za późno na najskuteczniejsze zabiegi. (TS, 2/10, s. 157)
- [597] Przeważająca większość kobiet ma pokaźną kolekcję kompleksów (...). (TS, 7/10, s. 107)
- [598] Z badań psychologicznych wynika, że niemal połowa ludzi musi sobie z nim radzić. (ŚK, 3/09, s. 96)
- [599] Większość z nas na jakimś poziomie wie, że te raniące słowa z przeszłości to nieprawda, ale nauczyliśmy się traktować je jako fakty. (Cos, 1/11, s. 76)

5.1.2.2.3. Nom. Appell.

[600] *Grupa przyjaciółek, którym przewodziła Safona, wspólnie uczyła się grać, tańczyć i pisać wiersze.* (PD, 3/10, s. 49)

[601] *I na nic zdały się oświadczenia pewnej grupy artystów.* (PD, 3/10, s. 112)

[602] *Odnaleziony skuter miał zdeformowane doszczętnie siedzenie przez tłumy zmęczonych festiwalowiczów.* (TS, 7/10, s. 92)

[603] *Na premierę tej najbardziej oczekiwanej polskiej komedii ściągnęły prawdziwe tłumy gwiazd.* (V, 1/11, s. 87)

[604] *Mechanizm jest znany – z grupy aktorów, którzy są bardzo dobrzy, sprawdzili się w wielu filmach, wybiera się kogoś i lansuje się go.* (G, 13/09, s. 33)

5.1.2.2.4. Pron. Indef.

[605] *Niektóre z nas nie wyobrażają sobie mycia twarzy bez mydlanej pianki i wody.* (ŚK, 3/10, s. 25)

5.1.3. TYP B₁ – ‘nieokreślona część określonej substancji’

5.1.3.1. Substancje płynne

5.1.3.1.1. Nom. Quant.

[606] *Większość żeli tego typu przeznaczonych jest do pielęgnacji brzucha, ale są i takie o właściwościach uniwersalnych.* (T, 10/10, s. 12)

5.1.4. TYP B₂ – ‘nieokreślona ilość określonego zbioru’

5.1.4.1. Zbiory ludzi

5.1.4.1.1. Nom. Quant.

[607] *Pan też miał taki okres, kochała się w Panu większość Polek.* (V, 4/10, s. 12)

[608] *Jak zdradzają członkowie ekipy, ponad połowa zatrudnionych przy produkcji „Zaćmienia” statystów to zagorzali fani historii o miłości śmiertelniczki i wampira.* (S, 13/10, s. 70)

5. Analiza struktur partytywnych

[609] *Podobno większość dawnych mieszkańców Ziemi Świętej miała taką własność krew.* (T, 10/10, s. 5)

5.1.4.1.2. Num. Indef.

[610] *Wiele matek homoseksualnych dzieci obwinia siebie o to, że ich dziecko jest „inne”.* (TS, 2/10, s. 59)

[611] *Nic dziwnego, że w 1987 r. na Górze Shasta pojawiło się kilka tysięcy wynawców New Age.* (PD, 3/10, s. 114)

[612] *Ty wierzyłaś? Jak wielu tych młodych ludzi.* (G, 13/09, s. 24)

[613] *Wielu z tych młodych ludzi przeżywa coś, co ja nazywam kacem oczekiwań (...).* (Cos, 12/11, s. 50)

5.1.4.1.3. Nom. Quant.

[614] *Część moich znajomych wyjeżdża do pracy o szóstej rano.* (S, 13/10, s. 36)

5.1.4.1.4. Pron. Indef.

[615] *Ktoś z twoich bliskich może zachorować na depresję.* (PD, 3/10, s. 84)

5.1.4.1.5. Przykłady z TYPÓW B są – w odróżnieniu od TYPÓW A – dookreślone (m.in. poprzez użycie zaimka *ten*), mają jakieś charakterystyczne, wyróżniające je od innych cechy.

5.1.5. TYP C – pozorna partytywność związana z częścią (względnie natężeniem) pojęcia niesubstancjalnego, niematerialnego, abstrakcyjnego

5.1.5.1. Niesubstancjalność (materialność, nieabstrakcyjność)

5.1.5.1.1. Num. Def.

[616] *Pensja Ewy – szefa reklamy w firmie kosmetycznej – to mniej niż połowa jego zarobków.* (TS, 7/10, s. 187)

5.1.5.1.2. Nom. Appell.

[617] Pokażę wnukom kawałek świata, wykąpię się z nimi w fontannie, a potem zagramy na playstation. (TS, 2/10, s. 30)

[618] Buddysci uspokajają, że jesteśmy częścią kosmosu (...). (TS, 2/10, s. 74)

[619] Część utworów to niepublikowane rarytasy, znalezione w archiwach muzycznych Berlina, Budapesztu i Lublany. (TS, 7/10, s. 99)

5.1.5.1.3. Nom. Quant.

[620] Większość firm kosmetycznych najpierw lansuje preparaty dla kobiet. (TS, 2/10, s. 160)

5.1.5.2. Niematerialność (niesubstancjalność)

5.1.5.2.1. Num. Indef.

[621] Więcej przepisów na ekologiczne słodkości znajdziesz w książce Moniki „Fajna babka”. (G, 6/10, s. 167)

[622] Te i wiele innych nagród przygotowaliśmy dla ciebie w naszym konkursie. (O, 10/09, s. 28)

[623] Para zdobyła wiele tytułów mistrzowskich i wicemistrzowskich w tańcach latynoamerykańskich i standardowych. (S, 13/10, s. 47)

[624] Mnóstwo przepisów na oryginalne i tradycyjne dania obiadowe oraz wyjątkowe słodkości. (T, 10/10, s. 65)

[625] Więcej porad zdrowotnych i prawnych. (T, 25/09, s. 3)

[626] Widz zna więcej szczegółów z życia celebryty niż z własnego. (TS, 7/10, s. 88)

5.1.5.3. Abstrakcja

5.1.5.3.1. Num. Indef.

[627] Niestety, ma trochę racji. (TS, 2/10, s. 172)

[628] A w tekstach – dużo feministycznego gniewu. (TS, 7/10, s. 97)

5. Analiza struktur partytywnych

[629] Połowa radochy w filharmonii to fakt, że w rządzie przede mną nie stoi jakiś kafar z dziewczyną na barana. (TS, 7/10, s. 92)

[630] Wiele wzorców i poglądów na temat seksu wyniosłaś z domu rodzinnego. (O, 10/09, s. 82)

[631] Czy przygoda z konkursem to dla niej więcej zysków czy strat? (V, 1/11, s. 3)

[632] Obowiązki rodzicielskie dostarczą ci wiele ciekawych doświadczeń. (V, 1/11, s. 49)

[633] W stałych związkach więcej czułości i miłych słów. (V, 1/11, s. 19)

[634] Można obejrzeć dużo świetnego tenisa, podchodząc do zawodników bardzo blisko (...). (TS, 7/10, s. 92)

5.1.5.3.2. Nom. Appell.

[635] Lea przełyka upokorzenie i rzuca się zawalczyć o tę resztkę męczyzny, jaka jej pozostała. (TS, 7/10, s. 101)

[636] Kawał życia jeszcze przed Panem. (V, 1/11, s. 28)

[637] Wystarczy odrobina silnej woli, odpowiednia pielęgnacja i fryzura odzyska blask. (V, 1/11, s. 69)

5.1.5.4. Typ A_1 i B_1 są reprezentowane tylko przez pojedyncze przykłady, więcej konstrukcji odnosi się do Typu A_2 i B_2 oraz Typu C. Ten ostatni typ jest specyficzny i problematyczny dlatego, że jego odcień partytywny odnosi się do pojęć niesubstancjalnych i abstrakcyjnych. Obserwuje się jednak pewną analogię do znaczenia partytywności i dlatego umieszczono je w osobnej grupie.

5.1.6. Konstrukcje ilościowe

Pozostałe wyekscerpowane przykłady ilustrujące ilość umieszczono w opozycji do kategorii partytywności. Są one wyrażone za pomocą tych samych środków gramatycznych, ale ich znaczeniem nie jest częstkowość, tylko ilość.

5.1.6.1. Ilość

5.1.6.1.1. Liczba ludzi

5.1.6.1.1.1. Num. Indef.

[638] *Z przygranicznego handlu utrzymywały się dziesiątki tysięcy ludzi, którzy teraz nie mają co jeść.* (V, 2/09, s. 106)

5.1.6.1.1.2. Num. Def.

[639] *Co roku pół miliona turystów spod każdej szerokości geograficznej pielgrzymuje pod balkon Capulettich w Weronie.* (TS, 7/10, s. 101)

[640] *Zaprosiliśmy trzy czytelniczki Glamour do przetestowania antycellulitowego suplementu Inneov Cellulit.* (G, 6/10, s. 82)

5.1.6.1.1.3. Num jeden + Praep. z

[641] *Jedna z koleżanek przywiązała kartę do bransolety, z którą się nie rozstaje.* (TS, 7/10, s. 203)

[642] *„Czasem idę potańczyć, ale mam poczucie winy, że nie robię czegoś ważniejszego”, mówi gorzko jedna z bohaterek reportażu.* (TS, 7/10, s. 10)

[643] *Mroczne brzmienia są specjalnością Tricky’ego, jednego z założycieli Massive Attack.* (TS, 7/10, s. 97)

[644] *Jeden z Trzech Króli idąc do Brytanii, zatrzymał się na wawelskim wzgórzu.* (PD, 3/10, s. 113)

[645] *Jestem jedną z tych osób, u których każda kolejna przeczytana książka te kompleksy powiększa.* (V, 1/11, s. 28)

5.1.6.1.1.4. Num jeden + Praep. z + Adi. Sup.

[646] *Wawelskie wzgórze badał jeden z najsłynniejszych polskich radiestetów i ezoteryków Leszek Matela.* (PD, 3/10, s. 113)

[647] *Jeden z naszych najbardziej utytułowanych sportowców.* (ŚK, 3/10, s. 21)

5. Analiza struktur partytywnych

[648] *Rola w filmie „Kevin sam w domu” uczyniła Macaulaya Culkina jedną z największych dziecięcych gwiazd kina*. (S, 13/10, s. 43)

5.1.6.1.1.5. Określenia procentowe

[649] *Problem pomarańczowej skórki dotyczy prawie każdej z nas – dotyka aż 80–90 proc. kobiet*. (TS, 7/10, s. 91)

[650] *Aż 25 proc. dorosłych uskarża się na pieczenie za mostkiem po posiłku*. (T, 7/10, s. 25)

[651] *Szacuje się, że aż 95% dzieci do 7. r. ż. przynajmniej raz choruje na ostre zapalenie ucha*. (T, 3/10, s. 26)

[652] *80 procent Brytyjek przyznaje, że regularnie okłamuje swoich partnerów w kwestiach dotyczących wydatków na ubrania, buty i dodatki*. (TS, 7/10, s. 123)

[653] *41 procent obywateli amerykańskich urodzonych w ostatnim roku to dzieci niezamężnych kobiet*. (TS, 7/10, s. 123)

[654] *24 procent Polek deklaruje, że mają z partnerem osobne konta*. (TS, 7/10, s. 187)

[655] *Aż 90% przedszkolaków i uczniów ma próchnicę*. (T, 25/09, s. 27)

5.1.6.1.2. Liczba przedmiotów

5.1.6.1.2.1. Num. Def.

[656] *6 marca na 6. piętrze Pałacu Kultury rusza jego Teatr 6. piętro*. (V, 4/10, s. 7)

[657] *Dlatego tuż przed wakacjami przygotowaliśmy dla Was program przedurlopowej pielęgnacji ciała, a także dwie diety, które pomogą schudnąć paniom o sylwetce typu jabłko i gruszka*. (T, 25/09, s. 3)

[658] *Aż 88 stron porad i przepisów!* (T, 25/09, s. 3)

[659] *1001 pomysłów na minutę*. (T, 25/09, s. 61)

[660] *Podczas sesji zdjęciowej na Kostaryce Gisele zaprezentowała trzy plażowe trendy Calzedonia*. (G, 6/10, s. 176)

5.1.6.1.2.2. Num.jeden + Praep. z + Adi. Sup.

[661] *W stolicy Imperium Khmerów na obszarze 65 km kw. znajduje się jeden z najpiękniejszych kompleksów świątynnych na świecie.* (PD, 3/10, s. 115)

[662] *Pod jej rządami Smythson, firma zajmująca się luksusowymi akcesoriami, stała się jedną z najbardziej popularnych marek na brytyjskim rynku.* (TS, 7/10, s. 123)

5.1.6.1.2.3. Num.jeden + Praep. z

[663] *Sięgnij po jeden z trzech nowych kremów do rąk Laboratorium kosmetycznego Joanna.* (PD, 3/10, s. 42)

[664] *Możesz wygrać jedną z 10 par kolczyków.* (G, 6/10, s. 177)

5.1.6.1.2.4. Nom. Quant.

[665] *Francuscy plantatorzy produkowali tu niemal połowę światowych zapasów kawy i cukru.* (V, 4/10, s. 72)

[666] *Łaciata krowa na zielonej łące kojarzy się ze szklanką pysznego zimnego mleka.* (V, 1/11, s. 62)

[667] *Dopiero po zużyciu słoiczka kremu czy zakończeniu serii masażu rezultaty będą widoczne i długotrwałe.* (TS, 2/10, s. 156)

[668] *Dla Słowian pozostawienie kropli mleka duchom opiekuńczym miało znaczenie rytualne, mistyczne.* (V, 1/11, s. 61)

5.1.6.1.2.5. Określenia procentowe

[669] *Gdyby każda z nas zamieniła 10 proc. produktów w swojej diecie na ekologiczne, to byłaby dla planety taka ulga jak gdyby z dróg zniknęły dwa miliardy samochodów.* (G, 6/10, s. 162)

[670] *Jeszcze w 1925 roku ponad 60 procent wyspy stanowiły tropikalne lasy. Dziś 98 procent wszystkich lasów wycięto w pień.* (V, 4/10, s. 76)

[671] *72% mniej wyprysków, 82% mniej zaskórników.* (O, 10/09, s. 7)

5. Analiza struktur partytywnych

[672] 90% produktów w naszych marketach to wyroby wytwarzane w Polsce. (ŚK, 8/11, s. 47)

5.1.6.2. Waga

5.1.6.2.1. Num. Indef. + kilogram

[673] *Codziennie każda z nas produkuje ok. 2 kg śmieci. Niewielka część z nich poddana zostanie recyklingowi, ale ok. 1,5 kg powędruje prosto na wysypiska i będzie zaśmiecać krajobraz.* (G, 6/10, s. 161)

5.1.6.3. Pojemność

5.1.6.3.1. Num. Def. + litr

[674] *Codziennie wypijaj 2 l wody.* (T, 25/09, s. 33)

[675] *Wiadomo, że wypijanie 1,5 litra niegazowanej wody mineralnej dziennie hamuje apetyt.* (O, 10/09, s. 108)

5.1.6.3.2. Num. Def. + Nom. Appell.

[676] *1,5 szklanki mleka wypitej po ćwiczeniach szybciej buduje mięśnie.* (O, 10/09, s. 110)

5.1.6.4. Miara

5.1.6.4.1. Num. + metr/kilometr

[677] *To oni stworzyli w zbożu rysunek złożony ze 151 kręgów o wymiarach 275 na 152 metry.* (PD, 3/10, s. 112)

[678] *Wznosi się 348 m n.p.m, w głąb ziemi sięga na około 2,4 km, ma 9,5 km średnicy.* (PD, 3/10, s. 114)

5.1.7. Konstrukcje predykatywne

[679] *Sposobów walki z cellulitem jest wiele.* (TS, 7/10, s. 91)

[680] *Niewiele jest tak fascynujących miast, jak Jerozolima.* (T, 7/10, s. 82)

[681] *Do dziś mam mnóstwo pomysłów.* (TS, 2/10, s. 33)

5.1.8. Typ mieszany

Przykłady z tej grupy zawierają kilka konstrukcji partytywnych / ilościowych lub konstrukcje partytywne i ilościowe.

5.1.8.1. Przykłady niejednorodne

[682] *W dzieciństwie dziewczynka pozostawała pod opieką matki oraz niani, spędzając wraz z nimi większość dni w części domu przeznaczonej wyłącznie dla kobiet.* (PD, 3/10, s. 46)

[683] *Jak wiele kobiet trudniło się nierządem? Ogromna rzesza.* (PD, 3/10, s. 47)

[684] *W tej samej rodzinie jest też wprowadzony odrobinę wcześniej iPod (sto tysięcy magnetofonów w jednej papierošnicy) i najnowszy tegoroczny iPod (sto tysięcy magnetofonów, szafa albumów ze zdjęciami, podręczne kino i biblioteka w trochę większej, ale równie cienkiej papierošnicy).* (TS, 7/10, s. 89)

[685] *Tak naprawdę nieśmiałość to problem znacznie większej grupy ludzi, niż można byłoby przypuszczać.* (ŠK, 3/10, s. 96)

[686] *Mam im odczytać kilka swoich wierszy i powiedzieć parę słów.* (TS, 2/10, s. 40)

[687] *Jeden z psychologów powiedział mi, że wielu naukowców podejrzewa, że w niektórych przypadkach homoseksualizm nie jest wrodzony (...).* (TS, 2/10, s. 61)

[688] *Jeden mężczyzna i wiele kobiet?* (TS, 2/10, s. 90)

[689] *Gdy w lipcu instytut GfK Polonia spytał pół tysiąca Polaków, czy zatajają przed lekarzami dane o stanie zdrowia, „tak” odpowiedziała prawie jedna trzecia.* (TS, 2/10, s. 172)

[690] *W ankiecie przeprowadzonej przez amerykański serwis msnbc.com spośród 9 tysięcy internautów aż 90 proc. potwierdziło, że mija się z prawdą podczas wizyt w przychodni.* (TS, 2/10, s. 172)

[691] *Po drodze 291 mostów, 91 tuneli, 7 dolin.* (V, 1/11, s. 55)

5. Analiza struktur partytywnych

5.1.8.2. Jadłospisy

Przywołane jadłospisy stanowią propozycje posiłków, w których określono konkretne ilości pewnych produktów spożywczych.

[692] Mały pojemnik jogurtu naturalnego, kromka chleba razowego. (T, 25/09, s. 33)

[693] Szklanka kefiru zmiksowana z jednym bananem i kilkoma migdałami.
(T, 25/09, s. 33)

[694] Szklanka kakao, pół grejfruta. (T, 25/09, s. 33)

[695] Małe opakowanie serka homogenizowanego, 3 łyżki muesli wielozbożowego. (T, 25/09, s. 33)

[696] Miseczka płatków owsianych na mleku, 1/3 szklanki orzechów lub migdałów, 2 łyżki nasion słonecznika. (T, 25/09, s. 33)

[697] 2 plasterki polędwicy drobiowej. (T, 25/09 s. 33)

[698] Kubek niskotłuszczowego jogurtu naturalnego z garścią kielków pszenicy.
(T, 25/09, s. 33)

[699] Talerz rosółu odtłuszczonego z makaronem ryżowym. (T, 25/09, s. 33)

[700] Mała kiść winogron. (T, 25/09, s. 33)

5.1.8.3. Przepisy kulinarne¹⁵

W rozdziale tym znajdują się przykładowe zestawienia potrzebnej ilości składników do przygotowania określonych potraw. Są to zestawienia bogate w konstrukcje zarówno ilościowe, jak i partytywne.

[701] Salatka jarska z koperkiem: 1 główka kapusty, 1 pęczek dymki i kopru, 2 ogórki sałatkowe, 10 dag pomidorów, 1 ząbek czosnku, sok z 1/2 cytryny, szczypta soli, 1/3 szklanki oleju. (T, 25/09, s. 42)

¹⁵ W przypadku przepisów kulinarnych określenia ilościowe i partytywne pojawiają się również w dalszych etapach, czyli w sposobie przygotowania dań, jednak równie interesujące konstrukcje znajdują się już w zestawieniu składników potrzebnych do wykonania potraw.

- [702] *Drożdżowe kule nadziewane konfiturą: 3 szklanki mąki, pół kostki masła, 10 żółtek, 5 dag drożdży, 3–4 łyżki miodu, 1 szklanka śmietany, odrobina mąki do posypania stolnicy, szczypta soli, tłuszcz do głębokiego smażenia.* (T, 3/10, s. 46)
- [703] *Kakaowiec z gruszką: 200 g masła, 250 g cukru, 5 jajek, 80 ml wody, 3 łyżki oleju, 3 łyżki kakao, 1 opakowanie cukru waniliowego, 1 łyżeczka proszku do pieczenia, 1/2 kg twardych gruszek.* (O, 10/09, s. 116)
- [704] *Świderki z indykiem: 1/2 opakowania makaronu świderki Lubella, 200 g piersi z indyka, 250 ml śmietanki (30%), garść ziół (majeranek, tymianek, rozmaryn), 1/3 kieliszka białego wytrawnego wina, 1 łyżka siekanej cebuli, 1 łyżka musztardy francuskiej, 2 łyżki masła, oliwa, sól, pieprz.* (O, 10/09, s. 120)
- [705] *Karkówka duszona z owocami: 90 dag chudej karkówki bez kości, 3 łyżki ciemnego sosu sojowego, 1 łyżeczka cukru, 10 dag śliwek, 10 dag moreli z puszek, 1 łyżka masła, sól, pieprz, olej do smażenia, pół łyżeczki mielonego cynamonu.* (T, 10/10, s. 28)
- [706] *Lekki torcik jogurtowy: po 1 i 1/4 szklanki cukru i mąki, 5 jajek, 1 szkl. jogurtu, pół łyżeczki proszku do pieczenia, 1 słoik dżemu truskawkowego, 2 łyżki żelatyny, 75 dag truskawek, 200 ml soku jabłkowego, 1 szkl. kremówki, 1 opakowanie galaretki truskawkowej.* (T, 10/10, s. 34)
- [707] *Ogórkowe kąski: 40 dag fileta z piersi kurczaka, 2 długie ogórki, 1 mała czerwona cebula, po 1/4 strąka papryki czerwonej i żółtej, 8 małych kulek mozzarelli, pół szklanki ugotowanego ryżu, 1 ząbek czosnku, sól, pieprz.* (T, 10/10, s. 40)
- [708] *Salatka z gruszkami i serem: 1/2 główki sałaty lodowej, 2 gruszki, 3/4 szklanki malin lub innych drobnych owoców, 10 dag twarogowego serka owczego, garść rukoli, 3 łyżki orzechów włoskich, łyżka płynnego miodu, sok z cytryny, łyżeczka musztardy, 2 łyżki oliwy, sól, pieprz.* (ŚK, 8/11, s. 120)
- [709] *Chłodnik z kielbasą: 1,5 l zsiadłego mleka lub kefiru, pęczek rzodkiewek, szklanka śmietany, 4 łyżki zmiksowanej papryki konserwowej, 8 dag niezbyt tłustej kielbasy, 6 dag ogórków konserwowych, pęczek szczypiorku, sól, pieprz, cukier do smaku.* (ŚK, 8/11, s. 120)

5. Analiza struktur partytywnych

- [710] *Zapiekanka góralska: 8 ziemniaków, 6 dużych pieczarek, po strąku czerwonej, zielonej i żółtej papryki, 20 dag żółtego sera, 15 dag kielbasy, 15 dag boczku, duża cebula, 3 łyżki oleju, pęczek pietruszki, papryka w proszku, sól, pieprz.* (ŚK, 8/11, s. 121)
- [711] *Faszerowane pomidory: 6 dużych pomidorów, 20 dag plasterków szynki wędzonej lub parmeńskiej, duża (ok. 20 dag) kulka mozarelli, listki bazylii do dekoracji, odrobina octu balsamicznego, sól, pieprz.* (ŚK, 8/11, s. 129)
- [712] *Tarta z gruszką: 2 szklanki mąki, kostka masła, 2/3 szklanki cukru, 2 żółtka, 3 łyżki kwaśnej śmietany, szczypta soli; nadzienie: 80 dag gruszek, szklanka śmietanki, 20 dag serka homogenizowanego, 1,5 szkl. cukru, łyżeczka skórki startej z cytryny, 5 jajek, 2 łyżki kandyzowanych wiśni, 4 łyżki płatków migdałowych, tłuszcz i bułka, owoce do dekoracji.* (ŚK, 8/11, s. 133)
- [713] *Tosty francuskie: 2 kromki pieczywa tostowego, 2 łyżki mleka, pół jajka, pół łyżeczki masła, pół grejpfruta.* (Pd, 11/10, s. 12)
- [714] *Salatka z makaronem: kilka liści sałaty lodowej, garść błyskawicznego makaronu pszennego, 3 rzodkiewki, 5 czarnych oliwek, łyżeczka oliwy, pół pomarańczy, sól, pieprz.* (Pd, 11/10, s. 13)
- [715] *Panga po indyjsku: 3 filety pangi, puszka krojonych pomidorów, pół szklanki śmietany 18 proc., 3 łyżki masła, 2 ząbki czosnku, 1 cm imbiru, średnia cebula, 2 łyżeczki kminu, łyżeczka pieprzu Cayenne, 1,5 łyżeczki curry, pół łyżeczki cynamonu, sok z limonki, sól, pieprz.* (Pd, 11/10, s. 21)
- [716] *Ślimaczki z łososia: 6 płatów wędzonego łososia, 10 dag fety, łyżka chrzanu, główka sałaty dębolistnej, 10 dag pomidorków koktajlowych, cebulka czosnkowa, kilka łyżek prażonych migdałów, 1/2 szklanki oliwy, 2 łyżeczki soku z cytryny, łyżeczka musztardy francuskiej, 3 łyżki rozgniecionych porzeczek, łyżeczka miodu, sól, pieprz.* (Pd, 33/10, s. 28)
- [717] *Kotleciki cielęce z rozmarynem: 8 filetów cielęcych, 1 i 1/2 cytryny, kilka gałązek świeżego rozmarynu, 2 łyżki oliwy, główka czosnku, sól, biały pieprz.* (Cl, 7/11, s. 120)
- [718] *Gulasz paprykowy z indykiem: 50 dag fileta z piersi indyka, 3 czerwone papryki, 35 dag pieczarek, 1 pęczek dymki, 2 łyżki oleju, 2 szklanki bulionu drobiowego, 2 ząbki czosnku, 1–2 łyżki jasnego sosu pieczeniowego, pieprz, sól, posiekana natka do posypania.* (T, 7/10, s. 32)

5.1.8.4. Przepisy lecznicze i porady kosmetyczne

- [719] Do garnka wsyp 10 łyżek siemienia, zalej 3/4 szklanki wody i krótko zagotuj. (T, 25/09, s. 20)
- [720] Do 4 łyżek suszu lawendy dodaj garść rozmarynu, zalej 1 litrem wrzątku. (ŚK, 3/10, s. 28)
- [721] Zaparz najpierw esencję z czarnej herbaty. Wlej do kubka tyle, ile lubisz. Dodaj łyżkę świeżego korzenia imiru. (ŚK, 3/09, s. 53)
- [722] Wsyp do miseczki 4 łyżki otrąb pszennych, 2 łyżki płatków owsianych, 2 łyżki płatków kukurydzianych, łyżeczkę zmielonego kminku. Wymieszaj i zalej szklanką gorącego mleka. Gdy przestygnie, dosyp łyżkę siekanej natki pietruszki. (ŚK, 3/09, s. 56)
- [723] Dwie łyżki pełnotłustego mleka miksujemy z połówką miąższu banana. (PD, 3/10, s. 38)
- [724] Ekstrakt z kojącego i odżywczego owsa, nawilżającej i regenerującej pszenicy oraz jęczmienia (...), to składniki naturalnych kremów z linii Natura Officinalis. (PD, 3/10, s. 43)
- [725] Zmieszaj 2–3 krople olejku migdałowego, z 1/2 szklanki wody destylowanej i łyżeczką wit. E w kroplach. (ŚK, 3/10, s. 28)
- [726] Wlej do wanny napełnionej ciepłą wodą 5–6 nakrętek nektaru borowinowego i dodaj 5–8 kropli naturalnego olejku z limonki. (ŚK, 8/11, s. 28)
- [727] Zmieszaj nieco rumiankowego kremu do twarzy z 5 kroplami eterycznych olejków z kocanki włoskiej i róży. (ŚK, 8/11, s. 18)
- [728] Filiżankę ugotowanej białej fasoli przeciśnij przez sitko i dodaj łyżkę olejku ze słodkich migdałów, sok z 1/2 cytryny i łyżkę miodu. (ŚK, 8/11, s. 38)
- [729] Jeśli nadmiernie pocą ci się dłonie, kilka razy dziennie zanurzaj je w letniej wodzie z dużą ilością octu owocowego (szklanka na litr wody). (Pd, 11/10, s. 7)
- [730] Peeling różany: 1/4 szklanki rozdrobnionych płatków róży (suszonych lub świeżych) wymieszaj z czubatą łyżką mielonego siemienia lnianego. Dodaj tyle letniej, przegotowanej wody, by powstała gęsta papka. (Pd, 11/10, s. 7)

5. Analiza struktur partytywnych

[731] Rozpuść 4 łyżki masła kakaowego, połącz, ubijając z 2 łyżkami oleju migdałowego. Gdy masa będzie gładka, ciągle mieszając, dodaj pół łyżeczki wit. E, łyżeczkę gliceryny, łyżkę oleju z wiesiołka i kilka kropli ulubionego olejku, np. pomarańczowego. (T, 7/10, s. 19)

5.1.8.4.1. Wśród konstrukcji wyrażających partytywność można znaleźć m.in. następujące interesujące określenia:
przykład partytywności TYPU A₁:

[732] Wlej do kubka tyle, ile lubisz. (ŚK, 3/09, s. 53)
oraz przykłady partytywności TYPU B₁:

[733] (...) z dużą ilością octu owocowego. (Pd, 11/10, s. 7)

[734] (...) nieco rumiankowego kremu do twarzy. (ŚK, 8/11, s. 18)

[735] Dodaj tyle letniej, przegotowanej wody, by powstała gęsta papka. (Pd, 11/10, s. 7)

5.1.9. Jak wynika z powyższego, w języku polskim w konstrukcjach partytywnych przeważa TYP A₂ – wyrażanie nieokreślonej ilości zbioru oraz odbiegający od ścisłej partytywności, ale mający pewne pozorne jej cechy, TYP C. Pozostałe wyekscerpowane przykłady ilustrują gramatyczną kategorię liczby i wskazują na ilość (sporadycznie wagę, miarę i pojemność).

W podstawie związku z dopełniaczową przydawką ilościową mogą wystąpić w języku polskim liczebniki właściwe, liczebniki nieokreślone, rzeczowniki ilościowe, rzeczowniki określające miarę, wagę i pojemność lub nazywające naczynie czy inny przedmiot przydatny do mierzenia ilości czegoś bądź zaimki. Kilka z tych wykładników pojawia się również przy wyrażaniu partytywności. Po raz kolejny udowodniono, że nie wykładnik, a znaczenie decyduje o zaklasyfikowaniu danej konstrukcji.

Liczną grupę stanowią konstrukcje mieszane, w których można wyróżnić obie kategorie. Typ mieszany ilustrują przykłady z działów kulinarnych, jadłospisów oraz wszelkiego rodzaju przepisów na naturalne sposoby poprawy zdrowia i urody.

5.2. Konstrukcje partytywne w języku słoweńskim

5.2.1. TYP A₁ – ‘nieokreślona część nieokreślonej substancji’

5.2.1.1. Substancje stałe

5.2.1.1.1. Num. Indef.

[736] Če tem sestavinam dodamo še nekaj svežega mesa, ki ga dobimo pakirano že v vsaki trgovini, malo sveže sezonske zelenjave ter sira, pa imamo že pravo pojedino. (A, 21/09, s. 24)

[737] Jejmo veliko sadja in zelenjave brez mastnih dodatkov, na primer smetane. (A, 24/09, s. 55)

[738] Predvsem pa je zelo veliko sveže zelenjave z maminega vrta ali založene ljubljanske tržnice in se vedno najde kakšen nov recept za njeno pripravo. (Ob, 42/09, s. 72)

5.2.1.1.2. Nom. Quant.

[739] [V]ečina holesterola v telesu nastane v jetrih iz zaužitih nasičenih maščob. (LZ, 7/10, s. 75)

[740] Uživanje prevelikih količin beljakovin lahko tudi zelo obremeni delovanje ledvic. (Li, 30/10, s. 55)

5.2.1.1.3. Nom. Appell.

[741] Naj bo hladna začetna jed, sočne kocke mesa v slastni omaki ali pečenka iz sesekljanega mesa. (A, 24/09, s. 3)

[742] Vsebujejo med drugim izvlečke sladkega mandlja, medu in dragoceni matični mleček. (A, 21/09, s. 16)

5.2.1.2. Substancje płynne

5.2.1.2.1 Num. Indef.

[743] Izdelki vsebujejo največ naravnih sestavin in eteričnih olij, ki bodo dojenčku v užitek med kopanjem in po njem. (LZ, 7/10, s. 64)

5. Analiza struktur partytywnych

[744] *Ob prihajajočih visokih poletnih temperaturach naše telo izgubi veliko tekočine, ki jo moramo nujno nadomestiti.* (LZ, 7/10, s. 90)

[745] *Da bo dieta vsebovala veliko tekočine.* (A, 24/09, s. 52)

5.2.1.2.2. Nom. Appell.

[746] *Počitek na domačem vrtu ali terasi bo poleti veliko bolj sproščujoč, če bomo lahko poslušali šumenje tekoče vode ali se hladili pod curki hladne vode.* (A, 13/10, s. 3)

5.2.1.3. Inne

5.2.1.3.1. Num. Indef.

[747] *Če vaša prehrana vsebuje veliko beljakovin, bodite pozorni, da boste spili tudi dovolj vode.* (Li, 30/10, s. 55)

5.2.2. TYP A₂ – ‘nieokreślona ilość nieokreślonego zbioru’

5.2.2.1. Zbiór ludzi

5.2.2.1.1. Num. Indef.

[748] *Res pa je, da pri mnogih – če že ne kar večini žensk – sodi v ta proces vračanja k sebi tudi to, da se soočijo s svojo jezo in morda prvič nahrulijo svoje domače.* (A, 21/09, s. 12)

[749] *Takšni ljudje so že na prvi pogled zelo simpatični, imajo veliko prijateljev, a z njimi niso tako globoko povezani, kot bi si morda želeli.* (A, 24/09, s. 27)

[750] *Dosti žensk se poroči, ker so site samote.* (A, 13/10, s. 3)

[751] *Predvsem zato, ker v Ljubljani ne hodim ven in ker imam na Štajerskem veliko prijateljev, s katerimi sem se vedno rada zabavala.* (E, 8/09, s. 39)

[752] *Nemalo moških meni, da lahko jemljejo zdravilo kot motivator ali spodbujalec spolnega življenja.* (LZ, 7/10, s. 50)

[753] *Veliko deklet pričakuje, da bodo šla v tujino in jih bodo tam že čakale pogodbe in delo, kar seveda ne gre.* (Ob, 42/09, s. 20)

- [754] *Poleg tega je trenutno aktivnih izjemno veliko vzhodnjakinj in zaradi obeh pojavov so honorarji drastično padli.* (Ob, 42/09, s. 20)
- [755] *V kraju so naju dobro prejeli in sva zelo srečna da sva našla veliko prijateljev.* (Ob, 42/09, s. 34)
- [756] *[Š]e več navadnih smrtnikov dobi idejo, kako bi opravičili svoja moralna sporna dejanja.* (O, 25/10, s. 38)
- [757] *Počutim se super, ker imam toliko oboževalk.* (L, 19/10, s. 10)
- [758] *Veliko ljudi je na robu preživetja, vendar se le manjšina zaveda, da k nam prihaja pomoč in tudi k meni je prišla v obliki vizije, ki jo skrbno hranim in po njej živim.* (NŽ, 6/10, s. 4)
- [759] *Pri projektu je sodelovalo zelo veliko statistov, na koncu se jih je zbralo okrog 400.* (L, 22/10, s. 4)
- [760] *Nekaj se jih obrne k njej svetlečih se oči polnih upanja in zarotniško dvigne palce.* (O, 25/10, s. 16)

5.2.2.1.2. Nom. Quant.

- [761] *Večina otrok se živali po nekaj dneh naveliča in poslej zanjo skrbita mama ali oče.* (A, 21/09, s. 10)
- [762] *Anketna raziskava je pokazala, da je delež populacije, ki se na splošno strinja s stališčema „pripravljen sem žrtvovati čas za razvoj in kvaliteto svoje družine ter preživljam čas s svojo družino“, vsako leto večji.* (A, 21/09, s. 38)
- [763] *Široka množica rekreativcev je najnovejšo tehniko gibanja poiskala v Rusiji.* (A, 24/09, s. 27)
- [764] *[N]a tak način danes žal razmišlja in funkcionira velika večina ljudi (...).* (L&Z, 5/10, s. 80)
- [765] *Pravi, da je Matjaž drugačen od večine ostalih fantov predvsem v tem, da je zelo neposreden.* (LZ, 7/10, s. 20)
- [766] *Predvsem pa se zadovoljstvo uporabnikov kaže v velikem številu potrošnikov, ki so blagovni znamki Zala zvesti že skoraj 15 let.* (LZ, 7/10, s. 27)

5. Analiza struktur partytywnych

- [767] Tako večina posameznikov opazi prve rezultate po od 2 do 3 tednih. (LZ, 7/10, s. 48)
- [768] Njegova diplomacija temelji na konceptu, da morajo tisti, ki naj bi vodili svet, to delati v skladu z vrednotami, ki jih deli večina človeštva. (Ob, 42/09, s. 4)
- [769] In prav to iščemo tudi mi – na prvi pogled vsakdanje dekle, v kateri večina ljudi morda sploh ne vidi lepotice, za nas pa je lahko prav ona tista, ki postane supermodel. (Ob, 42/09, s. 20)
- [770] Množice ljudi v Zagrebu, Bjelovarju in Grosupljem želijo njegov dotik. (O, 25/10, s. 10)
- [771] [P]a kljub vsemu čakajo na vas množice pacientov tako v Bjelovarju, Zagrebu kot v Grosupljem. (O, 25/10, s. 10)
- [772] Prepričana pa sem, da večina državljanov še vedno ne ve, kako naj se odloči na bližnjem referendumu. (NŽ, 6/10, s. 3)
- [773] Skoraj polovica ljudi, ki umrejo zaradi kroničnih bolezni, je v najbolj ustvarjalnem obdobju svojega življenja. (A, 21/09, s. 46)
- [774] Rada bi dodala še tole, da velika večina oskrbovancev v domu ni prostovoljno. (J, 26/10, s. 4)
- [775] V poletnem času se večina nas odpravi na zaslužene počitnice. (E, 8/09, s. 72)

5.2.2.1.3. Nom. Appell.

- [776] Schueller je hitro vzpostavil partnerstvo s skupino pariških frizerjev, ki so spodbujali njegova prizadevanja in ki jim je on v zameno ostal zvest. (E, 8/09, s. 94)
- [777] Všeč mi je prav to, da ne sedim ves čas v pisarni in da imam možnost spoznati kopico zanimivih ljudi. (Ob, 42/09, s. 33)
- [778] Imam pa tudi dobro ekipo ljudi, ki res želijo spreminjati stvari in imajo dobre ideje. (Ob, 42/09, s. 41)
- [779] Sogovornica meni, da ima le peščica ljudi spoštljiv odnos do hrane, večina pa žal ne. (Ob 42/09, s. 72)
- [780] V sobi enega izmed ljubljanskih lokalov se je zbrala edinstvena skupina bojevnic, da bi navijale za slovenske junake v boju proti Angležem. (O, 25/10, s. 16)

5.2.2.2. Zbiór przedmiotów nieożywionych i nieabstrakcyjnych

5.2.2.2.1. Num. Indef.

- [781] *S pomočjo tisočih balonov, ki jih naveže na svojo hišo, poleti v južnoameriško divjino (...).* (A, 21/09, s. 10)
- [782] *Čas bo pokazal, kako dober poslovni načrt je naredila Sanja, saj njene kavbojke, na katerih je našitih veliko krpic in bleščic, niso ravno poceni.* (L, 19/10, s. 4)
- [783] *Opravi sem vse potrebne fizjoterapije, preiskave, pojedel sem ogromno protitibolečinskih tablet, a mi niso prav nič pomagale (...).* (O, 25/10, s. 12)
- [784] *Obožujem (...) vse, kar diši po 'vintage', je drzno, žensko, fatalno, se seli skozi različna časovna obdobja in vključje nešteto modnih dodatkov, da je igranje bolj zanimivo.* (Ob, 42/09, s. 56)

5.2.2.2.2. Nom. Appell.

- [785] *Ime Živahne živali pomeni natančno to, kar ti kosi pohištva omogočajo – živahnost.* (A, 24/09, s. 62)
- [786] *Na knjižnih policah boste našli celo kopico knjig z nasveti, kako 'zmagati'.* (Li, 30/10, s. 56)
- [787] *Nepogrešljivi kos oblačil v vsaki moški omari – majice s potiskom S. Oliver.* (LZ, 5/10, s. 94)
- [788] *Zato vas vabimo, da pobrsate po svoji omari in najdete kos oblačila, ki ga že nekaj časa niste nosili.* (Ob, 42/09, s. 11)
- [789] *Pred mano je kup kovčkov.* (J, 29/10, s. 37)

5.2.3. TYP B₂ – 'nieokreślona ilość określonego zbioru'

5.2.3.1. Zbiór ludzi

5.2.3.1.1. Num. Indef.

- [790] *Več sorodnikov po moji in moževi strani ima alergijo na hrano in zdravila.* (A, 21/09, s. 40)

5. Analiza struktur partytywnych

[791] *Veliko je tistih Slovenk, ki svoje zgodbe o uspehu nizajo zunaj meja naše dežele in se podajo novim dogodivščinam naproti.* (E, 5/10, s. 66)

[792] *Poleg brezposelnih je med revnimi precej starejših ljudi, ki imajo zelo majhne pokojnine (...).* (NŽ, 6/10, s. 9)

5.2.3.1.2. Nom. Quant.

[793] *Otroci so odraščali v udobju in varnem zavetju, kot večina otrok slavnih hollywoodskih prebivalcev so obiskovali elitno šolo z visoko letno šolnino.* (J, 29/10, s. 41)

[794] *Za večino predstavnic nežnejšega spola bo za vedno ostal nepozabni modrooki Danny Zuko iz Briljantne (...).* (Ob, 42/09, s. 48)

5.2.3.1.3. Nom. Appell.

[795] *'House of Experts' je skupina najbolj priznanih frizerjev, ki prispeva k nenehnemu razvoju izdelkov za nego las.* (LZ, 7/10, s. 44)

5.2.3.1.4. Pron. + Praep. od

[796] *Ko kdaj komu od meni bližnjih to posredno ali neposredno navržem, se brani z vsemi desetimi.* (O, 25/10, s. 5)

5.2.3.1.5. Określenia ułamkowe

[797] *Okoli tretjina moških sploh ne reagira na delovanje viagre.* (L&Z, 5/10, s. 66)

5.2.3.2. Zbiór przedmiotów nieożywionych i nieabstrakcyjnych

5.2.3.2.1. Num. Indef.

[798] *[I]mela sem doma veliko svojih izdelkov, ki sem jih ravno takrat pripravljala za New York.* (E, 8/09, s. 20)

[799] *Ogromno teh preparatov sem prodal tudi po svetu, po vsej Jugoslaviji in Evropi, pa celo v Avstralijo.* (Ob, 42/09, s. 42)

5.2.3.2.2. Nom. Appell.

[800] *Na ogled in nakup se bo ponujala cela vrsta privlačnih knjig po ugodnejših cenah.* (A, 24/09, s. 14)

5.2.3.3. Przykłady partytywności nie stanowią licznej grupy – nie znaleziono żadnego przykładu TYPU B₁.

5.2.4. TYP C – pozorna partytywność związana z częścią (względnie natężeniem) pojęcia niesubstancjalnego, niematerialnego, abstrakcyjnego

5.2.4.1. Niesubstancjalność (materialność, nieabstrakcyjność)

5.2.4.1.1. Nom. Appell.

[801] *Nekateri v mirne in oddaljene koticke našega planeta, drugi kam v bližino, kjer se odvijajo zabave do jutranjih ur.* (E, 8/09, s. 72)

[802] *Središče našega glavnega mesta bogati ljubka, prijazna in svetla trgovinica OrCa.* (LZ, 7/10, s. 74)

5.2.4.1.2. Nom. Quant.

[803] *Večina člankov o njej se začanja s priznanjem novinarja, da so se mu pred intervjujem tresla kolena.* (J, 29/10, s. 42)

5.2.4.2. Niematerialność (niesubstancjalność)

5.2.4.2.1. Num. Indef.

[804] *Obstaja več slogov ikebane, nekateri so skrajno preprosti, drugi pa ekstravagantni.* (A, 21/09, s. 2)

[805] *Nika je že nekaj časa srečno zaljubljena.* (L, 22/10, s. 38)

[806] *Na nekoliko nenavadnem, bolj popovsko obarvanem izdelku slišimo tudi veliko spevnih refrenov (...).* (A, 21/09, s. 10).

[807] *Kot da mi gre za življenje, se trudim ujeti čim več nepozabnih trenutkov.* (E, 5/10, s. 23)

[808] *V glavi imam veliko novih načrtov, vendar o njih ne bom govorila na glas, ker se morajo docela razviti.* (E, 8/09, s. 20)

5. Analiza struktur partytywnych

[809] *Tokrat ne bomo modrovali, temveč vam predlagamo nekaj drugačnih in zelo slastnih receptov za jedi, ki jih lahko v celoti ali deloma pripravimo tudi vnaprej.* (A, 24/09, s. 3)

[810] *Ne vem, kako, ampak vedno se je nabralo ogromno dela, tako v politiki kot prej v pravu.* (Ob, 42/09, s. 41)

[811] *Odtlej je posnel kar nekaj uspešnic.* (Ob., 42/09, s. 50)

[812] *Alkoholne pijače pogosto vsebujejo več kalorij in njihova pomanjkljivost je, da spodbujajo apetit.* (L&Z 5/10, s. 19)

[813] *Jogurt brez dodanega sadja in sadnih sokov, narejen iz posnetega mleka, je okusno živilo, ki vsebuje malo kalorij.* (LZ, 7/10 s. 77)

5.2.4.2.2. Nom. Quant.

[814] *Večina talentov bo pozabljena že dan po finalni oddaji.* (L, 22/10, s. 11)

[815] *Pomaga nam razpresti niti, ki so se nam zapletle, in dele svojega življenja na novo opredeliti.* (J, 29/11, s. 15)

[816] *Kuharska mojstrica Maja je pripravila kup dobrih receptov, ki jih lahko prinesemo že pripravljene s seboj na piknik ali pa jih pripravimo v naravi, na žaru.* (A, 13/10, s. 33)

[817] *Gledalci si bodo del oddaje lahko ogledali že v soboto (...).* (Ob, 42/09, s. 20)

[818] *Le dober teden dni za tem, ko se bo smukala med lepoticami, jo čaka nov izziv, ki mu je posvetila dobršen del svoje kariere.* (L, 19/10, s. 4)

5.2.4.2.3. Nom. Appell.

[819] *Tudi njene noge so namreč posejane z goro neljubih pikic.* (N, 28/10, s. 11)

5.2.4.3. Abstrakcija

5.2.4.3.1. Num. Indef.

[820] *Za vas imamo nekaj nasvetov strokovnjakov, kako premagati čustvena stanja, ki lahko vplivajo na zdravje.* (L&Z, 5/10, s. 64)

- [821] *Načrtovanje in priprava takšnega dogodka utegneta biti naporna in zamudna, zato smo zbrali nekaj idej, ki vam bodo olajšale delo.* (A, 13/10, s. 3)
- [822] *[P]lošči namenimo nekaj pozornosti.* (E, 5/10, s. 28)
- [823] *Še vedno smo dokaj majhni in včasih imamo finančne probleme, v tujini je več priložnosti, pa tudi večja konkurenca.* (E, 8/09, s. 76)
- [824] *Za temi manekenkami je veliko garanja in odpovedovanja, po drugi strani pa počnejo zgolj to in se lahko temu posvetijo.* (E, 8/09, s. 100)
- [825] *Mnogokrat so zelo trmasti in neodvisni, zahtevajo veliko čustvene pozornosti.* (LZ, 7/10, s. 61)
- [826] *Zdaj je torej čas, da svojemu zdravju posvetite več pozornosti.* (A, 21/09, s. 49)
- [827] *Lepotna priprava na zabavo od nas zahteva kar precej energije.* (A, 21/09, s. 14)
- [828] *David pa ima dovolj umazanije, brezupa in nasilja in odide, da bi se vrnil k noseči ženi.* (E, 5/10, s. 29)
- [829] *Seveda pa je v to treba vložiti veliko časa, dobre volje in denarja ter se na vsakem koraku izkazati.* (E, 5/10, s. 68)

5.2.4.3.2. Nom. Quant.

- [830] *Delček tebe bo vedno ob meni.* (L, 22/10, s. 45)
- [831] *Od prvega manekenskega nastopa je ohranila tudi delčke spominov.* (E, 5/10, s. 34)
- [832] *Občutka, da je to del mene, kot bi to že neštetokrat prej počela.* (E, 5/10, s. 34)
- [833] *Da, domotožje postane del tebe.* (E, 5/10, s. 68)
- [834] *In prav po njihovem zgledu so pri Heinzu pripravili nekaj predlogov, kako si delček Avstralije pripeljete k sebi domov.* (A, 13/10, s. 38)

5.2.4.3.3. Pron. + Praep. od

- [835] *Če si razbijate glavo z vprašanjem, kam bi spravili vso obutev, vam bo morda pomagal kateri od naših predlogov, ki jih lahko uporabite tako za predsobo kot spalnico in kopalnico.* (A, 21/09, s. 2)

5. Analiza struktur partytywnych

5.2.4.3.4. Przykłady oznaczające abstrakcję mają często znaczenie metaforyczne, por. przykłady od [830] do [834]. Konstrukcje te wykazują jednak pewne podobieństwo znaczeniowe do ‘nieokreślona część’, jednak nie jest to ani część substancji, ani ilość zbioru, tylko część pojęcia abstrakcyjnego, niesubstancjalnego, względnie przenośne stopniowanie, intensyfikacja cechy.

5.2.5. Konstrukcje predykatywne

[836] *Žival je del družine.* (A, 21/09, s. 10)

[837] *Zlasti med ženskami je veliko takih, ki imajo pogosto mrzla stopala.* (A, 24/09, s. 19)

[838] *Do sedaj nisem imela negativnih izkušenj, sem pa že slišala pripombe sodelavk...* (E, 8/09, s. 76)

[839] *Tudi sama sem si je zaželela, saj mi ob redni službi in dveh otrocih primanjkuje časa in energije zase.* (LZ, 7/10, s. 46)

[840] *Izdelki Tefal ne vsebujejo zdravju škodljivih elementov, kot so svinec, kadmij in kislina PFOA (...).* (LZ, 7/10, s. 90)

[841] *Predvsem če imate preveč maščobe okoli trebuha, morate resno razmisliti o dieti.* (Li, 30/10, s. 27)

[842] *Vedno več je deklet, ki pristopajo k meni, ki sprašujejo in jih zanima, na kakšen način se lahko politično angažiraš (...).* (Ob, 42/09, s. 41)

5.2.6. Konstrukcje ilościowe

5.2.6.1. Ilość

5.2.6.1.1. Liczba ludzi

5.2.6.1.1.1. Num. Def.

[843] *Trije prijatelji, ki vsak po svoje delamo v medijih, smo se poimenovali „doktorji marginalnih veščin”.* (L, 22/10, s. 11)

- [844] *Iz italijanske nacionalne televizije Rai international pa so sporočili, da pričakujejo najmanj 70 milijonov gledalcev po vsem svetu.* (L, 22/10, s. 38)
- [845] *Pohoda se je udeležilo tudi okoli 400 otrok in oseb s posebnimi potrebami.* (A, 21/09, s. 41)
- [846] *Prisežem, da bi se dobri tretjini naše populacije ob takšnem prizoru od groze ježili lasje.* (E, 5/10, s. 74)
- [847] *Za slednjim trpi kar 135.000 Slovencev, v svetu pa kar 150 milijonov moških starejših od 50 let.* (LZ, 7/10, s. 50)

5.2.6.1.1.2. Nom. Appell.

- [848] *Člani skupine Čuki so na nedavnem tradicionalnem Lady pikniku pod Tivoljskim gradom v Ljubljani takole združili moči na tekmovanju v peki na žaru Heinz.* (A, 13/10, s. 28)
- [849] *Kuhinjo sta nagrajenki na sedežu podjetja Pivka d.d. izročila predsednik uprave Janez Rebec in član uprave Aleksander Debevec (...).* (A, 21/09, s. 10)
- [850] *Tokrat objavljamo 'necenzurirano' fotografijo pomarančne kože Marjetke Vovk, še sveže poročene članice skupine Tangels.* (N, 28/10, s. 11)

5.2.6.1.1.3. Num. en/eden + Adi. Sup.

- [851] *Tudi za Boška Šota, najskrivnotnejšega od padle trojice nekdanjih mo-gočnejšev, velja, da se nikoli ni sprijaznil z imenom tajkun, ki ga je dobil po svojem padcu.* (J, 29/11, s. 6)
- [852] *Gibonni je eden najbolj priljubljenih hrvaških pevcev v Sloveniji.* (L, 22/10, s. 5)
- [853] *Maja Matevžič, ena naših najuspešnejših nekdanjih teniških igralk, se dobro razume s štiri leta mlajšim bratom Miho Matevžičem (...).* (L, 22/10, s. 7)
- [854] *Kakor koli že, eden naših najplodovitejših kantatorjev, je pred kratkim izdal svojo prvo otroško slikanico.* (L, 22/10, s. 49)
- [855] *Ker osvajate z glavo, ne s telesom, ste ena tistih žensk, o katerih moški zaljubljeno sanjarijo (...).* (E, 8/09, s. 65)

5. Analiza struktur partytywnych

[856] *Po nekaj letih sem, kot so mi povedali, veljala za enega najboljših, najzanesljivejših, potrpežljivih in delavnih modelov in končno so se mi ta težka vrata mode na široko odprla.* (E, 5/10, s. 68)

[857] *Tedaj je bil eden najmlajših igralcev vseh časov, ki ga je doletela ta čast.* (Ob, 42/09, s. 50)

[858] *Anja Križnik Tomažin je gotovo ena najbolj iskanih slovenskih voditeljic.* (L, 19/10, s. 4)

5.2.6.1.1.4. Num. en/eden + Praep. od

[859] *Najprej sem se soočila s tem, da sem bila ena od mnogih, ki je poskušala odpreti vrata, skozi katera le redko koga spustijo.* (E, 5/10, s. 68)

[860] *Zanesljivo je postal eden od zvezdnikov s hollywoodske A-liste (...).* (Ob, 42/09, s. 50)

[861] *Ena od navijačic grize sveže nalakirane nohte.* (O, 25/10, s. 16)

[862] *Eno od punc očitno razdraži igra angleškega reprezentanca Garetha Barryja (...).* (O, 25/10, s. 19)

[863] *Ronan Keating, eden od članov skupine Boyzone, se je po 12 letih zakona ločil od žene Yvonne.* (L, 22/10, s. 35)

5.2.6.1.1.5. Num. en/eden + Praep. izmed

[864] *Ena izmed najlepših slovenskih igralk je v zadnjem času poznana predvsem zaradi svojega zasebnega življenja (...).* (E, 5/10, s. 29)

[865] *V osje gnezdo se ne drega, je tiho pripomnil eden izmed maloštevilnih moških gledalcev.* (O, 25/10, s. 18)

[866] *Nenadoma ena izmed njih vstane in pomenljivo razglasi: „Jaz grem na wc”.* (O, 25/10, s. 18)

5.2.6.1.1.6. Num. en/eden + Pron.

[867] *Primorec Valter Birsar se bo v zgodovino slovenskega nogometa zapisal kot eden tistih, ki je v svojo statistiko vpisal tudi zadetek na svetovnem nogometnem prvenstvu.* (N, 27/10, s. 9)

5.2.6.1.2. Liczba przedmiotów

5.2.6.1.2.1. Nom. Appell.

[868] *Na oči položimo kolobarčka kumarice.* (A, 13/10, s. 15)

[869] *Po povedanem lahko sklepamo, da ima rada razvajanje, zato tudi ni redko, da si za 'dušo' včasih privošči kozarec penine (...).* (Ob, 42/09, s. 72)

5.2.6.1.2.2. Nom. Quant.

[870] *V določenem trenutku je tisti kos papirja lahko vreden precej denarja.* (L&Z, 5/10, s. 84)

[871] *Drla sem se in se niti za hip zmenila za velik krožnik ocvrtega krompirčka.* (E, 8/09, s. 106)

[872] *Američni jih iz rezin belega kruha za opečnec pripravljajo za zajtrk.* (A, 21/09, s. 28)

[873] *Če kockice ali rezine belega kruha prelijemo z mešanico mleka in jajc, lahko naredimo odličen puding ali piti podobno pecivo.* (A, 21/09, s. 28)

5.2.6.1.2.3. Num. Def.

[874] *[V]sakdanji prehrani dodajte od ene do dve čajni žlički zmletih lanenih semen, ki so odličen rastlinski vir omega-3 maščobnih kislin.* (LZ, 7/10, s. 42)

[875] *Drugi nagrajenci pa so se razveselili 50 knjig Jedi z perutnino in 10 zabojev z dobrotami iz Pivke.* (A, 21/09, s. 10)

5.2.6.1.2.4. Num. Indef.

[876] *Človeški prebavni trakt poseljuje več kot 1014 bakterij, katere uvrščamo v več kot 500 različnih vrst. Največ teh bakterij se nahaja v debelem črevesju, kjer je prisotnih tudi nekaj kvasovk.* (LZ, 7/10, s. 53)

5.2.6.2. Waga

5.2.6.2.1. Num. Def. + miligram/gram

[877] *V jetrih nastane vsak dan od 500 do 1200 miligramov holesterola.* (A, 21/09, s. 48)

5. Analiza struktur partytywnych

[878] *Dnevno naj bi zaužili največ dva tisoč miligramov natrija ali pet gramov kuhinjske soli.* (Li, 30/10, s. 5)

[879] *Po poročanju strokovnjakov za The Daily Mail naj ženska torbica ne bi tehtala več kakor 1,3 kg, raziskave pa so pokazale, da v povprečju ženska torbica tehta 2,5 kg.* (E, 8/09, s. 99)

5.2.6.3. Pojemność

5.2.6.3.1. Num. Def. + litr

[880] *Če popijete od 2 do 3 litre vode na dan, pripomorete k napeti koži in njeni večji obrambni sposobnosti.* (A, 13/10, s. 15)

5.2.7. Typ mieszany

Przykłady z tej grupy zawierają kilka konstrukcji partytywnych / ilościowych lub konstrukcje partytywne i ilościowe.

5.2.7.1. Przykłady niejednorodne

[881] *Prostovoljci na terenu, pa tudi nekateri veterinarji opozarjajo, da je zadnji dve leti izjemno veliko zapuščenih in zavrženih živali.* (A, 21/09, s. 10)

[882] *Naučiti se je treba postaviti zdrave meje in zahtevati (ne prositi), da drugi družinski člani prevzamejo del bremena ali plačajo za vašo pomoč.* (A, 21/09, s. 13)

[883] *Tokrat smo v našem kuharskem kotičku pripravili osem namigov, kako lahko z živili, ki jih imamo vedno na zalogi, ter z nekaj iznajdlivosti zlahka in v veliko krajšem času pričaramo odlično kosilo.* (A, 21/09, s. 24)

[884] *V prenovljeni liniji je več izdelkov, ki vsebujejo kakovostne maščobe ter manj soli in sladkorja.* (A, 21/09, s. 40)

[885] *Ugotovili so namreč manj izostankov od dela – do 20 odstotkov manj izgubljenih delovnih dni.* (A, 21/09, s. 46)

- [886] *Pred kratkim se je lotil smešnega projekta, katerega del je sicer tudi nekaj novih skladb (...).* (E, 5/10, s. 28)
- [887] *Založba Blue Note Records je še dolga desetletja ena najbolj cenjenih založb za jazz glasbo, ki je skozi leta izdala mnogo odličnih plošč.* (E, 5/10, s. 28)
- [888] *Za člane Lumpi kluba in druge lumpije ekipa animatorjev pripravi pravo športno obarvano zabavo (...).* (A, 24/09, s. 17)
- [889] *Pokojni dr. Dražigost Pokorn je že davno ugotavljal, da je zdrava prehrana sestavljena iz 40 odstotkov črnega kruha, testenin, riža in kašastih jedi, iz 35 odstotkov sadja in zelenjave, pri čemer naj bo najmanj ena tretjina svežega sadja in svežih solat, skupaj približno 400 gramov in več na dan, 20 odstotkov mlečnih izdelkov, rib, jajc, perutnine, ne več kot 70 do 100 gramov pustega mesa na dan ali česa podobnega za zamenjavo ter čim manj slaščic, maščob in sladkorjev. Slednjega naj bo največ 5 odstotkov na dan, kar pomeni nekaj žlič sladkorja, košček čokolade ali peciva.* (A, 24/09, s. 55)
- [890] *Statistike pravijo, da si kar 50 odstotkov otrok, starih med. 15 in 18 let, redno grize nohte, takšno navado pa ima tudi mnogo odraslih.* (LZ, 5/10, s. 98)
- [891] *Med drugim je bilo spodbudno predvsem odkritje ankete, da je s svojim spolnim življenjem zadovoljnih kar 67 odstotkov moških ter 61 odstotkov žensk in da je spolnost pomemben del partnerskega odnosa.* (LZ, 7/10, s. 50)
- [892] *Vendar skoraj polovica žensk pozabi vzeti vsaj eno tableto na teden, več kot petina pa kar dve tableti.* (LZ, 7/10, s. 51)
- [893] *Z omenjeno mešanico, ki vam jo bomo predstavili, boste v telo prejeli kar 37 odstotkov potrebnega vitamina C na dan, 1,8 grama vlaknin, pri tem zaužili le 123 kalorij na dva decilitra in pol vode.* (LZ, 7/10, s. 98)
- [894] *Borovnice vsebujejo do 150 različnih polifenolovih snovi z visokim antioksidacijskim potencialom, med njimi so najpomembnejši skupina rdečih barvil antocianinov, elagična kislina, kvercitin in katehini.* (Li, 30/10, s. 4)
- [895] *Čeprav so zabave neke vrste sestavni del manekenstva, večina manekenk na koncu zaradi utrujenosti od poletov, snemaj in modnih revij raje preživi čas v mirnem, družinskem okolju.* (L&Z, 5/10, s. 92)

5. Analiza struktur partytywnych

[896] *Med ustvarjanjem šova Slovenija ima talent sem – kot žirant – pridobil veliko novih prijateljic in prijateljev, ker smo bili uigrana ekipa, ki je skupaj prebila zelo veliko časa.* (N, 27/10, s. 5)

[897] *Povsod je bila mularija in tudi nad Pohorjem sem videl skupino fantov, ki so precej glasno veseljačili s polnimi kozarci vina.* (N, 28/10, s. 9)

5.2.7.2. Przepisy kulinarne

[898] *Kruh s skuto: 4 rezine rženega kruha, 100 g puste skute, 200 g grozdja.* (A, 21/09, s. 18)

[899] *Grozdna rulada: 2 svinjska zrezka (vsak po 150 g), 5 žlic grozdnega soka, 2 žlički sojine omake, 5 stebel pora, 300 g grozdja, 2 žlički olja, 100 ml juhe.* (A, 21/09, s. 19)

[900] *Grška sirova pita z blitvo: 1 zavitek vlečenega testa, 500 g mlade blitve, 500 g puste skute, 200 g sira, 3 jajca, 3 žlice olja, 1 dl mleka, sol in poper.* (A, 21/09, s. 24)

[901] *Kuskus z govedino in čičerko: 250 g instantnega kuskusa, 300 g na 2 do 3 cm velike kocke narezane govedine, 1 čebula, 2 korenčka, ½ gomolja zelene, 1 zelena bučka, 1 pločevinka čičerke, 4 žlice olja, 20 g masla, 1 žlička sladke paprike, 1 ščep cimeta, 1 ščep zmlete kumine, 3 dl čiste juhe ali 1 goveja jušna kocka, sol in poper.* (A, 21/09, s. 25)

[902] *Piščančji ragu z ajdovimi žganci: 350 piščančjih perutnic, 250 g piščančjih želodčkov, 2 korenčka, 1 steblo pora, ¼ gomolja zelene, 1 vrečka instantne moke za ajdove žgance, 5 žlic olja, 2 vejici timijana, 1 žlica sesekljanega peteršilja, sol in poper.* (A, 21/09, s. 25)

[903] *Zapečeni zdrobovi njoki po rimsko: 250 g instantnega pšeničnega zdroba, 2 dl mleka, 1 jajce, 1 ščepec muškatnega oreška, sol, 1 žlica masla ali olja, 1 kozarček rdečega pesta, 4 žlice na grobo naribanega sira.* (A, 21/09, s. 26)

[904] *Kruhov puding z rozinami: 4 žemlje ali 4 večje rezine 1 dan starega belega kruha, 1,5 dl mleka, 3 jajca, 2 do 3 žlic sladkorja, 1 vanilijin sladkor, 3 žlice v rumu ali v topli vodi namočenih rozin, 1 žlička nastrgane lupnice neškropljene limone ali 1 žlica sesekljanje kandirane limonine lupine, 1 žlička masla, sveže sadje za okras, 3 žlice sadnega sirupa.* (A, 21/09, s. 28)

- [905] *Lahki sendvič: 100 g svinjine solimo, popramo in spečemo na pol žličke olja. Razpolovimo žemljo, namažemo z žličko gorčice in žličko kečapa. Obložimo z rezinami paradižnika, 2 listoma solate in 25 g kumar, narezanih na rezine. Potresemo z žličko pražene čebule.* (A, 13/10, s. 20)
- [906] *Široki rezanci s fižolo v kremni omaki: 350 g širokih rezancev, 25 g masla, 2 stroka česna, 350 ml sladke smetane, 4 žličke mešanih italijanskih začimb, 2 limoni, 80 g parmezana, sol, poper, 300 g stročjega fižola, 50 g peteršilja.* (A, 13/10, s. 25)
- [907] *Trikotniki tortilj z bučkami in grahom: 4 pšenične tortilje, 1 majhna zelena bučka, 1/3 skodelice kuhanega graha, 1/2 skodelice sesekljanega paradižnika, 1 žlička olivnega olja, sol, poper, ščepec origana, 1 mocarela.* (A, 13/10, s. 28)
- [908] *Obloženi kruhek: 5 orehov, 1/2 jabolka, nekaj limoninega soka, 2 žlici pušste skute, 2 rezini polnozrnatnega kruha, 2 lista zelene solate, 2 žlici kalčkov.* (A, 24/09, s. 22)
- [909] *Sladki sendvič: 1 vejica peteršilja, 1 strok česna, 40 g lahkega jogurta, 1 paradižnik, 1/4 štručke, 2 rezini kuhane šunke, 2 rezini ananasa, 20 g mazljivega sira.* (A, 24/09, s. 23)
- [910] *Cimetove zvezdice: 3 beljaki, 350 g sladkorja v prahu, 200 g zmletih mandljev, 200 g zmletih lešnikov, 1 zavitek vanilijevega sladkorja, 1 žlica mletega cimeta, noževa konica mletih nageljnovih žbic.* (A, 24/09, s. 31)
- [911] *Piščanec v srajčki: lonček mlačega jogurta, 120 g piščanca, narezanega na koščke, polovica čebule, žlička olja, žlička moke, žlička kaper, skodelica zelenjavne juhe.* (LZ, 7/10, s. 78)
- [912] *Breskvini sladoled s kardamomom: 8 semen kardamoma, približno 6 breskev (500 g mesa, brez koščic), 75 g sladkorja, 30 ml vode, 200 ml navadnega jogurta.* (LZ, 7/10, s. 81)
- [913] *Napitek za pomladitev: 1/4 melone, manjši kos ananasa, 1 hruško, nekaj mete po okusu, manjši šopek.* (LZ, 7/10, s. 89)
- [914] *Pečen piščanec s krompirjem: 500 g krompirja, poper, 2 biolimoni, sol, 1 piščanec (približno 1,5 kg), 10 strokov česna, 1/2 cimetove palčke, 1/2 šopka*

5. Analiza struktur partytywnych

žablja, 3 žlice masla, 2 vejici rožmarina, 2 rdeča čilija, 150 ml belega vina.
(Li, 30/10, s. 30)

5.2.8.3. Jadłospisy

[915] Majhno jabolko in skodelica ingverjevga čaja brez sladkorja. (LZ, 5/10, s. 82)

[916] 100 g bučk in 150 g kalamarov, spečenih na žaru z eno žličko ekstra deviškega olivnega olja in nekaj nasekljanega peteršilja, 100 g polnozrnatoga kruha.
(LZ, 5/10, s. 82)

[917] 2 paketa krekerjev, skodelica nesladkanega čaja, 2 lončka posnetega naravnega jogurta, 1 jabolko ali 1 hruška. (LZ, 7/10, s. 78)

[918] Rezina kruha, 2 lončka polnomastnega sadnega jogurta. (LZ, 7/10, s. 79)

5.2.8.4. Porady kosmetyczne i inne

[919] Vzemite nekaj kock ledu in jih 5 minut držite na obrazu in vratu. (A, 21/09, s. 15)

[920] Luščilo za telo: 45 g drobno zmletoga koruznega škroba, 30 g drobno zmetih ovsenih kosmičev, 30 g drobno zmetih mandljev, 1 žlico olja, 10 kapljic sivkinega eteričnega olja, 5 kapljic eteričnega olja sandalovine. (LZ, 7/10, s. 23)

[921] Če sumite, da vas zjutraj utegne prebuditi mijavkanje, spijte dva velika kozarca vode, vzemite dve tableti aspirina, nekateri pa priporočajo še, da pojedete rezino kruha. (A, 21/09, s. 15)

5.2.8.5. W typie mieszanym można wyróżnić kilka przykładów partytywności, m.in. partytywności TYPU A₁

[922] [N]ekaj mete po okusu. (LZ, 7/10, s. 89)

[923] [N]ekaj nasekljanega peteršilja. (LZ, 5/10, s. 82)

[924] [N]ekaj kock ledu. (A, 21/09, s. 15)

5.3. Wnioski podsumowujące

Najpopularniejszymi rodzajami partytywności są w obydwu językach TYPY A_2 i B_2 – określające właściwe znaczenie partytywności oraz TYP C, który jest dosyć swoisty: stopniuje lub określa natężenie (ilości) przedmiotów niesubstancjalnych, niematerialnych, a nawet pojęć abstrakcyjnych (por. rozdział 5.1.9.3 i 5.2.9.3).

Ponieważ partytywność jest podkategorią kategorii ilości i miary, często obie kategorie występują w wypowiedzi obok siebie, jak w przypadku typu mieszanego (patrz rozdziały 5.1.8 i 5.2.8), zwłaszcza zaś przepisów kulinarnych czy jadłospisów.

Wśród struktur partytywnych przeważają w języku polskim liczebniki nieokreślone w TYPACH A i B, natomiast liczebniki określone i rzeczowniki ilościowe w przypadku konstrukcji ilościowych. Podobnie jest w języku słoweńskim, przy czym wśród wyrażen ilościowych popularny jest również liczebnik *en/eden* w kombinacji z przymkami i stopniem najwyższym przymiotnika (por. 5.2.6.1.4, 5.2.6.1.5 czy 5.2.6.1.6).

6. Podsumowanie

Magazyny dla kobiet prezentują ekskluzywny styl życia, propagując ideał kobiecości – damy i kobiety sukcesu, która dzięki własnej inicjatywie potrafi zaspokoić swoje codzienne potrzeby. Życie bohaterek pism popularnych układa się nieco inaczej – spoczywa na nich obowiązek prowadzenia domu, a co w tym wszystkim najistotniejsze – dokonywania codziennych zakupów. Jedną z ich najważniejszych życiowych decyzji jest wybór artykułów spożywczych i chemii gospodarczej. Dlatego też w wysokonakładowej prasie kobiecej pojawiają się nieustannie porady dotyczące prania, sprzątania i gotowania. Są to także obszary, w których występuje najwięcej konstrukcji posesywnych i partytywnych.

6.1. Posesywność

Podsumowując różne sposoby wyrażania posesywności w językach polskim i słoweńskim trzeba zaznaczyć, że bliskie pokrewieństwo obu języków wpływa na podobieństwa w sposobach wyrażania relacji posiadania. Nieznaczne różnice wynikają głównie z rozwoju języków.

Przeprowadzona analiza przedmiotowa fraz nominalnych wyrażających posiadanie wykazuje zdecydowaną przewagę przykładów posesywności pozornej nad rzeczywistą. O zaliczeniu danej konstrukcji do TYPU I decydują określone warunki (por. rozdział 1.3.3) – posiadacz jest osobą, posiadane zaś materialnym przedmiotem konkretnym, posiadanym na własność przez długi okres. Natomiast TYP II odnosi się do różnych relacji, tylko pozornie posesywnych.

6.1.1. Język polski

W języku polskim wśród struktur oddających posesywność atrybutywną przeważają zaimki dzierżawcze. Zaimki dzierżawcze w trzeciej osobie liczby pojedynczej i mnogiej nie są właściwymi zaimkami dzierżawczymi, lecz zaimkami osobowymi w genetiwie. Wskazują one na przynależność posiadanego do konkretnego posesora, por. np. [11] ... *moim rodzinnym domu*, [18] ... *ich krótkie tuniki*. Stosowane są wtedy, gdy posiadacz jest znany lub wcześniej podany w tekście bądź też w celu wskazania konkretnego posesora.

Drugim, co do frekwencji, wykładnikiem posesywności, jest genetivus possessivus. Konstrukcje te składają się z genetiwu wyrażającego posiadacza oraz wyrażonej rzeczownikiem w mianowniku rzeczy posiadanej, por. np. [4] ... *domu ojca* czy [6] ... *wiertarka sąsiada*.

Ponadto posesywność atrybutywną wyrażają zwrotne zaimki dzierżawcze, np. [2] ... *swoje rzeczy*, marginalnie przymiotniki dzierżawcze, np. [4] ... *mami-nej spódnicy*. Natomiast posesywność predykatywną wyraża przede wszystkim czasownik *mieć*, por. [27] ... *mam miliardy*.

6.1.2. Język słoweński

Z analizowanego materiału wynika, że do wyrażania posesywności atrybutywnej w języku słoweńskim służą przede wszystkim zaimki dzierżawcze (słń. *svojilni zaimki*). Klasa zaimków dzierżawczych jest w słoweńszczyźnie rozszerzona o formy dla trzeciej osoby sg. *njegov, njen*, pl. *njihov* oraz dla wszystkich osób liczby podwójnej: *najin, vajin, njun*. Ich dystrybucja jest bardzo powszechna, nieznacznie przewyższają liczebnie równie popularne przymiotniki dzierżawcze (słń. *svojilni pridevniki*). Świadczą o tym liczne przykłady, por. [292] ... *njeni omari*, [300] ... *najinega novega doma*.

Svojilni pridevniki pod względem morfologicznym są derywatami odrzeczownikowymi, natomiast pod względem semantycznym są poniekąd wariantami dopełniacza posesywnego. W tych konstrukcjach posiadacz jest wyrażony za pomocą przymiotnika dzierżawczego, posiadane zaś rzeczownikiem, por. [282] ... *sošolkino stanovanje*, [287] ... *moževo podjetje*.

Oprócz tych dwóch wykładników posesywności atrybutywnej wymienić należy jeszcze zwrotny zaimek dzierżawczy, por. np. [312] ... *svojega prvega kola*; a w posesywności predykatywnej czasownik *imeti*, np. [319] ... *ima lepo plačo*.

6.1.3. Podobieństwa i różnice

Przeanalizowane przykłady posesywności atrybutywnej pokazują, że jest ona w języku polskim i słoweńskim wyrażana za pomocą takich samych konstrukcji językowych. Są to najliczniejsze w obu językach zaimki dzierżawcze oraz – drugie w kolejności – genetivus possessivus w języku polskim i przymiotnik dzierżawczy w języku słoweńskim. W języku polskim przymiotniki dzierżawcze (słń. *svojlni pridevniki*) zaniknęły prawie zupełnie (choć są żywe w gwarach), natomiast w języku słoweńskim użycie dopełniacza posesywnego jest zawężone przede wszystkim do rozbudowanej frazy nominalnej.

6.1.4. Glosa

Zaprezentowana klasyfikacja posesywności porządkuje równolegle poszczególne jej typy, po pierwsze ze względu na znaczenie i – po drugie – ze względu na formę konstrukcji. Podział ten oddziela posesywność rzeczywistą (TYP I) od szeregu podtypów posesywności pozornej (TYP II) – w mniejszym lub większym stopniu oddalonych od TYPU I.

Podana analiza potwierdza, iż posesywność jest kategorią niejednoznaczną i niezwykle trudną do sklasyfikowania. Poza znaczeniem jeszcze jeden czynnik wpływa na możliwość przyporządkowania danej struktury do posesywności – mianowicie kontekst, w jakim ona występuje. Należy zatem wyraźnie podkreślić, że posesywność jest kategorią złożoną, podlegającą klasyfikacji na podstawie wielu czynników, nie tylko językowych.

6.2. Partytywność

Ogólnie przyjęte podstawowe znaczenie partytywności określono jako relację część : całość. Analiza materiału badawczego pozwala jednak na wyróżnienie kilku jej wariantów. Za prymarne uznano znaczenia 'nieokreślona ilość nieokreślonej substancji / nieokreślonego zbioru' (TYPY A₁ i A₂) oraz 'nieokreślona ilość określonej substancji / określonego zbioru' (TYP B₁ i B₂). Znaczenie partytywności zachowują również konstrukcje określające część (względnie natężenie, wartość) pojęcia niesubstancjalnego, niematerialnego, abstrakcyjnego (TYP C).

6. Podsumowanie

Zasadniczym wykładnikiem kategorii partytywności jest genetivus partitivus, który oznacza ograniczenie ilościowe, wskazuje na część całości wyrażonej właśnie genetivem. W podstawie rozpatrywanej tutaj frazy nominalnej genetywnej można wyróżnić przede wszystkim liczebniki właściwe (określone), liczebniki nieokreślone, rzeczowniki ilościowe, rzeczowniki nazywające naczynie lub inny przedmiot przydatny do mierzenia ilości czegoś oraz określające miarę, wagę i pojemność, a także zaimki.

6.2.1. Język polski

W języku polskim przeważają TYPY A_2 i B_2 wyrażające ‘nieokreśloną ilość nieokreślonego / określonego zbioru’ oraz specyficzny, odbiegający od właściwej partytywności, TYP C. Wśród konstrukcji przeważają liczebniki nieokreślone, por. np. [571] ... *sporo produktów* czy [575] ... *trochę pierogów*.

6.2.2. Język słoweński

W języku słoweńskim, podobnie jak w polskim, również przeważają struktury partytywne TYPU A_2 i B_2 oraz TYPU C. Wśród konstrukcji zaś najpopularniejsze są liczebniki nieokreślone, por. np. [749] ... *veliko prijatelj*, [760] ... *nekaj jih*.

6.2.3. Podobieństwa i różnice

W obydwu językach najliczebniejszymi rodzajami partytywności są TYPY A_2 i B_2 – niosące właściwe znaczenie partytywności oraz TYP C. Zdecydowana większość struktur odnosi się do określenia ilości. Liczne są również grupy z różnymi rodzajami częściowości, interesujące struktury partytywne i ilościowe można odnaleźć w przepisach kulinarnych i jadłospisach.

W języku polskim wśród struktur partytywnych przeważają liczebniki nieokreślone w przypadku partytywności, natomiast liczebniki określone i rzeczowniki ilościowe w konstrukcjach ilościowych. Podobnie jest w języku słoweńskim, przy czym popularny jest tutaj również liczebnik *en/eden* w kombinacji z przyimkami i stopniem najwyższym przymiotnika.

Wnioski końcowe

Zdaniem J. Mackiewicz, część czegoś sugeruje relację częstkowości, czyli partytywności. Jest to jedna z form porządkowania świata – postrzeganie jakiegoś obiektu, zjawiska, jako innego (większego lub mniejszego) elementu (Mackiewicz 2006, s. 95). Podobnie posesywność, według G. Lakoffa, organizuje rzeczywistość zarówno fizyczną, jak i kulturową (Lakoff, Johnson 1988, s. 94), określając przynależność danego przedmiotu do konkretnego człowieka (czy uściślając relacje międzyludzkie).

Nie ma uniwersalnego wachlarza środków językowych służących do wyrażania rozpatrywanych kategorii (Lakoff, Johnson 1988, s. 95). Każdy język tworzy własny repertuar struktur wyrażających posesywność czy partytywność. Pokrewieństwo genealogiczne języków polskiego i słoweńskiego wpływa na fakt, że konstrukcje posesywne i partytywne w obu językach różnią się nieznacznie.

Przeprowadzona w niniejszej rozprawie próba semantyczno-strukturalnej analizy polskiego i słoweńskiego materiału językowego różni się od szeregu tradycyjnych ujęć kategorii posesywności i partytywności, skoncentrowanych głównie na płaszczyźnie formalnej. Stanowi swoiste novum, napotyka wiele dyematów interpretacyjnych i w związku z tym może zawierać błędy.

Wydaje się jednak, że pomimo tych trudności prowadzenie tego typu badań jest zasadne, umożliwiając one bowiem analizę formalizacji treści na aktualnym etapie rozwoju języków oraz ich analizę konfrontatywną, mającą na celu ukazanie podobieństw i różnic w obrębie wykładników formalnych i ich dystrybucji w danych systemach językowych. Badania tej samej kategorii na podstawie różnych korpusów tekstów są niezwykle przydatne. Tylko w ten sposób można uzyskać kompleksowe opracowanie podjętej tematyki.

WYKAZ SKRÓTÓW

Skróty gramatyczne

/	– lub
Adi.	– przymiotnik
Adi. Poss.	– przymiotnik dzierżawczy
Adi. Poss. od Nom. Pr.	– przymiotnik dzierżawczy od nazwy własnej
Adi. Sup.	– przymiotnik w stopniu najwyższym
Du.	– liczba podwójna
Gen. Poss.	– dopełniacz posesywny
Nom. Appell.	– rzeczownik pospolity
Nom. Quant.	– rzeczownik ilościowy
Nom. Pr.	– nazwa własna
Num.	– liczebnik
Num. Def.	– liczebnik określony
Num. Indef.	– liczebnik nieokreślony
Pl.	– liczba mnoga
Praep.	– przyimek
Pron. Pers. Gen.	– zaimek osobowy w dopełniaczu
Pron. Poss.	– zaimek dzierżawczy
Pron. Refl. Poss.	– zaimek zwrotny dzierżawczy
Sg.	– liczba pojedyncza
VP	– fraza werbalna

Skróty tytułów czasopism

Język polski

Cl	– „Claudia”
Cos	– „Cosmopolitan”
G	– „Gala”
Gl	– „Glamour”
MtJ	– „Mamo to ja”
O	– „Olivia”
Pd	– „Pani domu”
PD	– „Poradnik domowy”
S	– „Show”
T	– „Tina”
TS	– „Twój Styl”
ŚK	– „Świat kobiety”
V	– „Viva”

Język słoweński

A	– „Anja”
C	– „Cosmopolitan”
E	– „Eva”
J	– „Jana”
L	– „Lady”
Li	– „Lisa”
L&Z	– „L&Z”
LZ	– „Lepa in zdrava”
N	– „Nova”
NŽ	– „Naša Žena”
O	– „Ona”
Ob	– „Obrazi”

Wykaz źródeł

Język polski

„Claudia”, nr 7, 2011

„Cosmopolitan”, nr 1, 2011

„Cosmopolitan”, nr 12, 2011

„Gala”, nr 13, 23 marca 2009

„Gala”, nr 20, 23 maja 2010

„Glamour”, nr 6, 2010

„Mamo to ja”, nr 8, 2010

„Olivia”, nr 10, 2009

„Pani domu”, nr 11, 10 marca 2010

„Pani domu”, nr 33, 6 września 2010

„Poradnik domowy”, nr 3, 2010

„Show”, nr 11, 24 maja 2010

„Show”, nr 13, 21 czerwca 2010

„Tina”, nr 25, 17 czerwca 2009

„Tina”, nr 2, 13 stycznia 2010

„Tina”, nr 3, 27 stycznia 2010

„Tina”, nr 7, 24 marca 2010

„Tina”, nr 10, 4 maja 2010

„Twój Styl”, nr 2, 2010

„Twój Styl”, nr 7, 2010

„Świat kobiety”, nr 3, 2010

„Świat kobiety”, nr 8, 2011

„Viva”, nr 2, 22 stycznia 2009

„Viva”, nr 4, 16 lutego 2010

„Viva”, nr 1, 4 stycznia 2011

„Viva”, nr 13, 22 czerwca 2011

Język słoweński

„Anja”, št. 21, 9. oktober 2009

„Anja”, št. 24, 20. november 2009

„Anja”, št. 13, 18. junij 2010

„Anja”, št. 15, 16. julij 2010

„Cosmopolitan”, No. 4, 2010

Wykaz źródeł

„Eva”, No. 8, 2009

„Eva”, No. 5, 2010

„Eva”, No. 6, 2010

„Eva”, No. 7, 2010

„Jana”, št. 21, 25.5.2010

„Jana”, št. 26, 29.6.2010

„Jana”, št. 29, 20.7.2010

„Lady”, št. 19, 12.5.2010

„Lady”, št. 20, 19.5.2010

„Lady”, št. 22, 2.6.2010

„L&Z”, No. 10, 2009

„L&Z”, No. 5, 2010

„Lepa in zdrava”, No. 5, 2010

„Lepa in zdrava”, No. 7, 2010

„Lisa”, št. 30, 22.7.2010

„Naša Žena”, No. 6, 2010

„Nova”, št. 27, 28.6.2010

„Nova”, št. 28, 5.7.2010

„Obrazi”, št. 42, 15.10.2009

„Ona”, št. 25, 29.6.2010

Bibliografia

- Bańko M., *Wykłady z polskiej fleksji*, Warszawa 2002.
- Bartula Cz., *Podstawowe wiadomości z gramatyki staro-cerkiewno-słowiańskiej*, Warszawa 1981.
- Bąk P., *Gramatyka języka polskiego*, Warszawa 2000.
- Bester M., Križaj Ortar M., Končina M., Bavdek M., Poznanovič M., Ambrož D., Zidan S., *Na pragu besedila*, Ljubljana 1999.
- Brajerski T., *O szyku zaimka dzierżawczego w funkcji przydawki*, [w:] *Studia linguistica in honorem Thaddaei Lehr-Splawińskiego*, Kraków 1963, s. 347–352.
- Breznik A., *Jezikoslovne razprave*, Ljubljana 1982.
- Butler D., Kurkowska H., Satkiewicz H., *Kultura języka polskiego. Zagadnienia poprawności leksykalnej (słownictwo rodzime)*, Warszawa 1982.
- Črnivec L., *Slovnične preglednice slovenskega jezika*, Ljubljana 2002.
- Čuk M., Mihelič M., Vuga G., *Odkrivajmo slovenščino*, Ljubljana 1996.
- Dalewska-Greń H., *Języki słowiańskie*, Warszawa 2002.
- Dąbrowska A., *Język polski*, Wrocław 2004.
- Doroszewski W., *O kulturę słowa: poradnik językowy*, Warszawa 1970.
- Doroszewski W., *Słownik języka polskiego*, Warszawa 1960.
- Encyklopedia języka polskiego*, pod red. S. Urbańczyka, Wrocław 1994.
- Encyklopedia językoznawstwa ogólnego*, pod red. K. Polańskiego, Wrocław 1993.
- Encyklopedia wiedzy o języku polskim*, pod red. S. Urbańczyka, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1978.
- Feleszko K., *Składnia genetiwu i wyrażen przyimkowych z genetiwem w języku serbsko-chorwackim*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1970.

- Ferbežar I., Domadenik N., *Jezikovod*, Ljubljana 2005.
- Furdal A., *Językoznawstwo otwarte*, Wrocław 2000.
- Golden M., *O jeziku in jezikoslovju*, Ljubljana 1996.
- Golden M., *Teorija opisnega jezikoslovja*, Ljubljana 2000.
- Gomboc M., *Mala slovnica slovenskega jezika. Priročnik za vsakdanjo rabo*, Ljubljana 2014.
- Goszczyńska H., Magajewska M., *Od przypadku do przypadku. Przewodnik dla cudzoziemców po fleksji imiennej języka polskiego wraz ze zbiorem ćwiczeń*, Łódź 2012.
- Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia*, pod red. R. Grzegorzczkovej, R. Laskowskiego, H. Wróbla, Warszawa 1984.
- Grigaliuniene J., *Possessive constructions as a purely linguistic phenomenon*, „Respecus Philologicus” [Kielce] 2011, nr 19 (24), s. 31–39.
- Grybosiova A., *Język wtopiony w rzeczywistość*, Katowice 2003.
- Grzegorzczkova R., *Wykłady z polskiej składni*, Warszawa 1996.
- Heine B., *Possession. Cognitive sources, forces and grammaticalization*, Cambridge 1997.
- Heinz A., *Genetivus w indoeuropejskim systemie przypadkowym*, Warszawa 1955.
- Heinz A., *Język i językoznawstwo*, Warszawa 1988.
- Heinz A., *System przypadkowy języka polskiego*, Kraków 1965.
- Inny słownik języka polskiego*, pod red. M. Bańko, Warszawa 2000.
- Ivanow V., *Категория посессивности в славянских и балканских языках*, Moskwa 1989.
- Jajdelski W., Jemielniak D., Rutkowski P., *Encyklopedia języka angielskiego*, Kraków 2003.
- Janda L. A., *Koncepcja przypadku i czasu w językach słowiańskich*, Kraków 2004.
- Jankowski H., *Dzierżawczość*, [w:] *Struktura logiczna rozumowań lingwistycznych*, „Prace Komisji Językoznawczej” [Poznań] 1990, t. XVI, s. 11–25.
- Język polski. Poradnik profesora Andrzeja Markowskiego*, Warszawa 2004.
- Karolak S., *Podstawowe struktury składniowe języka polskiego*, Warszawa 2002.
- Kategorie w języku. Język w kategoriach*, pod red. M. Cichońskiej, Katowice 2009.
- Keber J., *Frazeološki slovar slovenskega jezika: poskusni zvezek*, Ljubljana 2003.
- Kempf Z., *Próba teorii przypadków*, Opole 1987.
- Klemensiewicz Z., *Zarys składni polskiej*, Warszawa 1967.
- Kleszczowa K., *Staropolskie derywaty przymiotnikowe i ich perspektywiczna ewolucja*, Katowice 2003.
- Kognitywne podstawy języka i językoznawstwa*, pod red. E. Tabakowskiej, Kraków 2001.

- Kopaliński W., *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, Warszawa 2003.
- Korošec T., *Slovenski dajalnik in dajalniške pretvorbe*, [w:] *XIII. seminar slovenskega jezika, literature in kulture. Zbornik predavanj*, Ljubljana 1977, s. 53–67.
- Korytkowska M., *Kategoria przypadku semantycznego (na materiale języka polskiego, bułgarskiego i serbsko-chorwackiego)*, [w:] *Studia konfrontatywne polsko-południowosłowiańskie*, Wrocław 1984, s. 11–38.
- Korytkowska M., *O gramatyzacji kategorii partytywności (paralela rozwojowa kaszubsko-bułgarska)*, [w:] *Onomastyka i dialektologia. Prace dedykowane pani profesor Ewie Rzetelskiej-Feleszko*, pod red. H. Popowskiej-Taborskiej i J. Dumy, Warszawa 1997, s. 159–165.
- Korytkowska M., *Pewien typ zdań bezpodmiotowych w bułgarskim i polskim a problem partytywności*, [w:] *Procesy rozwojowe w językach słowiańskich*, pod red. J. Zieniukowej, Warszawa 1992, s. 69–77.
- Kozlevčar I., *Slovnčno število in pomenske kategorije samostalnika*, [w:] *X. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*, Ljubljana 1974.
- Kryzia W., *Słoweński, Słoweńcy, Słowenia: zarys historii języka i kształtowania się świadomości narodowej*, Katowice 2008.
- Kurkowska H., Skorupka S., *Stylistyka polska. Zarys*, Warszawa 2001.
- Lakoff G., Johnson M., *Metafory w naszym życiu*, Warszawa 1988.
- Latuszek A., Puchalska I., *Praktyczny słownik wyrazów obcych*, Kraków 2003.
- Lečič R., *Osnove slovenskega jezika. Slovnčni priročnik*, Cerkno 2009.
- Lesz-Duk M., *Funkcje składniowe rzeczowników w dopełniaczu w historii polszczyzny*, Częstochowa 1995.
- Lipovšek F., *Nekateri vidiki prostorske interpretacije svojilnosti*, „Vestnik” [Ljubljana] 2000, No. 34, s. 357–363.
- Lipovšek F., *O zgradbah eksogene svojilnosti*, „Jezik in slovstvo” [Ljubljana] 2007, št. 1, 1, 52, s. 17–27.
- Lipovšek F., *Pomenske in skladienjske značilnosti dvojnega rodilnika*, „Vestnik” [Ljubljana] 2002, No. 1, 36, št. 1–2, s. 287–295.
- Lyons J., *Semantyka*, Warszawa 1984.
- Lyons J., *Wstęp do językoznawstwa*, Warszawa 1975.
- Łuczyński E., *Kategoria przypadku w ontogenezie języka polskiego*, Gdańsk 2004.
- Mackiewicz J., *Językowy obraz ciała, szkice do tematu*, Gdańsk 2006.
- Mały słownik języka polskiego, pod red. E. Sobol, Warszawa 1997.
- Markovič A., Halužan V., Pezdirc Bartol M., Škapin D., Vuga G., *S slovenščino nimam težav*, Ljubljana 2002.

- Markovič A., Knez M., Škapin D., Šoba N., *Slovenska beseda v živo 2*, Ljubljana 2004.
- Markovič A., Knez M., Šoba N., Stritar M., *Slovenska beseda v živo 3a*, Ljubljana 2009.
- Mićanović K., *Tipovi posvojnih odnosa*, [w:] *Drugo slovensko-hrvaško slavistično srečanje*, Ljubljana 2003, s. 101–105.
- Mielczarek T., *Współczesne polskie czasopisma wysokonakładowe*, „Rocznik Prasoznawczy” [Sosnowiec] 2008, R. II.
- Milewski T., *Językoznawstwo*, Warszawa 2004.
- Miodek J. (red.), *O zagrożeniach i bogactwie polszczyzny*, Wrocław 1996.
- Misli o jeziku, [w:] *Slovenska misel. Eseji o slovenstvu*, pod red. E. Kocbeka, Ljubljana 1985.
- Mitrinović V., *Uwagi o serbskich/chorwackich i polskich relatorach posesywnych čiji/czyj i koji/który*, [w:] *Język w przestrzeni społecznej*, pod red. S. Gajdy (i innych), Opole 2002, s. 437–446.
- Moch W., Sawaniewska-Mochowa Z., *Poradnik językowy. Polskie gadanie*, Wrocław 2000.
- Nagórko A., *Zarys gramatyki polskiej*, Warszawa 2005.
- Ostromęcka-Frączak B., *Historia leksykografii słoweńskiej*, Łódź 2007.
- Ostromęcka-Frączak B., Pretnar T., *Slovensko-poljski slovar*, Ljubljana 1996.
- Pavlin M., *Oblikoslovje. Priročnik z vajami*, Ljubljana 2004.
- Pavlin M., *Skladnja. Priročnik z vajami*, Ljubljana 2006.
- Pianka W., *Nieścisłości związane z terminem „kategoria” w polskiej i słowiańskiej terminologii lingwistycznej*, [w:] *Kategorie w języku. Język w kategoriach*, pod red. M. Cichońskiej, Katowice 2009.
- Pianka W., Tokarz E., *Gramatyka konfrontatywna języków słowiańskich*, t. I, Katowice 2000.
- Piechnik I., *Typologiczne tendencje ablatywno-generatywno-partytywne w wybranych językach Europy*, „Studia Linguistica Universitatis Iagellonicae Cracoviensis” 2006, nr 123, s. 123–134.
- Pirih Svetina N., Ponikvar A., A, B, C... 1, 2, 3, *Gremo*, Ljubljana 2003.
- Pisarek W., *Poliszczyna 2000. Orędzie o stanie języka na przełomie tysiącleci*, Kraków 1999.
- Pisarkowa K., *Funkcje składniowe polskich zaimków odmiennych*, „Prace Językoznawstwa” [Wrocław–Warszawa–Kraków] 1969, nr 22.
- Pisarkowa K., *Historia składni języka polskiego*, Wrocław 1984.
- Pisarkowa K., *Posesywność jako przykład problemu gramatycznego*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego” [Wrocław] 1974, z. 32, s. 3–17.
- Plóciennik I., Podlawska D., *Słownik wiedzy o języku*, Bielsko-Biała 2006.

- Rudnik-Karwatowa Z., *O kategorii partytywności w językach słowiańskich*, [w:] *Synchroniczne badania porównawcze systemów gramatycznych języków słowiańskich*, pod red. I. Grek-Pabisowej i L. Smirnowa, Warszawa 1992.
- Rudzka-Ostyn B., Tabakowska E., *Z rozważań nad kategorią przypadku*, Kraków 2000.
- Safarewiczowa H., *Oboczność я имею i у меня есть w języku rosyjskim dziś i dawniej*, „Prace Komisji Językoznawstwa” 1964, nr 3, s. 12–56.
- Saloni Z., Świdziński M., *Składnia współczesnego języka polskiego*, Warszawa 1998.
- Skaza J., *Žepna slovnica za vsakdanjo rabo. Pravila in raba*, Ljubljana 2008.
- Skorupka S., *Słownik frazeologiczny języka polskiego*, Warszawa 1968.
- Skudrzyk A., *Nazwiska żeńskie z przyrostkiem -owa we współczesnej polszczyźnie ogólnej*, „Język Polski” 1996, t. LXXVI, z. 1, s. 17–23.
- Skudrzykowa A., Urban K., *Mały słownik terminów z zakresu socjolingwistyki i pragmatyki językowe*, Kraków–Warszawa 2000.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika*, Ljubljana 1994.
- Slovenski pravopis*, pod red. J. Toporišiča, Ljubljana 1994.
- Snoj M., *Slovenski etimološki slovar*, Ljubljana 2003.
- Sokołowski J., *Słowiańskie derywaty imienne z przyimkiem negacji w podstawie słotwórczej*, „Slavica Wratislaviensis” [Wrocław] 2000, t. CX.
- Stefan A., *Genetivus partitivus w języku polskim i słoweńskim*, [w:] *Ilość – wielkość – wartość*, pod red. E. Umińskiej-Tytoń, Łódź 2010, s. 447–457.
- Stefan A., *Słoweńcy i ich język – kilka uwag o kształtowaniu się normy literackiej*, [w:] *Naród. Religia. Język*, pod red. A. Gajdy, Łódź 2011, s. 369–378.
- Stefan A., *Wykładowiki kategorii posesywności w języku słoweńskim*, [w:] *Stereotypy a Słowiańszczyzna*, pod red. M. Skowronek, Łódź 2009, s. 11–19.
- Stefan A., *Zwierciadło i maska. Język wobec rzeczywistości – na przykładzie języków polskiego i słoweńskiego*, [w:] *Lustro. Literatura – kultura – język*, pod red. I. Fijałkowskiej-Janiak we współpracy z M. Kudlik, I. Kośnicką, K. Mendat, M. Popow, M. Smorczewską, I. Tusk, M. Borowskim, Gdańsk 2010, s. 334–343.
- Stefańczyk W. T., *Kategoria rodzaju i przypadku polskiego rzeczownika: próba synchronicznej analizy morfologicznej*, Kraków 2007.
- Stieber Z., *Zarys gramatyki porównawczej języków słowiańskich*, Warszawa 2005.
- Štelcer T., *Prikrito oglaševanje v ženskih revijah: diplomatska naloga niverzitetnega študijskega programa*, Maribor 2008.
- Szagon D., *Konotacje aksjologiczne liczby i ilości. Na podstawie wybranych związków wyrazowych*, [w:] *Ilość – wielkość – wartość*, pod red. E. Umińskiej-Tytoń, Łódź 2010, s. 457–471.

- Szliferszteinowa S., *Przymiotniki dzierżawcze w języku polskim*, Wrocław 1960.
- Szumka D., *Przymiotniki jako połączone wyrażenie predykatywne*, Kraków 2006.
- Tabakowska, *Kognitywne podstawy języka i językoznawstwa*, Kraków 2001.
- Taylor J. R., *Gramatyka kognitywna*, pod red. naukową E. Tabakowskiej, Kraków 2007.
- Taylor J. R., *Kategoryzacja w języku. Prototypy w teorii językoznawczej*, Kraków 2001.
- Tokarski J., *Fleksja polska*, Warszawa 2001.
- Topolińska Z., *Czy orzecznik to przypadek?* [w:] *Język a kultura*, t. VIII, *Podstawy metodologiczne semantyki współczesnej*, pod red. I. Nowakowskiej-Kempnej, Wrocław 1992, s. 189–194.
- Topolińska Z., *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Składnia*, Warszawa 1984.
- Toporišič J., *Enciklopedija slovenskega jezika*, Ljubljana 1992.
- Toporišič J., *Imenska določnost v slovenskem knjižnem jeziku*, „Slavistična revija” [Ljubljana] 1978, l. 26, š. 3, s. 286–305.
- Toporišič J., *Oblikoslovne razprave*, Ljubljana 2003.
- Toporišič J., *Slovenska slovnica*, Maribor 2000.
- Toporišič J., *Slovenska slovnica (4. popravljena in prenovljena izdaja)*, Maribor 2004.
- Toporišič J., *Slovenski jezik in sporočanje 1 in 2*, Maribor 1996.
- Toporišič J., *Slovenski knjižni jezik 2*, Maribor 1966, s. 102–106.
- Toporišič J., *Strukturalno pomenoslovje besed*, [w:] *17. seminar slovenskega jezika, literature in kulture (06.–18. 07.1981)*, Ljubljana 1981.
- Veliki slovar tujk*, pod red. M. Tavzesa, Ljubljana 2002.
- Vidovič Muha A., *Imenska zveza v slovenščini (kontrastivno z nemščino)*, „Scripta” [Ljubljana] 1999, No. 3, s. 7–12.
- Vidovič Muha A., *Kategorialnost leksemov med slovarjem in slovnico*, „Slavistična revija” [Ljubljana] 2006, Posebna številka l. 54, s. 23–42.
- Vidovič Muha A., *Merila pomenske delitve nezaimenske pridevniške besede*, „Slavistična revija” [Ljubljana] 1978, l. 26, št. 3, s. 253–276.
- Vidovič Muha A., *Pomenske skupine nekovostnih izpeljanih pridevnikov*, „Slavistična revija” [Ljubljana] 1981, l. 29, št. 1, s. 19–42.
- Vidovič Muha A., *Pridevniške zaimenske besede*, [w:] *XV. seminar slovenskega jezika, literature in kulture. Zbornik predavanj*, Ljubljana 1979, s. 65–98.
- Vidovič Muha A., *Slovensko leksikalno pomenoslovje: govorica slovarja*, Ljubljana 2000.
- Vidovič Muha A., *Tipološke lastnosti besedotvorne skladnje*, Ljubljana 1984.

- Vidovič Muha A., Derganc A., *Глагольные способы выражения посессивности в словенском и русском языках*, „*Slavistična revija*”. *Zbornik referatov za štirinajsti mednarodni slavistični kongres, Ohrid, 10–17 september 2008*, Ljubljana 2008, s. 133–147.
- Warchoł S., *Nazwy miast Lubelszczyzny*, Lublin 1964.
- Willim E. L., *Liczba jako kategoria gramatyczna i pojęciowa*, „*Studia Linguistica Universitatis Iagellonicae Cracoviensis*” [Kraków] 2007, t. CXXIV, s. 175–192.
- Współczesna polska i słoweńska sytuacja językowa – Sodobni jezikovni položaj na Poljskem in v Sloveniji*, pod red. S. Gajdy i A. Vidovič Muhy, Opole 2003.
- Zolotowa G. A., *Синтактический словарь элементарных единиц русского синтаксиса*, Moskwa 1988.
- Zwoliński P., *Szkice i studia z historii slawistyki*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1988.
- Žagar F., *Slovenska slovnica in jezikovna vadnica*, Maribor 2007.

